

Te. 10. K.

I J
130

D 11.003

T. 1. 130.

NÉPSZERŰ
INNEPI EGYHÁZI BESZÉDEK
SZÓSZÉKRE

és

MAGÁN HÍVEK' SAJÁT HÁZI HASZNÁLATUKRA.

DOLGOZTA 'S SZABADON FORDÍTOTTA

KISS BÁLINT,

MIHÁLYDII REFORMATUS LELKÉSZ.

Ráskó

SZÁSZ KÁROLY

DEBRECZENBEN,
NYOMATOTT A' VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1852.

A' gyülekezetben inkább akarok öt szót szólani értelemmel, hogy egyebeket is tanítsak, hogy nem mint tizezer szót szólani idegen nyelven.

Pál. 1 Korinth. 14. 19.

Mondja a' Hellen bölcs : egyik a' másiktól lett bölcs, 's mint hajdan úgy most, nem könnyű a' még nem mondott szavak' kapuit feltalálni.

EX

9445

.K57

NAGYMÉLTÓSÁGÚ GRÓF
DÉGENFELD SCHONBURG IMRE

ÚR

Ő NAGYSÁGÁNAK,

A'

VALLÁS EGYIK RENDÜLETLEN FÉNYOSZLOPÁNAK;

'S HOZZÁ MÉLTÓ NÖJÉNEK

MÉLTÓSÁGOS

BÖKÖNYI BEKK PAULINA

GRÓFNŐ

Ő NAGYSÁGÁNAK,

A'

VALLÁSOSság' 'S NŐI MINDEN ERÉNYEK' LEHETŐ TÖKÉLYES

JELKÉPÉNEK,

MINT KEGYELMES URÁNAK 'S ASZSZONYÁNAK

MÉLY TISZTELETE JELÉÜL AJÁNLJA

a'
szerző.

1. Ú J É V I.

Alapíge:

1 Korinth. 7, 29—31.

Ismét egy nagy szaka az időnek, egy egész esztendő merült be az enyészet' feneketlen tengerébe, különben is olly rövid 's muló életünkből, 's itt állunk most válaszpontján multnak 's jövőnek. Itt állunk 's olly különös érzelmek merengnek lelkünkbe fel, érzelmek, miket megnevezni 's kibeszélni lehetetlen. Midőn az év, mit tegnap végeznék be, kezdődött, mint az, mellynek küszöbére ma felléptünk, meszsze távolban terült az előttünk el, 's már leáldozott 365 napjai meszsze 's hoszszú útnak tetszének akkor, és azoknak mindenike örömet és bút, rosszat és jót hordhata keblében; szerencse úgy, mint szerencsétlenség kísérheték lépteinket folytuk alatt. És íme bevégezve már az egész, 's elköltöze az öt megelőzött minden évek után. Multját tekintve csak, hasonló az egy futó pillanathoz, melly most van, perczenet mulva többé nincsen már, 's ezt, úgy mint amazt, sem az utánvagyódás' titkos sohaja, sem semmi földi erőhatalom vissza nem hozhatja soha. Így 's épen ez történend ez évvel is, mellynek első

napját öröm- 's hálatalt kebellet innepeljük ma. Szinte fele sietett már keresztül fejük felett ez első napnak, feltarthatlan rohammal követendik a' többiek is, mint megannyi kisebb 's nagyobb időhabok, egymásután merülendők az idő világtengerébe. Halkal és csendesen, mégis nyíl- 's villámsebesen verdesi szárnyait a' futó idő, 's hordoz minket a' föld felett, míg ép' olly csendesen néma ürébe eltemet, 's másokat szólit helyünkre fel, másokat, kik egy emberélet multával hasonló sorsban osztozandnak ismét.

Igen! „*a' mi idő még hátra vagon* — így szól a' nagy Apostol szent leczkénkben — „*igen rövid, annyira, hogy a' kiknek feleségök vagon is, úgy tartásák, mintha nem volna; és a' kik sírnak, mintha nem sírnának; a' kik vígadnak, mintha nem vígadnának; és a' kik vesznek valamit, mintha nem bírnák azt. És a' kik e' világgal élnek, mintha nem élénének; mert elmúlik e' világ 's ennek ábrázatja.*“

Jertek el hát, értelmezzük ez új szakában az időnek e' jelentésteljes szavakat, hogy élet-bölcséséget meritvén azokból a' jövőre, megszenteltessék reánk nézve ez új év kezdete, áldott és megszentelt légyen egész folyama.

1. Nem szükség mutogatni, mindenki tudja 's érezi azt, hogy mint legtisztábbak, úgy legerősebbek reánk nézve földi létünk szűk körében azon egybekötetések 's gyengéd viszonyok, mellyeket vagy magunk kötünk szabad akarat- 's tetszésből; vagy az áldó szeretet legtisztább alapján, a' természet legédes kötelei által, jó Istenünk létesít pályánkon. Meszsze távol hát tőlünk a' gondolat, mintha Jézus' vallása a' keresztyén vallás ez édes kötelékeket olcsárolná, kevésjelentésü-

eknek 's érdekteleneknek nyilvánítaná; nem, de sőt szentesíti 's dicső fényben tünteti fel a' hit ereje- 's világánál. És ha a' sebesen futó időt, az emberi élet rövid és muló voltát tekintve így ír is a' nagy apostol: „*a' kiknek feleségek vagyon, úgy tartsák, mintha nem volna*: épen nem czélja kevésbe nézetni velünk ama' legszentebb viszonyokat; nem czélja oda munkálni, hogy mivel mulandók 's elébbutóbb elenyésznek ezek is, megvetőleg mondjunk fel ezekkel. Nem, sőt inkább azt akarja, hogy épen mulékonyságokban keressük igazi becsület, 's törekedjünk fentebbi áldás-élvezetre. — Óh ha azért erőben, egészségben 's vidám kedélyvel a' jólét' ölen értük el 's köszönténk a' mát; örömtelt kebbel szorítá tisztán szerető 's hön dobogó szívéhez a' boldog hitves azt, kivel megáldólag boldogitá őt az ég, 's kit szív- 's lélekrokonság jutaltának birtokába — hitvesét; legtisztább örömkönyvek ragyogának fel szemébe az égtől áldatott atyának 's anyának, midőn ma, kezdetén ez új évnek, láták a' zsoltáros szavaiként, állani asztalaik körül mint olajfának ágait, testökben ép, tisztán erkölcsös 's vallásos gyermekeiket; ha leirhatatlan örömmézzel karolá át a' hív testvér azt, kit a' közelebb mult ó esztendő nem szakasztá le lángzó kebléről — a' halálból szeretett testvért; ha tiszta szeretet legszentebb hevével nyujtának egymásnak kezét a' nem földi, de magosb égi örömet élvező békés család minden tagjai, szívből kérve 's imádkozva sok boldog új évet egyik a' másiknak, 's különösen az örömittas kisebb 's nagyobb korú ártatlan gyermekek a' szeretve tisztelt jó szüléknek, kiket egy egész év multával ez új év kezdetére is átvezérle boldogításukra az ég: feltűnt azonban akaratlan is lelkünkben a' gondolat: kedveseim! még

most együtt vagyunk; együtt 's örömmel köszöntjük 's idvezeljük ez új év reggelét — ki tudja, együtt 's vidámon érjük-e el ennek alkonyát is; ki tudja, együtt köszöntjük-e, mint ezt, a' jövőt is? vagy talán már 12 havak multán havas szelek játszadoznak könyáztatta sírhalmunkon, özvegyi gyászt öltend a' még ma boldog hitves, leszakasztatik szülék kebléről a' szeretett fiú, vagy ártatlan leány, 's a' megszaggatott szív megeredt könyeivel siratándják az apa- 's anyanélküli árvák sirba költözött jó szüléiket, 's hiv testvérét a' sirni 's keseregni hátramaradt bús testvér? Óh az érzet, melly ama gondolatra egész valónkat áthatá, félelmes aggodalom volt. Ugy tartani azokat, kik lelkünknek legkedveltebbjei, mintha nem volnának; aggódni, hogy egyszer akkor örökre 's végképen elszakasztatnak, csak értök 's nékiek égő sziveinktől: óh! ez elfojtja érező keblünket, 's visszatartva keseríti meg örömrzetünket, miszerint még ma miéinknek nevezhetjük azokat. — De ha megtér majd az örömezzet keblünkbe, az abbani bizodalom karjain, kinek akaratja nélkül egy hajszál sem eshetik le fejünkről; — ha tágul majd szívünk az arrai hitteljes feltekintés által, ki mindeneket hordoz és igazgat hatalmának beszédével; ki beláthatatlan, de mindig kegyteljes tanácsából mindenkinek határt szabott, mellyet senki által nem léphet: szükség, hogy ama benső meggyőzöttetés, hogy Isten azokat, kiket nekünk adott, minden pillanatban visszaszólíthatja, leg-hatalmasb ösztönül szolgáljon velöki egybeköttetésünket, ama nagy és örök elintéző bölcs akaratja szerint méltányolni, minél több áldást szerezni 's virágzó jobb-létet eszközölni számukra.

Óh! ha azért elaggott 's erőtlen szüleid vannak,

kiket hűn ápolnod 's szelid éltök áldó alkonyát felderíteni szent kötelesség hív: gondold még, mi rövid az idő, mellyben még azokat tiednek nevezve birhatod 's ölelheted! egyedüli buzgó törekvésed legyen, visszafizethetni nékik, ha csak részben is, mit egykor veled 's értted tevének. — És ha ilyenek nincsenek, de te ifju bár, de elég idős 's alkalmas vagy, jó szüleidnek gyermeki munkás szorgalom, hív engedelem, szolgálatai készség és tántorithatatlan hiveség által minél több 's édesb örömet szerezhetni: óh! menj elébb — ha tetted ezt eddig — ebben; tégy erős fogadást ma, tenni azt csüggedetlen, ha hanyagságot érzel e' részben magadban. — És ha, mint mondám, látod, miként régenten a' szent hárfa zengette: látod állani asztalod körül, mint olajfának ágait, kisebb nagyobb kora, testben úgy, mint lélekben ép 's szép reménnyel neveledő gyermekidet, kiket atyai 's anyai szivedhez csatola megáldólag az ég: gondoskodj róluk 's neveltetésükről! Feddjed és intsed őket mindeneknek felette; mert ez minden célirányos nevelés alaptétele. Az idő, mi hátra van, igen rövid, nem tudod meddig gondoskodhatol érettök 's felőlük. És ha talán elébb, mintsem ez évszak elrepül, árvákul maradnak el, — mondd, miként állhatsz meg egykor Isten trónja előtt, ha szülei tartozott tiszteidet vagy épen nem, vagy hanyagul teljesítéd irányukban? Vagy ha még ez év folytán lehervadánd kebledről a' kedvelt gyermek, a' szép virágszál: úgy tekinthedd csak nyugton kora hervadását, ha megtetted híven 's lelkiismeretesen, mit vele tenni szent tiszted parancsola; ha tiszta erkölcsiség, szende ártatlanság, igaz vallásosság égi öltönyével — mi nélkül senki Isten orczáját nem láthatja — ékitéd

azt. Ha testvérek állanak körülöd, óh a' legtisztább szeretet égetőhevével szorítsd azokat kebledhez, tartsd ugy, mintha nem volnának. És ha azok valóban nincsenek többé már, és te a' velöki testvéri legédesb viszonyokat egykedvü közömbösséged, vagy talán épen vétkes viszálkodásod által megkeserítéd, 's a' megbánótólás nehéz érzetével kellett tőled megválniok: akkor érzed valóban, későre már, *melly igen jó 's gyönyörűséges dolog, ha a' testvératyafiak békeségben együtt laknak*, 's hasztalan hullatod a' megbánás könyeit mohosodó sirhantjukra. Addig tehát, mig itt vannak, szerezz nékiek 's közölj velök minél több örömet; mert az idő rövid, 's nem fog rájok, ha majd sirba szállnak, munkásságod kihathatni. — És ti hív és böl dog házas társak! kik érzéseitek teljességében esküvétek örök hűséget, 's csak a' halálban enyészhető szeretetet Isten szent oltáránál egymásnak; ne, óh ne feledjétek ma, hogy a' mi idő hátra van, igen rövid, 's minél rövidebb az, annál forróbban szorítsátok egyik a' másikat sziveitekhez, 's ne ejtsétek elmétekből ki, mint ma úgy soha, mi rövid 's muló lehet együttlétetök kellemes ideje; hogy csak egy tenyérnyivé tétetett az, és mikor nem vélnétek, mint az álom, reggel eltűnik hirtelen, 's teljesítétek hűn házastársi tiszteiteket. Emberi természetünkben gyökeredzik 's áll különben is, fentebbi becsben tartani azt, minek elvesztésétől félhetünk 's félnünk kell. Addig tehát, mig itt vannak, kiket a' gondviselés veled szorosabban egybekötött, kötelességeidet addig teljesítsd irántuk. Böl dogok mi! ha e' gondolat nemesíti, szorossá 's tartóssá teszi földi legszentebb egybeköttetésünk rózsalánczát, 's gyengéd részvétre, kölcsönös kimélésre 's benső legtisztább

szeretetre lelkesíti egész valónkat. Megszentelve 's áldva ugy reánk nézve ez uj év kezdete. Ugy tartva ugyanis kedveseinket, mintha nem volnának: a' vesztés eleven képzele, áldó nyereséggel boldogít; nyereséggel, mellynek az azt eszközlő aggasztó érzet, épen nem drága ára.

2. Eleven tanui ennek mind azok, kik nehéz fájdalom duló érzetével szívökben, ébredének ma fel; ah! mert a' közelebb enyészett ó esztendőben illy vesztéséget szenvedtek, 's üresen látják ma a' helyt, melly annak első reggelén betöltve vala még. Azokat értem, kiket szívkeserítő érzelmeik temetőbe hívnak ma, keseregni ott vesztésök nehéz érzetében, siratni lángzó könnyekkel a' sirhantok fagyos rögei alatt hamvadó elvesztett kedveseket. Értem a' bánatnak fiát 's gyászoló leányát; az, e' pusztává kietlenül életben csak sírni 's keseregni maradt bús özvegyet, ki gyásztól, kintől 's fájdalomtól elsötétült képpel jött ma ide fel, reményt, vigasztalást híven lakozni itt. Ah! de itt is keserü bánat sötét köde borítja arczáját 's vérkönyök áradnak fel szemekre, ha szétekintve, itt sem találja azt, ki boldog évek hosszú során át lelkének kedvelje volt — hív házastársát; azt, kit a' közelebb mult esztendő, kebléről letépve, sirba, koporsóba fektetett, 's vele szívének felét, örömeinek tárházát 's földi menyinyét ragadta el. — Értem a' megszorodott atyát 's elkeseredett édes anyát, kik a' mult év kezdetében boldog szülék vóltak még, szép reménnyel látván nevedkedni házukban a' kedvelt jó fiut 's szeretett leányt; ah! de ma nem azok már többé; mert a' keserves ó esztendő megfosztá őket a' szülei édes örömtől, az atyai 's anyai boldogító nevezettől, lehervasztván

ölelő karjaikról azt, ki éltek öröme, késő koruk reménye volt, a' nevededő magzatot, le — talán az egyetlen csecsemőt. Értem az árva fiút 's árva leányt, ki ma esztendeje jó szülei kezeit fogva jött fel ide az urnak házába, 's együtt örvendeze azokkal az új év megjöttének, mint boldog gyermek. Ah! de nincs többé édes atya, ki munkálja boldogságukat — nincs hű édes anya, kinek résztvevő keblébe bizton hajthassák árva fejöket le, 's egymásra tekintve 's eszökbe juttatva egymásnak a' keserü árvaságot, elfásultan hangoztatják érzetökben: oda van a' mi örömünk; árvák vagyunk atya vagy anya nélkül, ki visel már gondot mireánk, 's hol leszen már nekünk elhagyattattnak maradásunk? — Sirnak mind ezek, 's busan pereg alá szemeikből az eleredt meleg könnyü; sirnak és méltán, mert Isten, ki könyeket ada embernek, használati joggal is felruházta azokra őt. Sirhatnak hát mind azok, kiket az elenyészelt ó esztendő gyászra 's keserüségre szólita. — Azonban ugy tarthatják ezek is, mintha nem sirnának az elköltözött kedvesek irányában hűn teljesített kötelességek boldogító szent öntudatában. Minél kedveltebbjei valának azok lelkeiknek; minél mélyebben hatja át a' vesztés keserü érzete szenvedő keblöket: annál gazdagabb vigasztalás áldó forrása patakzik le reájok ama boldogító öntudatból; annál nagyobb lesz az erő a' csapás hordozására, ha nyugodt lélekkel mondhatják: *az úr adta kedveseimet, az úr vette el is, legyen áldott szent neve érette.* Mert, kedveseim! az idő rövid, 's multával ök is eljutnak amaz égi sok hajlékomba, mellyekben gyűjtendi Isten egykor minden gyermekeit. Azoknak lelkei, kiket most titkon epedve siratnak, mennyei atyjok kezében vannak már. E' földi-

élet muló hajnalszürkülete után, égi fényben ragyogó nékiek ama dicső reggel fel, melly világítani fog mind ama teljes nap megjötteig. Ott ismét felleléndik 's örökre birandják azokat, mint amaz égi jobb haza testvéritett polgárai. Fény öltönyben közelitének azok feléjük, 's illyent öltének ezek is magokra, ha majd földi hajlékaik sátora eibomol. Az örök béke fény tornácziba vezérlik amazok őket, hol a' hiv szeretet rézsalánca el nem szakad többé soha örökké, 's angyalok dicsőítő nyelvén hirdeténdik nékiek fenséges tökélyeit annak, ki elhívta őket ama csudálatos világosságra, a' boldog lelkek' örök szereteten virágzó szent szövetségekre. Sirnak azért mind azok, kiket vesztesség nehéz érzetével keserit a' mult esztendő emléke, de úgy tartják mégis, mintha nem sirnának. És mig bánat 's fájdalom könyek hullanak alá szemeikből, csöndes az alatt lelkök 's benső valójok — csöndes, mint a' természet, ha az égitüzzel rakott fellegek dörgése megszűnik — 's nyugton emelkedik ahoz, ki égi- sőt isteni áldó békével tölti el 's boldogítja azt, melly isteni béke minden értelmet túl halad.

Amaz égi- sőt isteni béke lelkesítsen ma titeket is, kik az élet nyomó terhe alatt sohajtoztok. *„Ez az élet 70, hogyha több 80 esztendő, és annak szinte a' java is nyomorúság és fáradságos munka, melly mikor hirtelen elmulik elrepülünk.“* Így énekel a' szent éneklő. És ki tagadhatná mégis, hogy a' nyomor és fáradságos munka adják meg igaz 's valódi becsét az életnek egyedül, és a' hol ezek hijánzanak, könnyen 's vidáman folynak a' gondtalan napok: kevés jelentésű ott az élet' benső becse is. Csak a' küzdhelyen nyilvánul az erő, 's ott hol tünni, szenvedni kell, vivja ki

magát az arrai képesség. Miként az arany tűzben próbáltatik meg: úgy az ember is a szenvedések kintüzeiben egyedül 's épen azért kisebb, 's nagyobb próbáltatás helye e földi élet. — Ki ma visszanéz a közelebbi mult esztendőre, és annak lefolyt órái közt, egy két örömteljest 's vidámat alig élvezett, — kit az aggott vénség elgyengült ereje, vagy a betegség 's nyavalyák életölő sulyja kinteljes ágyba szegezett; ki egy nap, úgy mint más nap az élet fentartása nehéz gondjaival küzdött, a nélkül, hogy csak kissé is távolíthatta volna a gondok vészes táborát; ki azoktól terhelten néz ma is elibe a kétes jövőnek, 's feltűnnek bus képzetében a nehézségek és rövidségek, mellyekkel vivnia kell untalan, hogy a szigoru 's kemény telet számos övéivel átküzdhesse: óh úgy tetszik, hogy az ilyenek méltán sirhatnak ma, 's sirniok kell egyedül. Azonban átfolytak felettök is az aggasztó órák és napok; átélték azokat szintugy, mint azok, kiknek napjaik örömtelik 's boldogságok zavartalan volt. Átélték 's kiszenvették a gondteljes órákat Isten' áldó 's a jó emberek résztvevő segélyével. Az pedig mit küzdelmeik nehéz terén b nső valójok örökölt és nyert, a bizalom és bátorság, melly meg nem szégyenül soha örökké; a megpróbáltatott 's hiven megőrizett tiszta erény, melly ezer kísértetek ellenében is védnemzőként lebegve köröttök lelkesíté őket, nehogy áthágják az ur törvényét; a szilárd kitartás és a hűn teljesített kötelességek bóldogító 's vidám öntudata: óh! ezek megmaradtak nékiek és velök. A komor bus fellegeken is, mellyek ma éltek egét sötétítik, nyugodtan 's vidámon tekintnek át előre, jelszavok 's választott mondások: Isten, a jó és mindenható, ki segédünk volt ez

ideig, megsegít és boldogítand ézentul is. Isten van velünk, mint mi ő vele, és ha híven 's buzgón keressük megtaláljuk őt. És ezen felemelő 's boldogító hitben sirnak ugyan ők 's aláperegnek néma könyeik, de úgy tartják, mintha nem sirnának mégis. Ott fenn a' sötét felhőkön túl táruul ki felettök egy jóltévő isteni kar átkarolni őket 's eltörölni szemeikről hulló könyeiket. — 'S végre is az idő, mi hátra van igen rövid, ha szinte 70 vagy 80 esztendő is, átfolynak ezek is fejjünk felett 's mint tűnő égi álom elrepülnek hirtelen, és akkor egybehordják, kik könyek közt vetettek kévéiket; és e' kévék drágákká 's becsesekké értek könytől ázva 's mig azok, kik itt kivették világ javaiból részöket, de elfeledének gyűjteni kincseket, mellyeket sem a' lopók el nem lophatnak, sem a' moly és rozsdá meg nem emészthetnek — üres kezekkel jelennek meg; — ez élet szenvedései amazokra nézve dicsőséggé, változnak át, dicsőséggé, mit készített Isten mind azoknak, kik jóltéve, híven küzdének béketürés által nemes csatát.

3. „*A' kik vigadnak, mintha nem vigadnának*“ így szól továbbá az Apostol. Tévelyegne valóban 's felette csalatkoznék, ki azt hinné, hogy e' szavakban minden örömet 's vigadást számüzni kívánna mintegy 's kitiltana az életből Pál, ki másutt ezt szabja elibek a' Filippibelieknek: *Örüljete az urban mindenkoron, ismét mondom örüljete.* Nem is vala czélja, sem az Ó- sem az Uj-szövetségi írásoknak, kitiltani mintegy ember életéből minden örömméretet 's élvezetet; nem, üres 's rideg sirrá változtatni azt, melly felett csak a' mord halál jéghideg szele zordonkodik. Dicséri bölcs Salamon a' vigasságot 's azt állítja, hogy *nincsen embernek e' világon jobb, hanem hogy egyék, igyék és*

vigadjon, azt vallja ugyancsak ő: a' vidám elme jó orvososságot csinál, a' szomorú lélek pedig megszárasztja a' csontokat. Egyszóval, Isten ígéje a' keresztyén vallás, a' józanész 's népek szokása azt tanítják 's igazolják, hogy az ember családi és társas örvendezésre, nem pedig magános 's szigorkodó remetei nyomorkodásra teremtett Istentől, 's azt, hogy az öröm és vígasság szabados mindenkinek. A' leczkeadó Pál sem tiltja az örömet, csupán azt kívánja, hogy örömeink tiszták és nemesek legyenek 's szívünk nemesítésére használjuk azokat. *A' kik vigadnak, ugymond ő, úgy tartsák mintha nem vigadnának.* Mintha mondaná, jó eleve készen kell lennünk, hogy bármikor lemondhasunk örömeinkről, ha kívánják a' körülmények, vagy ha az örvendezés tiszteinkkel jönne ellentétbe. Szóval, legjobb és czélszerűbb a' mulókbani örömet erős kezekkel fékezni kezdettől, hogy a' rólok lemondás, bármely pillanatban, váratlan ne lehessen soha. Annál bútalanabb 's ártatlanabbul élvezzük így azokat, 's a' jó napokat vidám kedvvel éldeljük, tudván hogy a' rosszakkal is meg kell elégednünk 's jó neven venni azokat is. Isten rendeli ugyanis 's vegyíti ezeket azok közé, Isten, ki nem adá tudhatni embernek, mit hozand, jót-e vagy rosszat, but-e vagy örömet a' jövő.

4. *És a' kik vesznek vala, úgy tartsák, mintha nem bírnák azt,* így tanácsol továbbá a' nagy Apostol. Célja épen nem az, hogy valamely bizonyos tulajdonról, 's birtokról lemondjunk, hanem csak becsületesen szerezzük 's jámborul használjuk azt. Nem tiltja el az adástvevést a' köz életben, sőt kívánja, hogy előbbmenjen az. Azonban mit egyik vagy másik az által nyer, úgy tekintse azt, mint eszközt 's ne emelje célul fel.

Ne tegye szive imádott bálványává a' hamis Mammont, mint a' szerencsétlen fösvénység 's alacson kincsvágy cselekesznek, melly sem tulajdonosának, sem másoknak semmi hasznot nem hajt soha. Ne feledje el, hogy nem abból él az ember ha nagy rakás kincseket gyűjt; és ha örökölte azokat, ne szaporítsa csupán azért, hogy számokat nevelje 's magát a' lehető veszteség ellen biztosítsa; ne, de úgy tekintse azokat, mint Isten adta ajándékokat. Ha Isten adta, vissza is kívánhatja ha, és mikor nékie tetszeni fog. Nem mieink, de Istenéi azok tulajdonkép. Szolgák vagyunk mi csak, kiket azok' kormányzására 's kezelésére híva fel. És ha Isten éltünket is visszakívánhatja; ha csak azt sem mondhatjuk biztosan, hogy multával ez évnek itt lejérendünk-e még e' földön: sokkal inkább kezébe tartozunk tenni minden egyebeket le, mellyek kisebb értékűek, mint az élet, 's arra törekedni egyedül, hogy majd ama nagy napon igazaknak találtsunk. — Mi szabadon érezi így magát a' lélek, első reggelén ez ujévnek. Fel nem mondvá még a' földi jókhoz vonzó szeretettel, legfelebb is e' földbálványja, és az Istenség közt — ki mennybe helyheté királyszerékét — ingadozott habozva. Most pedig már az élők Istenére bizza magát egyedül, tudván, hogy csak egytől függetünk 's egynek szolgálhatunk teljesen, 's megszű távolítja magától a' nyomoru gondok inséges táborát. Miként ma ismét szabadon érez és lehel életteljes érzében a' kebel: úgy szabadon érez ő is, amaz ujjaszülő légben, melly reánk az örök magosságból lengedez, hova függeszljük akkor szemeinket. Azon sokféle kísértetek ellen felvegyverzetten, mellyekkel a' földi alacson ösztön behálózni akar bennünket, idvet és oltalmat találunk ott; és az alatt, míg a' mit veszünk, úgy

tartjuk, mintha nem birnánk azt, legfőbb jót szerzendünk magunknak, mellyet birva, keveset sőt semmit kérdezősködünk többé föld és ég után.

5. *A' kik e' világgal élnek, mintha nem élnének.* E' kevés, de jelentésseljes szavakban foglalja még egyszerű egybe, 's zárja be mintegy a' mondottakat a' nagy Apostol; *mert elmulik e' világ 's ennek ábrázolja.* Igenis, *a' mi idő még hátravan igen rövid,* annyira, hogy nem dicsekedhetik senki közzülünk a' holnapi nappal, azt sem tudván, mit hoz reánk e' nap. Mire hát a' meszsze czélatok, a' világ' muló javai 's örömei után? mire a' nyereség' hiu vágyódása? holott azok, kik ezt mondják: *ma vagy holnap elmegyünk ama' városba, és ott esztendeig lakunk, kalmárkodunk és nyereségünk léssen, azt sem tudhatják micsoda következik másod napon. Micsoda ugyanis a' ti éltetek? olyan, mint a' füst és pára, melly egy kevés ideig tetszik és azután semmivé leszsz nagy hirtelen. Minden test olyan mint a' fű — azt mondja Péter Apostol, és az embernek minden dicsősége, mint a' mezőnek virága, megszárad a' fű és a' virág elhull.*

Óh! azért ti, kik épségben köszöntétek ez uj év' reggelét, éljete a' világgal; használjátok annak javait 's öröme't tisztán, és nemesen; munkálkodjatok híven, míg nappal vagyon 's el nem jő az éj, mellyen többé senki nem munkálhat. Teljesítétek szentül minden tiszteiteket, Isten', magatok' 's embertársaitok iránt; végezzétek el a' munkát, mit Isten reátok bizott, 's mit ma bevégezhetek, ne halasszátok holnapra; mert *a' mi idő hátra van, igen rövid.* Már a' holnap, sőt e' jelen nap, óra 's szempillantás elhozhatja végórátokat, 's lehet, hogy mielőtt ez évszak elrepülne, nem léztek

már többé; lehet hogy 12 hónapok' multán havas szelek játszadoznak már könyáztatta sirhalmaitokon. Ugy éljetelek hát e' világgal, mintha nem élnétek; ugy használjátok az élel' örömeit és javait; ugy köszöntétek 's öleljétek kedveseiteket, kiket az ég szorosabban kapcsolcsola hozzátok, kötelességeiteket ugy teljesítétek irántok; ugy fussátok e' földi pályát bátran, és nemesen küzdve előre; ugy végezzétek, mit az ég reátok bizott, a' munkát, hogy ne feledjétek soha, hogy *a' mi idő még hátra van igen rövid, hirtelen elmulik e' világ 's ennek ábrázolja.*

Igenis! lehervadnak az ifjuság 's szépség dicsőítő koszorui, elenyészik a' hir' név' 's köztiszteltetés dicsősége; leáldoznak a' földi kéj 's öröm' muló órái, szárnyrakél a' gazdagság hirtelen, 's ott hagyja elébeni kedvenczét; megtörik az erőhatalom, 's a' világ' biborosai 's országló fejedelmei — kik előtt a' fél világ hódola reszketve — alárántatnak fénytrónjokról 's mintegy közember mindnyájan meghalnak. Próbáljátok bár akadályozni 's feltartani a' mulandóság' rohamát, azon töredékek által, miket sebes hullámain ragad magával; — próbáljátok eltávolítani magatoktól. Áldozatok néki sokat és nagyot, tegyetek koczkára minden egyebet, csak önmagatok 's kedveseitek' életét menthessétek meg: mind hijában. Leplezzétek bár magatokat hideg megvetésbe el; vagy merítsétek a' vidám elszóródás' munkásság' 's kély éldelet örvényébe: hasztalan, — mig ti messzetávol halljátok zugni azt, lábaitok előtt áll már 's erősen megragadva tart. A' segédkezek, mit emberek nyujtanak megtartástokra, nem érhetnek hozzátok el. A' szózat; mellyel a' menny 's föld hatalmasait esdve kéritek 's kényszerítitek, ha csak ne-

hány pillanatnyi időhalasztást is eszközölni számotokra még, nyomtalan hangzik el a' zajgó habok' lármás hullámain. Csak ha ahoz fordítjátok magatokat, ki azokat a' nemlét csendesen pihentető néma öléből lételre szólítá; — ahoz, kinek áldó szemei tiszta fényben világolnak 's öröködnék ma is úgy mint kezdetben felettök, midőn mindenható erejével világot teremtett, 's mindeket, mik rajta léteznek: csak akkor tudjátok meg 's érzitek voltaképen, hogy ama' sebes rohamú hullámok, el nem enyészhető jobb 's nemesebb részeiteket, ama' biztos révpartra segítik ki, hol fáradságaitoktól megpihenve, tetteitek' jutalmát vejénditek.

Imé! szeretett Hallgatók! felfejtve előttelek, ha bár töredék rajzolatban is az új évi tartalomduzs alapige. Tisztán áll előttünk ama' dönthetetlen nagy igazság: *a' mi idő még hátra van igen rövid; a' kik e' világgal élnek mintha nem élnének; mert elmulik e' világ 's ennek ábrázatja.* Tartsátok a' hallottakat mélyen sziveitekbe zárva; utmutatóitok, vezéreitek, boldogítóitok lejéndenek azok a' kétes 's bizonytalan jövőre, 's megszentelve általok ez új év kezdete folyama és vége.

Végét említém: Oh! de kimondja meg nekünk; elérjük-e életben 's egészségben ennek végét? együtt adunk-e buzgó hálát ennek utolsóestéjén megtartásunkért az idő urának? ki mondja meg: együtt 's itt leszünk-e mához esztendőre mindnyájan, kik ma örömtelt kebellet 's békén köszöntjük ez új év kezdetét? Óh! ki mondja meg: itt lesznek-e én is köztetek és veletek? itt lesznek-e lélekből szeretett kedveseink? A' jövő illy titkainak felfedezése nem bizatott emberi kezekre. A' mi bizonyost e' tekintetben a' bizonytalan jövőből előre tudhatunk, ennyi és ebben áll: *a' mi volt*

ugyanaz, a' mi ezután is léssen; és a' mi most léssen, az, a' mi már volt. Nincsen semmi új dolog a' nap alatt, 's a' mult jövőnk tüköre egyszersmind. Tanítson bennünket életbölcseésre ez isteni szó, 's látván, mi rövid legyen az idő, mi még hátra van, de nem tudhatván, kiket jelelt ki magának, hogy elhordjon ez évben közülünk a' halál? hány szeretetboldogította házastárs ölténd ennek folytán magára özvegyi gyászt elhunyt kedveseért; hány vérző szívü szülék siratándják a' kebleikről lehervasztott gyenge virágzást, a' szép reményre nevedő kedvelt ártallan magzatot; hány zokogó árvák, kezeiket fejökre kulcsolva, kísérendik temetőbe az elhunyt jó szüléket, 's ejéndik a' szomorú árvaság legkeserűbb kenyerét? most annál szorosabban 's benső szeretet legtisztább hevével ölelje mindenki élő kedveseit, a' hitves, kit szeret, hitvesét; az örvendező szülék gyermekeiket, kik az urnak örökségi, és a' kikben még ma édesen gyönyörködik szívök; a' még ma boldog gyermekek, az őket tápláló jó atyát, ki építi híven szerencsájöket, 's az édes anyát, ki szelid gondossággal dajkálja azokat. És pedig ugy szorítsák kebleikhez; olly lélekből öleljék 's karolják át, mintha az lenne itt e' földön utolsó szorítás, végső ölelés 's átkarolás, 's benső megindulással mondják ezt: lélekből szeretett kedveseim! még most együtt vagyunk, együtt örvendve köszöntjük a' mát, mint ez új év kezdetét — ah! de nem tudja senki közülünk, megérjük-e ennek végét; 's együtt innepeljük-e a' jövő kezdetét is? Mondjuk el tehát a' béke szót, 's a' megindult szív megeredt könyeivel vegyünk ma, elébb ugyan itt e' szentegyházban, 's haza menvén majd innen, saját házainkban — közösen bucsut egymástól, 's ezáltal szen-

teljük meg ez új év kezdetét. *Eltörölhetetlenül irjuk be sziveinkbe az új évi nagy leczkét: a' mi idő hátra van, igen rövid, a' kik e' világgal élnek, úgy tartsák, mintha nem élnének; mert elmúlik e' világ 's ennek ábrázatja.* Azoknak pedig, kik netalán ez év folytán közülünk sirba szállandanak, vérző- de tisztán szerető szívből imádkozzunk boldog halált 's csendes kimulást. Menjetek el, szeretett kedveseink! menjetek el nyugodtan, a' hosszú 's kétes útra, mi átadva majd porboritékotokat, az azokat fedezendő sirhantoknak, e' hit- tel 's reménnyel hagyjuk el a' sirkertet: követünk mi is nem sokára, 's tudjuk, hogy az enyészet sötét kö- dein túl jobb lét' viránya mosolyg, 's hisszük Istenün- ket, hogy ott ismét látni fogjuk egymást.

De legyen vége már ez elmélkedésnek, rekesz- sze be ezt ama szívből eredt 's sziveitekhez szóló pász- tori áldás 's új évi jó kívánás: legyen ez új év, béke', megelégedés', virágzat', tenyészés' 's boldoglét' ör- vendetes 's megáldatott esztendeje mindenkire közüle- tek. És te Isten, ki vagy ott fent! halld meg szolgád esedezését, ki ez új év kezdetén így könyörög hozzád:

Aldd meg kezdetét 's végét ennek,
 Hogy midőn napjai lemennek,
 Mondhassuk: dicsőség Istennek. — Amen.

2. VIRÁGVASÁRNAPI.

Alapige:

János 12, 12—24.

A' felolvastatott szent igékben, mint meghallánk, ama' legelső virágvasárnapról van emlékezet, mellyen a' Jézus, a' minden felől egybegyült tisztelkedő sokaság' öröm 's hozsánna kiáltásai közt ment fel utólszor Jeruzsálembe. Jeruzsálembe, mellynek lakosi már azelőtt gyakorta megkövezték 's leöldösték a' hozzájuk küldetett prófétákat. Látta azt 's jól tudta a' Jézus, hogy reája is hasonló sors várakozik. Dicsőséges, 's minden földi fényt 's pompát túlhaladó volt innepélyes elfogadtatása, — dicsőséges, millyennel még munkássága egész idején nem innepeltetett soha. Ah! de ő, mint a' ki jól tudta, mi lett légyen ez örömjajos tisztelkedés célja, nem engedte magát annak hiú 's álfényétől elragadtatni, 's mig kívül talán mindenfelől öröm 's hozsánna kiáltás leng gyenge szellők szárnyain: ő addig már-már elkövetkező 's ki nem kerülhető halálát ama szavakban példázolja: *Bizony mondom néktek, hogy ha a' földbe vetett mag meg nem rothadánd, csak maga marad, ha pedig megrothadánd, sok gyümölcsöket terem.*

Jól tudta azt az idvezítő, hogy épen e' közelgő halál által fog istenileg megdicsőíttetni az embernek fija, 's épen azért semmit nem fél, nem nyugtalankodik, nem aggódik. Igaz, a' legmélyebb 's legszentebb fájdalom érzete fogja el őt, látván a' világ elfordult hátlátlanságát, melly őt el nem ismerte. Igen, Jézus az övéihez jött, de az övéi be nem fogadák őt; sőt kifakaszták, hogy *a' próféta nem kedves hazájában*. Benne jelent meg a' sötétbeni világosság, de a' sötétség nem vala képes felfogni őt; — minél tisztább égi fényben ragyoga ama világosság fel, annál inkább törekedett a' sötétség, éjfélsötét fátyolával leplezni annak szelid 's idvhozó sugarait, 's majd végre most, ki akará azt óltani egészen. Nem tekintheté ezt egykedvüleg Jézus, kinek legfőbb feladata 's akarata volt az élet világát terjeszteni mindenek felett; idvet és áldást árasztani azokra, kik az ígélet népéhez tartoztak, ama szövétség által, mit atyjaikkal köte régenten Jehova. Azonban, bármi fájdalom duló érzete hatá is át e' miatt legszentebb kebelét, 's bár fájdalom-könyeket sirt Jeruzsálemhez közeledtében, mivelhogy az nem vette eszébe, mellyek az ő békeségére valók: felemelé őt ama tántorithatatlan hit, hogy eljött amaz óra, hogy az embernek fija nagy szenvedései s a' keresztnek halála által megdicsőíttessék. Ugy van, az éj komor sötétéből, mellybe rövid időn bemerülendő vala, kellett felragyogni tisztán 's dicsően ama világosságnak, 's tündökölni soha többé el nem enyészendő fényözönnel.

Jertek K. ! most midőn a' Jézus nagy történeteiről 's szenvedéseiről, nagynak nevezetett hét' első napját, a' virágvasárnapot, innepeljük: lássuk és értsük

meg rövideden, hogy a' Jézus szenvedései, miként lettek megdicsőíttetése eszközei?

1. Az által, hogy a' tanítványok' róla 's isteni nagy munkájáról elfogult 's helytelen véleményök 's megfogásuk eloszlattott. Külsőleg tekintve ez vala leginnepélyesb pillanat a' megváltó földi munkássága mezején, minek világosabb megérthetése végett, jertek kísérjük el Jézust lélekben és gondolattal Bethaniától Jeruzsálemig. Bethániában feltámasztá Lázárt halottaiból. Világgyorsasággal repült ennek hirtelű híre a' főváros felé, hova több ezren gyűltek fel, a' közelgető husvét innepére. Feszült várakozásban vala már előre mindenki: valljon felmenénd-e Jézus az innepre; majd a' csudátét legfőbb fokra emelé a' várakozást. Még csak alig hangzék el annak hirtelű híre, felzendült azonnal az egész sokaság, 's Jézus elibe sietett. Jeruzsálem környéke pálmafákkal volt beterített. *Némellyek ágakat szeldeltek azokról; mások magokhoz vevén, az útra, mellyen Jézus menendő vala, hinték el azokat; mások végre önnön ruháikat teríték elibe.* Így üdvözlék a' királyokat trónra léptekkor; így fogadták a' hadak' győztes fíját hazatértekor. Így kívánta Jézust is, mint Izráel' királyát, köszönteni az örömittas sokaság. Jézust, kiről azt hitték, hogy ismét felállitandja Dávid királyi székét, és az elszéledt 's eltapodott izráelt visszahelyheti egykor fénylett dicsőségébe, erejébe 's jogaiba. *Hozsánna a' Dávid fának!* kiáltás tölti el a' levegőt; *áldott légyen a' ki jött az Urnak nevében, légy segítségül Isten, ki vagy a' magosságban* — hangzik mindenfelé. Minél tovább haladt a' kíséret, annál hangosabb 's kitörőbb lett a' nötlönnött néptömeg örömkialtása, 's midön végre Jeruzsálem kapuihoz ért Jézus, megzavarodva

kérdé az egész város: kicsoda ez? Valóban illy általános lelkesedéssel sohol és soha sem fogadtatott 's idvezeltetett még a' megváltó. Minden szemtanú akaratlanul is dicsőítésére ragadtatott az innepeltetettnek, ki váratlanul illy fentebbi megtiszteltetésben részesült.

Jézus azonban egykedvüleg 's vegyes érzésekkel elteltlen tekintett a' hullámzva örvendező sokaságra, különösen tanítványira, kik, hogy a' sokasággal egyezőleg, hatalmas földi fejedelmet 's szabaditót reménylettek ő benne Izraelnek, megtetszik Lukács ama szavaiból: *midőn immár közelgetne Jézus az olajfák hegyének lejtőjéhez, az örvendező tanítványok kezdék di sérni az Istent fennszóval, mondván: áldott a' király, a' ki jött az Urnak nevében, békesség a' mennyben, dicsőség a' magosságban.* Mindent megpróbált 's elkövetett az idvezítő, hogy őket e' testit 's érzékit követelő balvéleménytől megszabadítsa. — Most képekben 's hasonlatokban, majd egyszerű 's el nem magyarázható szavakban rajzoló elibek országát. Még akkor is, midőn utólszor utazott velök Jeruzsálembe, vettekettek a' tanítványok egymás között, mellyik ülend az általa felállítandó országban jobb-, 's mellyik balkezze felől. Jézus pedig mondá nékiek: *tudjátok, hogy a' pogányoknak fejedelmei uralkodnak azokon, és a' kik hatalmasok, hatalmaskodnak azokon. De nem úgy léssen ti köztetek, hanem a' ki nagy akar lenni, legyen ti szolgátok. És valaki ti köztetek akar első lenni, legyen mindenneknek szolgája, mint az embernek fia nem jött, hogy szolgáljanak nékie, hanem hogy ő szolgáljon, és adja az ő életét váltságul sokakért.* Figyelmeztette majd őket a' pohárra, mellyet ki kell üritnie, a' keresztségre, mellyel nékie meg kell keresz-

teltetnie, jól tudván azt, hogy ha hibás véleményeiktől meg nem tisztíttatnak, nem vehetnek szent lelket, melly őket minden igazságra vezérelje, minélkül pedig hasztalan a' váltság nagy munkája.

Igenis, azért kellett Jézusnak a' szenvedések által megkereszteltetnie, hogy isteni nagy munkája tisztán emelkedjék ki azon sötét ködök alól, mellyek azt tanítványi szemei előtt sűrűen leplezék. Szemtanuknak kellett lenni a' tanítványoknak, miként fog az, kit most öröm 's hozsánna kiáltások közt kísértek Jeruzsálembe, rövid napok multán elárultatni, megfogatni, vádoltatni, gyaláztatni, és a' pogányok kezibe adatni; miként kerítendi szentséges homlokát aranykorona helyt, — mit már fején képzélenek a' tanítványok követhetetlen fényözönben ragyogni, — szurdáló töviskorona. Királyi pálcza helyt, parancsoló jobbkezeiben, miként álland halványan 's elvérzetten a' római vitézek csapásítól. Fénytrónbani dicső országlás helyt, miként hordozandja kaponyák helyén vállain gyász keresztét; 's végre, miként kiáltandják épen azok, kik most örvendezve idvezelték hozsánna kiáltással: *az ő vére mirajtunk és a' mi fiainkon.* Így hozta magokhoz a' legkomolyabb ellentétek sebes változása, 's tette őket tévelygő véleménytől szabadokká a' legmélyebb fájdalom, mit Jézusi puszta szava 's figyelmeztetése hasztalan próbála oda elébb. Midőn most elhomályosult szemébe nézének nagy mesteröknek, összeomlott azonnal reményök utólsó 's egyetlen támasza. Az utólsó fénysugárral, mit a' leáldozó bús-komoly nap vete sirkövére, kialudt reményök' gyengén rezgő csillámfénye is. *Megverettelett a' pásztor és a' nyáj elszéledt;* tévelyegtek majd ide 's tova, mindenik magával 's emészto bűjával foglal-

kozva, gyászolák az eltűnt dicső álomképet. Azonban naponként tisztább fényben ragyoga idvezítő urok 's nagy mesterök égi képe előttök fel, 's tisztán láták át nem sokára, hogy nem úgy, mint ők gondolák, váltá meg Jézus Izráelt. Levonatott a' földi lepel, melly Isten fija fenséges dicsőségét elrejté szemök elől. Ekkor látták át tisztán 's világosan, hogy Jézusnak soha sem volt célja földi messiásnak 's királynak ismertetni. Ekkor értették meg, hogy az ő országa nem e' világból való; hogy az arrólí képek és hasonlatszerénti szólásformák, az általa felállítandó lelki országot, az erény és igazság országát, azaz a' sirontuli bóldog örökeletet tárgyalták, 's csak ekkor tűnt fel előttök isteni nagyságában Jézus, ekkor lett imádások méltó tárgya.

2. Istenileg dicsőített meg szenvedései által a' Jézus; mert ekkor lettek tisztán érthetőkké 's teljesedtek be egész terjedtségökben sok reáczélt öszövelési jövendölések, 's őt illetett példázatok. Egyike azon jövendöléseknek, mellyek általánosán az óhajtvá várt szabadítóra vitettek, így hangzott el régenten a' kegyes próféta Zakariás ihletett ajkiról: *Örülj erősen Sionnak leánya! örcendezz Jeruzsálemnek leánya! imé a' te királyod eljő tenéked; igaz és szabadító ő, szegény és számárhátán ülő. És est, ugymond Szent János, csak akkor értették meg a' tanítványok, mikor megdicsőített voltna Jézus; akkor emlékezének meg, hogy ezek megírattak ő felőle.* Mintha mondaná: hogy a' próféta szávaiban érintett egyszerű 's külszinleg kevésjelentésű menet Jeruzsálembe csak ekkor nyert a' tanítványokra meghatározott, 's jelentésteljes hatást 's tekintélyt. Többször történt ezután, hogy átlátták több egyes esetekben, hogy azok Jézusra mutatának 's vitetének, mi

azelőtt elrejtetett volt előttök. Sokat hagytak hihetően hátra Jézus életéből, mit különben elmellőztek volna, csak akkor nyerhetvén azok reájok nézve fentebbi 's valódi jelentést. Hihetően feltűnt ekkor lélekben Jánosnak ama' profétai szózat is, melly a' megígért messiást, mint békesség egyedüli fejedelmét, rajzolja; azt, ki szelid csendesen jövend el, nem véres küzdelmek, vad hadi lárma 's csaták fergetege közt. *Ez, ugymond Zakariás, kiveszti a' szekereket Éfraimból és a' lovat Jeruzsálemből; a' hadakozásra való kézivet is kiveszti, és békességet szól a' pogányoknak, és az ő birodalma egyik tengertől a' másikig leénd.* És csak akkor, miután sok szenvedései 's a' keresztnek halála által megdicsőített Jézus, ismerték meg őt a' tanítványok, mint a' szó legfentebbi értelmében, békesség' egyedüli fejedelmét, kinek országa nem e' világból való.

De másnemű jövendölések is olvashatók az Ó-szövegségi szent könyvekben, mellyek t. i. nem a' megígért szabadító uradalmát; nem is egyedül isteni nagy munkáját, mit atyja nevében, végezni kellett, tárgyazzák, — nem, de erőtlensége 's megaláztatása állapotját 's gyászos halálát, mit ki kellett szenvednie. Ezekre figyelmezteté már gyakorta tanítványit, részint, hogy előkészítse nagy szenvedéseire azokat, mellyekben kellett bevégeztetnie mind azoknak, miket a' próféták az embernek fiáról írva hagytak; részint pedig miután ezeket kiszenvedte már 's feltámadott a' halálból, hogy bemenjen a' dicsőségbe. Századok jöttek 's mentek el nemünk felett, 's haladtokkal mind inkább világosabbak 's tisztábban valának érthetők a' profétai szózatok, mig nem végre az Ur Felkentje dicső képében, fekete színbe mártatott ecsettel festve feltűnt már a' nagy szen-

vedő gyászos halála is. És ha bár önként, és semmi ellenállhatlan végzés által nem kényszerítve, vette is magára azokat; bár legbensőbb 's legtisztább szeretetét tanusítá az által: ha ama' jövendölésekre 's előpéldázatokra gondola mégis, mellyek szenvedéseire mutatának, méltán mondhatá: mind ezek azért történtek, hogy bételjesednék az, mi az ember fiáról eleve megíratott. Gyász keresztjén is a' golgotán ide célzott ama' szavaiban: *elvégeztetett minden*. Igen, az Ó-szövetségi minden próféták előleges jövendölései, mint meg annyi szent lépcsők, ama' gyász kereszt tövébe, golgotára mutatnak 's bételjesedésök a' szenvedések éjjeléből dereng hozzánk le. Ott és akkor végeztetett be, mit Isten örök tanácsa megrendele. Az Ó-szövetségi teljes szentírás legmélyebb 's gazdagabb elméleteiben, e' körül forog, az előcsarnokot új szövetség' szentségévé képezi, mellynek szentekszentében áll dicsőséggel hatalommal 's tiszteséggel övedezve, amaz örökkévaló Fő pap Jézus, ki magát az idő teljességében, egyszer megáldozván, bételjesíté mind azt, mit a' próféták eleve megmondottak 's halála lett közép pontja minden régi jóslatoknak. Eltűnt ekkor az árnyék 's tiszta fényben ragyoga a' valóság fel.

3. Istenileg dicsőítetett meg Jézus nagy szenvedései által; mert konok ellenei a' Farizeusok, mélyen megaláztatának 's kétségbe esetten hangoztaták; *látjátok-e, hogy ti semmit nem használtok? Imé mind a' világ követi őtet*. Csak alig zendült meg a' hír Lázár feltámasztatása felől Bethania vidékiről, egybegyülnék azonnal, mondván: *mit cselekedjünk? Imé ez az ember sok jeleket tészén*. Meggyőzetve majd bensőképen, hogyha még továbbra is fel nem tartják Jézust dicső

munkálkodása közepette, enyészve akkor minden tekintélyek 's veszélyezve mély hatásuk, így szólának: *Ha eképen hagyjuk ötöt, eljönnek majd a' rómaiak, eltör- lendők helyünket és népünket.* Mig e' hamis ürügy alatt működének folytonosan, fellép a' Fő pap Kajafás 's monda nékiek: *ti semmit sem tudtok, nem gondolván meg, hogy jobb minékünk, hogy egy ember meghaljon a' népért és az egész nép el ne vesszen.* Megteszi hatását majd a' pokolszülte gononsz tanács 's elhatá- rozva Jézus gyász halála; kiadva a' keményparancs ki- jelelni tartózkodása helyét. Bátran azonban 's szabadon megy be Jeruzsálembe, kitörő örömmel, millyennel még soha — idvezeltetik az örvendező sokaságtól. Ugy lát- szott hát, meghiusítvák gonosz ellenei istentelen ter- veit egyszerre. Maga Jézus ama' felszólításukra: *mester! dorgáld meg tanítványidat,* válaszola: *mondom nek- tek, ha ezek megszűnnének, a' kövek fognának kiál- tani.* 'S így szokott benső nyugalommal 's bátor lélek- kel távolítá magától azokat. Kétségbe estek akkor 's szinte eszeveszett dühvel tekintének Jézusra, ki olly sok ezerektől dicsőítve 's innepeltetve ment fel láttukra Jeruzsálembe.

De összeszedték majd ismét magokat, örömmel karolák az ajánlkozott hűtlen árulót Judást, 's kötést te- vének, hogy kezökbe szolgáltatandja Jézust. A' szokatlan innepélyes elfogadtatás sokszorosan neveli gyűlöletek lángtüzét; a' közelgő nagy innepnap, melly fényesb munkatért 's nagyobb hatást ígére Jézusnak; az aggo- dalom, ne hogy elszalaszszák őt; mindez sietséget parancsola. Minden várakozást tulhaladt a' siker 's tel- jesülés. Ellentállás nélkül engedi Jézus megfogadni ma- gát. Bizonytalanul 's ingadozva, mint mindég, hagyja el

a' könnyenhivő sokaság 's lép ellenei tág körébe, kik azt állíták ravaszul, hogy atyjaiknak hitét védik egyedül. Előállnak a' hamistanuk 's valónak esküszik a' képzetet. Bekövetkezik Jézus legmélyebb megaláztatása 's kinteljes órája; lealázó guny 's dölyfös megvetés keserítik végpillanatit. *Egyebeket* mondának dühödt ellenei, *egyebeket megtartott, magát nem tarthatja-e meg? ha Izráel királya szálljon le most a' keresztről, akkor majd hiéndünk ő benne.* Midőn végre szenvedéseinek mértéke betelt 's a' legirtóztatóbb harcz megharczoltatott, teljes biztosítás végett örök rendeltetnek 's hagyatnak a' legszentebb sir mellett, hogy a' szabadulás minden reményét végképen kiöltsák. Elmennek majd házaikhoz, teljesen meggyőzve, hogy bölcs tervezetek 's egyesített kitartások óhajtott czélt ért, a' megváltó nagy munkája nyomtalan enyészett el. Igen, úgy tetszett, hogy a' világ világossága örökre kiöltve, 's győzelmi öröm innepet ül a' sötétség konok Fejedelme.

Azonban nem telt három nap 's a' keresztre feszített Jézus feltámadott. Üres a' legszentebb sir, az őrizők szét futának, halál köteleiből szabadulva 's dicsőülni lép ki Jézus sirja rideg éjeléből. Villámsebesen terjed ennek híre csüggeteg tanítványi között, kezdenek azok ismét egybegyülni 's megjelen nem ritkán Jézus is nékiek 's közöttök. Naponként szorosabb, 's tartósabb lesz a' kötel, melly őket egymásközt 's Jézussal egybeköti, vidámabb 's fentebbi a' kedv 's bátorság, melly munkájokban lelkesíti; elevenebb 's dönthetetlen a' hit 's bizodalom, hogy dolguk Isten dolga 's hatalmas óltalma alatt áll 's tenyészik. Isten tette ugyanis, hogy a' *kő, mit az építők megvetettek szegletkövé*

magosodott. Az urtól lett ez 's csudálatos dolog mi előttünk. Azonban, hogy megtörtént, tagadni nem lehet. Együtessel széttépetett a' ravaszság', csalárdság', igaztalanság' 's erőszak egész cselszövénye. Nézzétek mint ingadoznak lealázott ellenei, mint akarják, most ez, majd amaz segélyhez ragaszkodván, kiáltani a' tüzet, melly uj erővel lobbant 's gerjedt fel hirtelen? nézzétek, mint veri meg őket vaksággal az isteni végetlen hatalom, 's vádló lelkök ismerete mint hozza zavarba lépteiket? nézzétek mint követi Jézust az egész világ, mint változnak hirtelen legdühödtebb ellenei, ügyének legmelegebb 's hatalmasabb védőivé? Látni fogjátok miként lettek Jézus nagy szenvedései megdicsőíttetése eszközei. Elhagyta ugyan ő e' földet nem sokára, 's égi atyjához, kitől jött, ment fel; felvevé őt Isten ama' mennyei hajlékokba 's ott koronázta meg dicsőséggel, tisztességgel 's méltósággal. Itt e' földön is azonban, az ellene támadt 's emelt rossz akarat' 's szándék' megsemmisítésével, csalhatatlan jelét adta annak, hogy *ez amaz ő szerelmes fia, kiben minden kedve bétölt.* És ha az utó-világ megvetéssel fordul el elleneitől 's csak méltó bossúval eltelten gondol reájok vissza: hála szent érzelmitől lelkesülten tekint fel Jézushoz mennybe, 's fentebbi értelemben hangoztatja: *Hozsánna a' Dávid fiának! áldott légyen a' ki jött az urnak nevében.*

4. Nehány görögök is említetnek szent leczkénk utó szavaiban, kik Jézust ama' nyilatkozatra birták: *eljött az óra; hogy az embernek fia megdicsőíttessék.* Görögök nevezete alatt, született pogányok értetnek, de a' kik a' legfőbb való, Isten' tiszta ismérte utáni forró vágyódásból, Jehovát tisztelendők, az Ő szövet-

tségi Izráelhez csatolák magokat, bár tulajdonképen nem tértek is át azokhoz. A' közelgő husvét innep Jéruzsálembe, 's a' közlekedés 's ajtatos buzgóság a' Templom előcsarnokába, hol tanított bemente után Jézus — vonta őket, óhajtván közelebről ismerni őt. Bejelenték majd Jézusnál Filep és András kívánatukat. És ezen bejelentéskor ment teljesedésbe legforróbb óhajtása, miszerént többször nyilvánítá, hogy legközelebb Izráel házának elveszett juhaiért bocsáttatott ugyan ő — *más juhai is vagynak mindazáltal, kik nem ez akolból valók, egybe kell gyűjteni ezeket is, hogy legyen egy akul és egy pásztor.* A' görögök óhajtása ugyanis, bármi határozatlan lett legyen is az, oda mutatott, nyíltan, hogy a' váltság szükségessége érzete Zsidóország határain túl is elönté az ember szívét mindenütt. Hol szükség érzete van, van ott egyszersmind elfogadhatási képesség is. Meg vala a' föld készítve, mellybe kellett aláhullani a' gabona szemnek, hogy sok gyümölcsöket teremjen, és hogy teremhessen, meg kellett elébb rothadnia, ne hogy egyedül maradjon.

Mert nem egyedül az Apostolok lettek most alkalmasokká, hirdetni az evangéliumot, maga ezen hirdetés, ama' halál által lett valódi evangéliummá, örvendetes izenetté, béke szózáttá, mit az egész világ keresett, miólta egy ember által bejöve a' bün, 's amaz ellenkezést támasztá Isten és emberek között, mit sem áldozatok' vérével, sem semmi egyéb áron nem leheté kiengesztelni. És imé keletről zendül meg az örvendetes hír Jézusról 's terjed gyenge szózat által elébb, majd erősbén hangzik az 's vele az isteni áldó kegyelem, melly Jézusban jelene meg. *Ugy szerette Isten e' világot, hogy a' maga egyszülött fiát elküldötte, hogy minden valaki*

ő benne hiszen el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Így terjed szájról szájra az, örömtelt kebelvel fogadtatik az idvszomjas lelkektől, 's bensőleg győztetnek meg mindenek, hogy Jézus' gyász keresztje töviből patakzik uj életáldó forrása az emberi nemre 's általa ébred 's tenyészik az elhalt világ. 'S ez volt a' legfőbb 's legtisztább megdicsőíttetés, mit Jézus keresett. Nem magáért, embertársaiért élt 's munkált ő egyedül, 's isteni atyja dicsőségére, ki elküldé őt. Épen azért kevéssé jelentésű volt előtte a' halál; emberi formát öltözvén magára megalázta magát, hogy minket felmagasztalna 's a' bűn nyomorú rabságából kiszabadítván Isten fiaivá képezze; engedelmes lett mind halálig, még pedig a' keresztnek haláláig, hogy békességünk legyen Istennel 's részesivé tétessünk amaz isteni életnek, 's gyümölcsöket teremjünk lélekben minden jóságos-, egyenes- és igaztettekben.

Birjuk-e mi amaz égi békét? kérdezze meg kiki magát, és ha még azzal nem dicsekedhetik, föl! égiekért lángoló kebelvel, keresse azt annál, ki nem úgy adja azt, mint a' világ. Teremjük-e mi amaz áldott gyümölcsöket? vizsgálja meg kiki, e' nevezetes innepnap' szíve bensejét, tekintse meg élte folyamát. És ha ezekkel épen nem dicsekedhetik, ne, óh! ne mondja magát kereszttyénnek. Vagy, ha talán még számosabbak 's ujjabbak lehetnek, a' nevezett gyümölcsök, az istenítő jótettek pályánkon, törjünk előre sokszorosán nevelni 's öregbiteni azokat; törjünk tiszták lenni, minden holt cselekedetektől, mellyek nem Isten szerént lesznek. Ez az, mit Jézus ma nállunk keres 's mi által kíván bennünk 's általunk megdicsőíttetni. A' pálmaágak, mit az örömitas sokaság utára szeldele, eltapodtatva hervadtak el.

Szedjük és hintsünk mi, e' jeles innepnap' más és soha nem hervadható pálmákat, az örökkévaló király' utára, a' töredelmes szív 's bünbánó lélek' idvhozó virágait, 's győzelmi palmaágakat, mindenem, mi nem e' nagy király országához tartozik. Az öröm 's hozsánna kiáltás elhangzott a' levegőben hirtelen; de egy más-nemü hozsánna kiáltás hangzik hova tovább nevedő hangokon mindenütt a' földhatárain, hol Jézus neve neveztetik 's tudománya hirdettetik. Leégett a' Jehova' pompás temploma; mindazok kik Jézust amaz első virág vasárnap' örvendezve környezék, halál' prédáivá lettek. De őt környezzük még mi mindég, mint egykor amazok, kik ő benne éltek 's haltak el, 's mint környezéni majd utánnunk is a' késő maradék. Föltárjuk előtte szivünk' kapuit, és ő bemegy azokon; sőt magunk is Isten templomává változunk át, mellyben lakhelyet készít magának szent atyjával. Így követjük mi az utat, melly földi pályánkul tüzetelt. Jézus mellettünk 's közöttünk mindenha; 's ha kik kaján szemekkel nézendik, hogy a' világ őt követi, szivből sajnáljuk azokat, de csábutra vezetetni magunkat épen nem engedjük. És ha majd némellyek ismerni akarják 's óhajtják őt: örömteli kebbel vezérlendjük ő hozzá azokat. Így utazunk hova tovább vele öröm és szenvedés', jó és rossz napokon át, ama' mennyei Jeruzsálembe, az élő Isten városába, az elsőszülöttek gyülekezetibe és a' tökéletesekké lett igazak lelkeihez, oda hol ama' nagy napon, a' számadás napján, mint Uj-szövetség közbenjárója, lép fel helyettünk 's védelmezend a' mindeneket megítélő bíró előtt 's lészen nekünk minden mindenekben. Amen.

3. N A G Y P É N T E K I.

Alapige:

János 19, 25—30.

A' világ megváltója, az emberiség legnagyobb jótévője 's isteni barátja, kínos szenvedései 's gyászos halála emlékét innepeljük mi ma. Igenis, ama nagy szenvedő gyász keresztje alatt, Golgothának hegyén állunk lélekben és gondolattal, annak keresztje alatt, kinek halálát még a' néma természet is gyászolva siratá 's osztolni kívánt mintegy keresztje kínos fájdalmiban. Néma sötétség terült el mindenütt a' tartományban, néma mint a' sírok' éjeléé; kétfelé hasadt a' templom kárpitja, felitől fogva mind az alsó részig; megindult a' föld és a' kősziklák megrepedeztek, megnyilatkoztak a' sírbóltok, és sok szenteknek testei, kik elaludtak vala, feltámadván, szent árnyékok tüntek elő a' szent várós utszáin. Fájdalom nehéz érzetével tekintünk mi is ama gyász keresztre, elhal bennünk a' sziv, vérzeni látván iszonyú kínai közt a' világ megváltóját Jézust, ki az övéihez jött, de a' kit az övéi be nem fogadtak, 's elfásultan kérdezzük: hát csakugyan ez-é sorsa itt e' földön az ártatlanságnak? ez-é jutalma az emberiség boldogítására inté-

zett szives igyekezetnek? De viszont oszlik a' kétség, derül az ég, örvend szivünk, szenthitünk 's vallásunk ama vigasztalásteljes 's felemelő szózatára: ne féljete! a' golgothai véres kereszt a' mennyei idv 's élet élőfája 's tövéből örök béke 's bődögság áldó forrása csergedez. Igenis, nem győzetett meg Jézus a' haláltól, hanem inkább Jézus győzte azt meg, — halála nem enyészet 's végveszély, hanem a' magosságbai átmenetel; nem meggyőzetetés, de kitünő nemes győzedelem, melly az egész emberiségnek legnagyobb győzedelme. Így tekintette Jézus is már-már elkövetkezendő halálát, azért vigasztalta így végóráiban bánkódó tanítványit: *Biztatok, én meggyőztem a' világot.*

A' szentleczke szavaiban, egyike van feljegyezve azon sziv 's lélekható jeleneteknek, mellyekben Jézusunk halála olly gazdag. János, kit Jézus leginkább szeretett, 's a' ki épen azért legmélyebben tekinthetett isteni lelkületébe, János mutatja itt fel a' mennyei nagy hős győzelmi koszoruját, melly a' nagy szenvedő keresztén lehajtott fejét ékíté. A' millyen rövid a' rajz: épen olly érdekessé 's érthetővé teszi azt Jézus ama nyilatkozata: *meggyőztem a' világot.* Örvend talán a' pokol; hogy csakugyan sikerült néki, kiölthatni e' földről a' legszentebbet? Nem; mert az is legyőzetett. Győzelmi inneppe alakult urunk halál órája, győzelmi inneppe, mellyen szenteli emberben az istenirész legmagasb diadalát. Igen, a' Jézus halála az emberiség jobb részének győzelmi innepe. Mennyiben? értsük meg.

1. Kedv, 's bátorság nélkül nem adatik diadal, nem aratható győzelmi koszorú. Igen, ki kell tünni, ki kell magát vivni a' bátorságnak a' csatátéren, csak ott próbáltatik az meg, csak ott tüzend diadal koszorut a' győz-

tes hálántékira, hol erős ellentállás, 's külső erőszak lépnek utába, ezer veszélyt képezők; vagy titkos benső gerjedelmek rázván meg a' suly-egyent, nehézzé 's kétéssé válik a' harcz. Nézzétek, mi istenileg győzedelmeskedik Jézus a' keresztén! mint küzdi ki a' legdicsebb diadalt emberi természetében az isteni. Nézzétek őt vég óráiban 's lássátok leggyengédebb érzékenysége mellett, miként nő, mint pálma nyomó terhe alatt, — rettenthetetlen bátorsága. Mindkettőt felmutatja sz. János, ama szivrázó jelenetben: *Állának Jézus keresztje alatt az ő anyja és anyjának nénje, Mária Cleope és Mária Magdaléna.* Hát csakugyan ennyire ment a' dolog az emberek isteni barátjával? hát csakugyan kinpadon kellett-e elvérzeni, az ellenség szörnyű cselszövénye, 's dühöngő boszúja miatt az ártatlannak? Gyakran tapasztaljuk, hogy némely ember, minden fáradság, minden ellenküzdés nélkül, célját érve, óhajtott révpartira száll. Mindenütt járt előtte az út, nyitvák a' szivek; mindenütt szolgálatra kész segédekre talál; sőt magok a' körülmények is, csudálatosan egyesülnek mintegy célját sikeresíteni. Ritka szerencse az igaz, bátorságról azonban, 's győzelemről itt szó sem lehet. Nem; mert győzelmi koszorut 's diadal-innepet csak az olly győztes érdemel, kit nehéz csaták tüzébe ragadt sorsa Istene 's mégis nem csüggedve harczolta meg nehéz 's harczát. Felmutassam-e Jézusunk véres harczát? gyász keresztje alatt áll a' szeretet; ital helyt eczettel megtöltött 's izsóppal megrakott spongiát nyujtának ellenei. Mit a' hűtlen árulás iszonyatost, a' félreismeret szeretet fajdalmast; a' szégyen 's világ előtti bectelenség, megghatót; a' döllyfös hálállanság, szivszaggatót; végre a' kinpad rettenetést állíthatott elő: mind az Jézusra hal-

moztatott. — Kifáradt szinte az ellenséges világ az istentelenség' 's égre kiáltókegyetlenkedés' koholásiban, mellyek lélekjelenléte 's kedvegyene felforgatására valának intézvék. Szóval a' legkegyetlenebb megtámadásokat kelle Jézusnak kiállani 's mégis a' legnagyobb tökélyben rajzolja sz. János az isteni hős diadal-innepét. Magán 's vérző szive gyengéd érzékenysége felett, küzdi ki az elhatározó isteni győzelmet. *Gyász keresztje alatt állának az édes anyja, anyjának nénje Mária Cleope és Mária Magdaléna; ott állott a' tanítvány is, kit leginkább szeretett. Nézzétek ezekben a' leggyengédebb 's legszivhatóbb köteleket, mellyek őt az élethez kapcsolták! Vannak végzetek, mellyek már ez életben, elszaggatják a' világgali egybeköttetésünket. Ha például, mindent elvesztettünk, mit szerettünk; ha minden öröm forrásink bedugultak; minden reményeink elenyésztek; ha nincs többé senki, a' kiért gondoskodnánk; ha egyedül 's magánosan állunk az élet szinpadán: óh akkor pusztává kietlenül előttünk, a' különben ékes föld, 's az árva élet minden kellemei elenyészvén, elfáradtan 's félelem-nélkül köszöntjük a' halált, mint égnek követét 's békesség angyalát. Nem így a' Jézus; hatalmas erővel vonta még őt magához: a' föld és világ. Azok, kiket ő leginkább szeretett, kik lelkének legkedveltebbjei valának — az édes anya, kinek olly örömet kívánta lefizetni gyermeki legforróbb hálája adaját, hiv gondoskodásban; — a' barát és barátnök, kiknek nevekedő felvilágosodásokat 's magasodó léleknemesedéseket, olly igen óhajtá előmozdítani még; — azok, kiknek köszönheté élte legszebb örömeit 's legnevezetesebb óráit; azok állának mellette gyászkeresztjének, 's kétségbeesve a' nagy szenvedő látására, sirának fájdalom*

könnyeket! 's nézzétek mégis, mi bátran, mi nyugodtan mond vég istenhozzád-at a' földnek? még mindig olylly érzékeny, gyengéded, és mélyen érező; 's miként szerette kezdetben az övéit, azon változhatatlan szeretettel viseltetett irántok mind végig. Az iszonyteljes látvány számtalan nézőket vont a' golgothára, de mindazok közt kiválasztottképen a' szeretettekén függ a' haldokló szeretetteljes vég pillanata. — Még mindig övék az egész, olylly gyengéden érező szív; nékiek van szentelve a' legutólsó gondolat 's érzélem. Ő maga már nem segíthetvén, nem vigasztalhatván a' kesergő édes anyát, fiat ad néki a' szeretett tanítványban Jánosban: *Mária! imhol a' te fiad.* Jánosnak pedig el nem fogult bizodalma legérzékenyebb bizonyosságát hagyja, ama becses végrendeletben: *Imhol a' te anyád.* Nem veszitek-e itt észre, miként érez mindig mélyebben és bensőbben a' gyengéded 's tisztán szerető szív? Soha sem ostromoltatott talán még az olylly félelmes erővel, mint az elválás ezen borzasztó szent órájában. Az egész világ vetekedik őt, a' szeretet minden köteleivel visszatartani, 's mégis csendes és nyugodt marad lelke, 's nem lehet el kifakadó panasz ama legszentebb ajkáról. Igen, diadalt ül benne az isteni, 's legyőzve a' testi ember' minden érzelmeit, mint győztes válik el; 's csüggedetlen bátorságában innepli legfőbb diadalát, az emberiség jobb része.

2. Azonban legkisebb megátalkodottság, vagy ön elbizottság sem vala, ezen bátor-teljes lélek-felemelkedettségben. Nem; mert hiszen egész életében, nem a' maga, hanem mennyei atyja akaratját teljesítette. Az égtől elibe irtt útat követé mind haláláig. Föltételetlen, 's szent megnyugovással bizta magát atyja örök végzé-

sére; de a' melly engedelmesség 's meghódolás, eldöntő diadal-érzettel tölté be őt. — *Azután tudván Jézus, hogy mindenek elvégezettek, hogy az írás betelnék monda: szomjuhozom; és elvén az eczetet így szólott: elvégeztetett minden, 's lehajtván fejét, kibocsátá lelkét.* Hogy az írás bételnék! Ime tehát, Isten ígéje 's szent akaratja volt lábainak szövétneke. Miként gyakran serkentette tanítványit, hogy vizsgálják az írást: úgy nékie is, csalhatatlan bölcsesség áldó kútforrása vala az. Az világosította őt fel magas rendeltetése felől, 's tette bizonyossá, hogy ő, emberi-nem megváltójául rendeltetett. A' hol tanított, Isten' ígését terjesztette; a' hol munkálkodott, Isten akaratját tette; ha szükölködött, 's szenvedett, mennyei atyja végzését látta és tisztelte; sőt az utolsó nehéz harczot is bátran és nyugodtan harczolta Isten figyelmeztetése után. Hogy bételjesednék mind az, mit a' Próféták az emberinem Megváltójáról megjelentettek, azért ment fel bátran Jéruzsálembe. Jéruzsálembe, melly már gyakorta megkövezte 's leöldöste a' hozzája küldetett Prófétákat. Látta ő, hogy reája is hasonló sors várakozik. Látta már előre lélekben, a' fenyegető veszélyt; látta a' kinteljes szenvedéseket, mellyek reá vártak. Tudta ő, mint mindentudó, hogy hozsánnát kiáltó 's útaira virágokat szóró tisztelői dörögnek csak hamar keresztet éltére; tudta, hogy a' ki megcsókolja, az fogja elárulni. Látta a' véres keresztet, látta miként festendik Jéruzsálem lakói ártatlan vérével kezöket; — mind ezt előre megjelentette tanítványinak 's még sem kerülte a' megvakított fővárost; mégis csüggedetlen maradt rendeltetése körében, mégis felment Jéruzsálembe; hogy még egyszer felébredszze a' mélyen alvó népet; valódi komoly hangon predikálja a' megtérést 's

hirdesse Isten' akaratját, hogy így bételjesednék mind az, mit a' próféták az embernek fija felől megirtak. Lásátok ebből, miként adta magát Jézus feltétlenül menynevei atyja akaratja alá. Vég szavai legtisztábban tükrözik le folyt egész életét: *Atyám! elvégeztetett minden; kezembe ajánlom lelkemet.*

De azt mondhatná itt valaki: engedelmeskedni 's megadni magát, ha idő 's körülmények kívánják, az igaz tanácsos és helyes, de azért épen nem dicsőséges, és semmi győzelemre nem mutat; mivel nem maga megadás, de tulnyomóság 's hatalom hirdetik a' győztes diadalát. Hát annyira félre akarod-é ismerni a' valódi engedelmességet ember!/? Nem óh az nem lehet, jól tudod te azt, hogy egyedül hit által győzi meg az ember a' világot. Ha te világi életedet, gyermeki szabad érzellemmel, mennyei atyád akaratja 's igazgatása szerint rendezed: győzedelmeskedik úgy 's diadalinnepet ül benned a' benső ember, melly Istentől eredett 's Isten szerint teremtett. A' nagy titok megfejlík a' haldokló idvezítő példájában, ki midőn az eczetet elvette, szólott, vagy is a' mint szent Márk feljegyezte kiáltott nagy fel szóval: *Elvégeztetett minden*; melly szózat, épen nem úgy hangzik, mint sóhaja a' legyőzött fájdalomnak 's erőtelenségnek, nem, de mint győzelemkiáltás 's diadal-ének. Igen, a' legszendébb engedelmeskedés 's maga megadás mellett eldöntő diadal érezt koszorúzta keresztjén a' nagy haldoklót. Külszinleg ugyan kétes vala még a' következés; a' konok ellenség nem gyanítá azt, 's a' csüggedező tanítványoktól elrejtettet; de a' végórán feltűnt az lelkében az Idvezítőnek. Igen; mert nem egyedül szenvedési harca végre gondola ő ama győzelmi kiáltásnál: *Elvégezett min-*

den. Hiszen így a' tolvajok is elvégezheték oldala mellett szenvedésöket. Nem; elvégzettnek gondolá ő földi nagy munkáját; élte nagy feladata megfejtve; a' világ 's emberiség váltságának nagy munkája bevégezve. Gyász keresztjén épült, 's áll az idvesség nagy intézete, melyből élőviz áldó forrása csergedez; a' béke szelid angyalai jóltevőleg csatlakoznak a' szenvedő emberiséghez; a' mennyei világosság sugárai megáldólag terjednek föld színén mindenütt; — kiszabadúl a' világ a' vétek rabságából, megengeszteltetik Isten emberekhez, 's a' megengesztelődés szelid nemtője, felmutatja a' Jézus által alapított jobb és szebb jövőt. Mindeneket, kik általa boldogok lesznek, minket is érdekel a' haladó Jézus ama figyelmeztetése: nem éltem hijában, rendeltetésemnek híven megfelelttem, elvégeztetett minden. És imé ekként nyilatkozik a' gyermeki engedelmesség mellett az eldöntő diadal érzet.

3. Végre megemlítettő még Jézusunk halálában, a' legmélyebb megaláztatás mellett, a' látható egész világ feletti dicső felmagasztaltatás. *Lehajtván fejét, kibocsátá lelkét*, így rajzolja rövideden a' nagy szenvedő halálát szent János. Vértő szive nem késhet soká e' gyász-jelenet körül, azonban mégis Jézus megaláztatása érzetét fejezi ki. Csakugyan győztek hát tetszőleg konok ellenei. Testi és érzéki reményt tápláltak ezek; 's törekvésök nem egyedül a' megváltó nagy munkája megakadályozásában, de annak egy csapással leendő vépképeni kiirtásában határozottatott. Vérszomjúzó céljuk hát, úgy látszik, elérve; a' megváltó elesett, 's gyalázattal terheltén taszított el a' földről. *Lehajta fejét, 's kibocsátá lelkét!* Vegyük csak e' szavakat betűszerint; önmaga hajta le fejét, nem ellenséges erő haj-

tatá azt le vele; elkerülhette volna ő a' cselszövényeket, el a' fenyegető veszélyeket, de önként 's nyugodtan emeli keresztjét, önként megy a' halálra, mint előre megmondá: *senki sem vejéndi el tőlem az életet, de önmagam teszem azt le.* Ellenei gúnyt 's gyalázatot halmozának ő reá, 's mélyen alázák a' közvélemény előtt; de annál fentebb emelkedett isteni dicsősége, 's valódi méltósága. Igen, csak a' látható embert illelheti a' gonosztevők keze, a' fensőbb 's isteni részen semmi hatalma. Emberben az is'eni rész soha sem nyilvánított fényesben; sehol sem győzedelmeskedett inkább, soha sem ült eldöntőbb diadalt, mint a' Jézus halálában. Mi mélyen, mi borzasztólag sülyedve látjuk vértszomjuzó elleneit ő alatta? Mindent reáhalmozának ezek, hogy keblében szenvedések viharát támasszanak; hasztalan, mert ő magosb léleknyúgalommal 's bátor szívvel tekint alá keresztjéről, megáldani kesergő édes anyját. Ezek csúfolják, gúnyolják őt, 's testét égő sebekkel borítják; de vad 's őrzöngő dühök szerelő szivét nem érhetve, bocsánatot imádkozik atyjától le reájok. Azt hitték ők, hogy a' Jézus áldásteljes munkássága meggátoltatt; de hasztalan; mert a' váltság nagy munkája bevégezve, 's talán egyike azoknak, kik őt keresztre szegezék, fog először keresztjéhez borulni le, lelkének nyugalmat 's szelid békét esdeklendő. Megtettek ezek mindent, hogy őt kétségbeejtvén, istenbeni bizodalmát megingassák, 's kebléből a' meny nyet kiragadják; de hasztalan; utolsó sóhaja is, lelkének atya kezeibe ajánlása. Valóban, nem ülhet soha méltóságosb diadal-innepet az emberiség, mint a' milylyent Jézus halálakor látá az elő-világ.

De ne csak vizsgáljuk és csudáljuk a' nagy szen-

vedő halálát, hanem egyszersmind imádjuk és magasztaljuk az Istent, ki illy erőt és méltóságot adott benne az embernek; ragadjuk meg az idvezítő kezeit 's kövessük őt. Mindnyájan, kik megkereszteltettünk, az ő halálára kereszteltettünk meg, 's halálában mutattatik nekünk a' tökély tiszta képe, mellyre kell törekednünk. A' győzelem mindenkor édesden vonszó, 's hol diadalt remélhetni, oda mindenki egyiránt hivatalos. Végezzük el hát futásunkat; harczoljuk meg ama nemes harczot, mit a' Jézus megharczolt; bizton remélhetjük ugy, hogy majd egykor mi is, győzelmi koszorút aratunk, mint ő. Bármí ártatlanok 's kárhoztatás-nélküliek legyenek is a' testi-ember indulati 's hajlamai: ugy tekintendők azok csak, mint megannyi lépcsők, mellyeken az isteni tökélyre kell emelkednünk. Igen, minden, ki győztes akar lenni, tanuljon meg először önmagán uralkodni, minden indulatit 's gerjedelmeit féken tartani. Segéde lesz így a' csüggedetlen bátorság, az élet bármelly harczaiban.

Minthogy azonban önmagunkban 's gyenge erőnkben egyedül csakugyan nem bizhatunk, 's arra nem építhetünk, ajánljuk magunkat 's mind azt, mi előttünk kedves, mennyei atyánk kezeibe; bölcseségére 's szeretetére bizzuk sorsunkat. Bóldogok mi, ha az úton, mellyet elibünk ad, mind végig hiven megmaradunk, miénk akkor a' győzedelem. Mit Istennel akarunk, hártározunk és kezdünk, annak tenyészni kell 's mindenha jó végét remélhetni; ha itt a' porban nem is, ott fent ama bóldogabb hazában bizonyosan. Igen, sokkal felül emelt minket Isten a' látható világon; csak a' külső ember van változás alá vettette; a' mi pedig rajtunk Isten' képe' maradványa, az túl van emelkedve a' világon 's annak hatalmain. Ez légyen vigasztalónk az élet szen-

vedéseiben; ez lelkesítsen bennünket dicső felemelkedésre, ha a' világ 's testiség most édesdeden csalogatva, majd ijesztve 's fenyegetve, kísértetbe akar ejteni; ez legyen biztatónk 's bátoritónk amaz utolsó nehéz harciban is: *a' por földé léssen, mint vólt annakelötte, de a' lélek megtér Istenhez, ki adta vólt azt.*

Megdicsöbítettett Idvezítő! Ime illy erőt, bátorságot szerzünk keresztelnél, 's reményt, melly meg nem szegyenit soha örökké. A' mi munkánk még nem végeztetett be e' földön; előttünk még a' nehéz harc, melly által kell kiküzdenünk a' legfőbb diadalt, mit emberben az isteni rész, a' halandó természetén kivívhat. Vonj minket, idvességünk dicső Fejedelme! magad után, vonj egeid felé, hogy mi is egykor, mint te, bátran, a' győzelmet bizonyosnak tartva, felül emelkedve az időn 's testiségen, nézzünk szembe utolsó óránkkal, 's lelkünket szent atyád kezeibe ajánlva, mehessünk be a' te örömidbe, hol osztán minden végnélkül innepelhessük földi harczaink után ama tökéletes diadalt egeidben. Amen.

4. H Ú S V É T I.

Alapige:

1 Péter 1, 3—9.

Igaz tehát, hogy öröm és szenvedés, szenvedés és öröm, azon különböző jelenések, mellyeknek szakadattan változó cseréin foly le egész élete, egyesnek ugy, mint az egész emberiségnek. Öröm és bú sorunk ez életben, 's ezeknek édeskeserü érzete egymást váltva folyja át szenvedő keblünket. Imé komoly napokat inneplénk közelebb mi is. Jézust látni utolsó nehéz harcában; Jézust követni a' szenvedések lelket döbentő éjelében: ez vala a' millyen szent, ép' olly komoly foglalkozása érező szívünknek. Golgothán állánk utólszor lélekben és gondolattal; mélyen megindulva 's szent borzadással állánk a' gyász kereszt tövében. Fájdalom nehéz érzetével tekinténk fel a' nagy szenvedőre; elhalt bennünk a' sziv, vérzeni látván iszonyú kinjai közt a' világ megváltóját, mignem végre lehajtván fejét, kibocsátá lelkét. Valóban szomorú és szomorító volt a' közelebb mult nagy hét emléke; fekete színbe mártatott az ecset, melly az ott látható dolgokat festette. Ma pedig már imé öröminnepet innepe-

lünk, 's hála szent érzelmivel innepeljük azt. Igen, ez a nap az, melyet az úr rendelt, örvendezünk és vígádunk ezen. A' feltámadás nagy innepén megdicsőítetett Isten-embert, Jézust, köszöntjük, idvezeljük mi ma, 's magasb lelki örömmel idvezeljük őt. Gondolatinkba elmélyedve állunk ma amaz üres sir felett, mely harmadnapig tartá a' legszentebb tetemeket néma ürében, 's mi elragadó érzemény látni e' husvéti reggelen, miként tün fel, mint boldogító nemtő, megáldólag sirok sötét éjeléből ama világosság angyala, ez örvendetes hirt: *nincsen itt az úr, feltámadott*, hangoztatván, 's ezáltal édes kinézésre lelkesítvén szívünket a' jövőre? *Föltámadott, föltámadott!* e' husvéti örömkialtás hangzik most minden keresztyén egyházakban. Igen, elmúlt a' nagyheti gyász, 's víg öröm lelkesít mindeneket; szükség hát, hogy ehhez alkalmazott légyen egyházi beszédem is.

Az apostolok kitünő ékesszólásuk sohol sem olly hathatós, tüzes és elragadó, mint mikor Jézust a' feltámadottat és a' feltámadás által megdicsőítettet hirdetik. Minél buzgóbbak hitőkben, minél élénkebbek reményükben: annál magasb lelkesedésben hangzik el 's ömlik szét benső megindult érzeményök. Jézus dicső feltámadásán, mint a' mellynek fenséges érzete tölté el szívét 's ragadá buzgó hálára benső valóját, kezdi meg Péter apostol is közönséges első levelét. *Áldott légyen* — így szól ő — *áldott légyen Isten, a' mi urunk Jézus Krisztusnak atyja, ki az ő nagy irgalmaságából újonnan szült minket az élő reménységre, a' Jézus Krisztusnak halálából lett feltámadásának általa.* Imé tehát az örök szeretet imádandó mívét találja ő ama csudateljes történetben, 's erős hittel állítja, hogy ő, az apostolok és apos-

tohi segédek általánosan, ama nagy esemény által mintegy új emberekké terem'ettek és lettek; egészen új és szebb élet dicső koránya derüle nékiek, örök és tiszta fény, vídámabb kinézés 's boldogítóbb remény el-'s szétömölve a' felett. Ugy van! Jézus feltámadása' égi fényében tekintve, a' legédesbben vonszó 's barátságosb alakban tűnik fel az emberélet, 's épen ama vídámabb 's boldogítóbb életkinézések rövid felmutatása, miket Jézus dicső feltámadásának köszönhet az emberiség, jelen húsvéti beszédem' 's becses figyelmelek méltó tárgya.

1. *Aldott légyen Isten, a' mi urunk Jézus Krisztusnak atyja!* e' kegyes feltekintéssel kezdi Péter apostol szent leczkénket. Onnan felül, Istentől származtatja hát ő a' megfeszített Jézus dicső feltámadását, 's buzgón 's buzogva állítja, hogy e' nagy történet ál'al ujjonnan születettek mintegy minden igaz keresztyének amaz elő reménységre. Mózesi vallásban neveltetett ő, — Juda nemzetétől eredtek a' keresztyének, kikhez e' levél címzetetett. Találtattak még, és pedig nem kis számmal közöttök, kik az Ábrahám-tóli származásra büszkék voltak 's kevélykedők; kik nem tudták megfogni 's megemészteni, miként nevezhessék a' pogányból lett keresztyént, véreknek 's istenfiainak, 's mint illyeneket, miként tiszteljék, szeressék és méltányolják azokat. Ide célaz az apostol, midőn mind magát, mind követőit újaszületetteknek, új emberekké teremtetteknek nyilvánítja Jézus halálból lett feltámadásának általa. Mintha mondaná: egy más, ki fenséges és dicsőséges, nyilatkoztatá ez által magát valódi atyánknak. Nem az ősz Ábrahám többé, nem, de a' mindenható ég-úr közös atyánk. Jézus feltámadásában költetett meg, a' föld

minden gyermekeit átölelő testvérszeretetet rózsaláncza. Ketté hasadt ama nagy szenvedő halála borzasztó szent órájában a' templom kárpitja felitől fogva mind az alsó részig, csalhatatlan tanujául annak, hogy a' szentek szente mindenkinek nyitva áll; bátran és szabadon közelíthet kiki amaz égi jó atyához, a' hozzámenetel útja senki előtt nincsen elzárva. Földi élte napjaiban is többször hangoztatá már Jézus: *más juhaim is vagynak nékem, kik nem ez akolból valók, azokat is elő kell hoznom, hogy legyen osztán egy akol és egy pásztor.* Megmondá, mint mulhatatlant: eljönnek keletről és nyugotról sokan, hogy Ábrahámmal, Izsákkal és Jákóbbal asztalhoz üljenek és testvérittessenek az elkészített égi áldás gazdag használatára. Mint legigazabb 's legjobb pásztort, úgy mutatja fel Isten őt halálból lett dicső feltámadásában. *Ez az én szerelmes fiam, kiben én megengeszteltem:* így hangzott alá az égi szózat a' megnyílt sir-oromra. Ő az, ki meghalt az egész világ bűneiért; ő az, ki feltámadott mindeneknek igazságukért. Szeresék hát mindenek egymást, mint testvératyafiak, legyen az egész emberinem Istennek egy nagy családja.

Mi édes kinézés az életre Keresztyének! Az, mi e' földet Isten' öröm-kertjévé varázsolja — az egyedül az ember. Kietlen és pusztá, barátságtalan és iszonyatos lenne a' természet minden igéző pompájával 's elragadó szépségével, ha nem volnának emberek, kik velünk összehangzólag gondolkodnak és éreznek. *Nem jó az embernek egyedül lenni:* mondá az első teremtés felett Jehova, a' mindenható. Azonban mi sokféle a' föld gyermeki közt? mi meredek gyakran a' közfal, mit ember és ember között rang születés 's tekintély képeznek? — mi egyenetlen sorsuk és végzetük? mi szen-

vedélyes nem ritkán köztük 's gyűlöletes az idegenkedés? — annyira, hogy nem gondolhat ember szomor érzések nélkül, nem tekinthet könnytelen szemekkel az életre. — Légy idvez hát nekünk te dicső égi fény, melly a' megváltó üres sirja felett derengsz! Messze lövelled te áldó sugáridat; mindenütt, hol emberi lények találtnak, isten fiainak nézeted azokat. Egy-azon égi atya szólitá mind azokat a' nemlét öléből életre; egy-azon véd-angyali kar fedezi vészek napjain; egy-azon örök bölcsesség intézi ott fent sorsukat. Nincsen elhagyatva, nincsen elmellőzve közölünk is senki. Legyünk bár gazfedte szük kalibák nyomoru lakói, vagy égbe nyuló öröm-zajos csarnokok boldog birtokosi; nyomja bár vállunkat szükség, inség 's éhség sulytó pallosával ama paizsos férfit, vagy édeni boldog megelégedés mosolyogjon le reánk, a' földi fény 's gazdagság andalító öliből; nevezze bár nevünket félvilág dicső kedve, vagy fénytelen enyésszen az elfeledés örök homályában; az mindegy, mi azért mindnyájan, kicsinyek és nagyok; ifjak és vének; gazdagok és szegények, minden kivétel nélkül testvérek, atyafiak, 's isten ama földi nagy családjának tagjai vagyunk, mit az emberek közt a' feltámadás fénysugára mutat nekünk.

2. Igen! isteni eredetűek, rokonok az éggel, amaz örök szeretet növendéki vagyunk mindnyájan. A' mi tehát istennek tetsző, 's minket ő felségeig magasztal, nem, óh az nem enyészhet el végképen világában. Az igaz és jó, szükség hogy győzelmi babért arasson, 's ebben határoztatik a' másik vidám kinézés ez életre, mit Jézus feltámadásának köszönhetünk.

A' jó 's rossz közti rettenetes harczot tünteti fel Jézus rövid élet írása. Előtte már megkövezték 's le-

öldösték a' prófétákat, — boszú-vágya shiuság' hóhér pallosától vérzetten esett el János az igazság' szabad lelkü bajnoka. Rohanólag fogadák Jézust is a' világ hatalmasságai, rémei és rettentése; nem leheté békét eszközölni, hanem-ha fegyverrel egyedül. Elkezdődött a' harcz, 's küzd itt fel fegyverezve a' pokol-szülte gonoszság; ott az égből szárnyalt jóság 's ártatlanság védtelenül; — itt a' sötétség hatalmassági; ott a' vilá-gosság szelid angyala. Részén a' tévelygésnek, a' szenvedély' duló táborával; az igazság felszentelt bajnoka pedig, Jézus egyedül 's világtól elhagyatva, csak a' szeretet 's jogszerűség oldalán. Látjátok mi egyenellen a' csata! tizenkét meghittjei csupán, azok közt is alacsony áruló egy, csüggeteg 's kis-szívü a' többi, 's elrémülten futkosnak szét, csak magokról aggódók. Fáklyákkal és kóplyákkal rohan majd elő a' bérlett sereg; Jézus ellenben, ama nagy isten-ember csupán ártatlansága szent öntudatában lép elibök bátran. Elhurczolják majd egyik bíróságtól, más hatósághoz vezetve; elvégre ama rettenetes vesztőhelyre Golgothára, gyalázzák, szidalmazták, kinozzák és megfeszítik őt; — lehajtá majd fejét gyász-keresztjén 's kibocsátá lelkét a' nagy szenvedő. 'S nincsenek-e menykövek egeidben Isten! alásulytani 's szétzuzni az igazság dühödt ellenit? Elveszett-e hát végképen az igaz ügy? Nem, óh az győzni fog, annak győznie kell szükségeskép. Azért ment csupán ennyire a' dolog, hogy az egész világ nyilván lássa, hogy az igaz és jó Isten dolga egyedül, 's a' mindenható ereje védi azt. Legyőzetett a' halál, és ez uttal vissza kell adni zsákmányát a' koporsónak, 's Jézus az igazság győzhetetlen bajnoka új életre dicsőülten lép ki sirok éjeléből, hogy lássa a' leg-

konokabb is, hogy ezt Isten tette, ki imádandó az egekben örökké. Isten, ki hatalmasan védi övéit 's azt cselekszi, hogy az igazság és erény mindenütt és mindenha győzedelmeskedjék.

Aldott légyen azért Isten, ki ujászult minket az előreménységre, melly erőt és életet önt, és kölcsönöz minden szívbe, hol isteni érzet lakozik. Óh ragadjuk meg erősen e' vidám kinézést az életre — harcz és örökös háboru foly még máig is az igazság és hamisság; a' törvényszerű és törvénytelen; a' sötétség és világosság; jó és rossz között állandóul; 's nem is végeztetik be soha itt alatt e' földön. — És bár általános békére kevés kilátás, égi fényben ragyog mindazáltal ama boldogító nagy igazság, hogy bármi egyetlen legyen a' harcz, kétes a' győzelem: a' jónak csalhatatlanul tenyészni 's győzni kell az igazságnak. Megszégyenülve hullottak el Jézus ellenei; ő ellenben él miliárd szivekben mind világ végeig, 's az általa kiküzdött igazügy égi szirtre építettett, mellyen az irigy pokol kapui győzelmet 's erőt soha nem vehetnek. — Jézus megnyilt síromához siessetek ti csüggeteg baráti az igazságnak! lássátok őt kilépni a' halál rideg 's sötét éjeléből, 's vele együtt győzelmi pompában emelkedni fel az igazság szent ügyét, — vidám kinézés jutalmaz itt benneteket az életre. Hol lelki szükségtek legfőbb fokra hág, ott áll legközelebb hozzátok a' mindenható segély. Küzdjete hát bátran 's nemesen víva előre, tiétek ugy a' győzelmi koszorú. Igenis, az igazság győzni fog 's legtüzesb ellenei daczára is győznie kell annak.

3. Mi bátran, mi nyugodtan tekint ki a' jövőre minden, kinek szíve tiszta, ki istenét 's Krisztusát

szívvel és lélekkel imádja; ki szereti és követi a' tiszta igazságot csüggedetlen. Ezer bajok 's kísértetek várják az igaz őt is készen; nehéz harcokat kell nekie is megharcolni, mellyek érző szívén ottanottan mély sebet ejtenek 's szemeit keserű könnyek árával öntik el. De itt is szelid fényben tünteti fel előtte a' feltámadott Jézus az életet; édes és vidám kinézéseket tár fel előtte a' jövőre. Igen, úgy nézeti vele 's mindnyájunkkal az élet véseit és szenvedéseit, mint a' mellyek sohasem cél- 's jutalomnélküliek. — *Nem ezeket kellett-e* — monda a' feltámadott Jézus az Emmausba menő két tanítványnak — *nem ezeket kellett-é szenvedni a' Krisztusnak, és úgy menni be a' dicsőségbe?* Nem, Jézus; ama tökéletes igazság, nem csalhat meg bennünket, soha örökké; nem lebbent el legszentebb ajkiról egy ámitó 's csalóka biztatás is. Hogy e' tökéletlen életben mentesítve lennénk minden gondtól, fáradtságtól, könnyektől és fájdalomtól, nem ígérte ő sohol és soha azt. De boldogoknak mondja mindazokat, kik ő érte, az istenszeréni igaz ügyért, a' tiszta erény 's ártatlanság után békén türnek 's szenvednek. — Hasonlólag biztatja 's lelkesíti kedves övéit az apostol is szent leczkénkben. *Örülhettek* — így szól ő — *örülhettek, ha szinte most egy kevéssé szomorúsággal illettetek is a' különbözőféle kísértetekben, hogy a' ti hitetek próbáltatása, melly sokkal drágább az aragnál — melly elvész, mindazáltal megpróbáltatik a' tűz által — találtassék néktek dicséretetökre, tisztességtökre és dicsőségtökre, mikor a' Krisztus megjelenénd.* Igenis, ő benne bizván, örvendezhetnek mondhatatlan és dicsőséges örömmel, minden igaz és kegyes hívek; örvendezhetnek, bár szenvedni,

bár szomorkodni legyenek is kénytelenek e' jelen világban. Hogy a' legtisztább 's tökélyesb emberi erény is ki nem ragadja őket a' mostoha sors ezer csapásiból, tanusítja urunk szenvedésteljes élete; de, hogy a' próbák és kísértetek által erősítették és nevedek ember a' benső emberben és az istenneli gyermeki bizalommal teljes társalgásban, ezt sem kevésbé igazolja Jézus példája; és hogy benső nagysága és méltósága külsőképen is meg fog egykor dicsőíttetni, hirdeti a' világnak Jézus halálból lett dicső feltámadása. Az, ki egykor szidalmaztatott, üldözöttek, gyaláztatott, keresztre feszítetett, most tisztességgel 's dicsőséggel koszorúztatott meg, 's név adatott nékie, melly felette van minden más neveknek. Fogjátok fel őt ti üldözöttek és szenvedők; fogjátok fel amaz égi dicső fényben, 's lássátok meg, mi tisztán és szeliden világítják ama fény sugarok a' szenvedések és sírok bús éjelét. 'S legyen bár, hogy néhány aggasztó órákat éltetek legyen már; legyen, hogy néhány keserű könyeket csavart legyen ki szemetekből sorsotok Istene; legyen, hogy több igen drága áldozatot kívánt legyen töletek a' halál angyala; legyen, hogy számanélküli édes és szép reményeitek szégyenültek 's semmisültek legyen meg; legyen bár, hogy most is ezer veszély lebegjen fenyegetve felettek, 's készítse a' mostoha sors számotokra a' csordultig tölt keserű poharat: emeljétek, óh! emeljétek fel akkor is bádjadt lelketeket, 's kisirt szemeitek tiszta világánál lássátok meg, hogy nem minden ok- 's cél nélkül sulyta a' kemény csapás. Az ég akar titeket birni, 's megnyerni magának, azért látogat 's taszit el magától a' föld. Jobbrészetekre, lelketekre kell fordítani minden gondotokat, azért foszt meg ez élet gyakori

örömitől. Az irántai bizodalomban, 's ama gyermeki legszentebb érzelemben akar benneteket Isten gyakorolni, melly készen és önként enged 's hódol végzésinek: azért találnak benneteket némü próbák és kísértetek. Istent kell szeretnetek teljes szívvel, lélekkel és minden erőből: azért hagynak el benneteket 's hervadnak el körötökben néhány örömvirágok. Jövevényeknek 's bujdosóknak kell itt érezni magatokat; tul a' csillagokon kell keresni szebb és jobb hazát, maradandót örökre: azért szakadnak le vérző kebleitekről 's költöznek át amaz égi jobb atyához, kik lelketeknek kedveltjei vannak. Miért nem türnétek hát békén a' szenvedések táborát, ha azok olly nagyot, olly dicsőt munkálnak bennetek? Ismerjétek el, hogy nem minden fentebbi ok 's czélnélkül mérte azokat reátok az isteni bölcsesség, 's hogy égi bér várja ott fent a' kiszenvedett földi vándort, ki hiv volt mind halálig. Illy vidám kinézést, illy öröm- és fénysugárt derít földi éltünk szenvedéseire a' sok szenvedések után, a' feltámadás nagy napján, istenileg megdicsőítettett idvezítő. Ugyvan:

4. A' legnagyobb tisztességet és dicsőséget Urunk feltámadása' dicső koránján látá az elő-világ. Ekkor tünt fel, külsőképen is megdicsőítve, isteni méltósága mindnyájunknak mintegy elő-képül. Igen, e' világ mennyország' előcsarnoka, 's Jézus megnyilt sír-ormain táruult fel előttünk a' legédesb 's vidámabb kinézés, vele amaz örök béke, kedv 's bátorság áldó kút-forrása, melly bennünket elcsüggedni 's vidám érzetinket elenyészni nem engedi soha. Ujászületteknek nevezi az apostol magát, 's mindnyájunkat *amaz örökségre, melly el nem veszhet, meg sem mocskoltathatik, el sem hervadhat, melly nekünk mennyben tartatik.* Ujászületteknek amaz

égi örök boldogságra, mellynek virágkoszorúja nem hervad el soha örökké. *Ott*, ugymond ő, *örvendeni fogtok mondhatatlan és dicsőséges örömmel, elvévén a' ti hitetknek jutalmát, azaz lelketek örök idvességét.* Felvitte ezt Jézus önmagával amaz égi jobb világba, felviszen egykor minket is mindnyájunkat, hogy azt elvehessük, ő magához mennybe. Óh! mi boldogító kinézése a' hitnek a' magosságba, tünt fel előttünk megáldólag Jézus földi nehéz harcza dicső végeztével. Mi örömost tekintünk amaz égi jobb hazába már; oda, hova vonsz e' sziv, mellyet az élel' szenvedései mélyen vérzenek itt? *Ott* fent csöndes és vidám minden; csendes és vidám már lelkünk is. Mi szép, mi dicső fényvel ragyog fel e' földi élet is ezentúl?, úgy tűnve fel előttünk, mint mennyország előcsarnoka. Most végzem már teljes 's zavartalan örömmel földi munkámat; vetek itt alant az égnek, 's gazdag aratás jutalmazand egykor ott fent. Nem, nem rettent el többé e' földi tökéletlenség; minden, mit itt kezdek, bevégeződik amott. Mondhatatlan becses 's nyomós reám nézve e' földi élet, mint ama tökéletes életrei előkészület-hely. Most ölelem már kedveseimet, kiket nékem adott az ég, teljes szivvel 's lelkem egész benső valójával; most egyesülök már velök tartósan, szorosán, sőt örökre. Igen, mert mi Istenben 's Isten szerint egyesített, azt a' halál sem választja el soha örökké. Érzem, hogy szívembe van óltva a' halhatatlanság édes vágyódása; érzem, hogy midőn Jézus így szól: a' halottak is mind élnek, az én szívem nagy örömmel ezt kiáltja erre: Mester! te igazat mondottál. Tisztán látom Jézus példájából, mi lehet a' holtak porából, — kedv 's bátorság tölti hát keblemet a' halandók ama legrettenetesb el-

lenével, a' kérlelhetetlen halállal is irtódzás nélkül szál-
lani szembe. És ha szinte érzéki természetennél fogva
nem szerethetem is azt, de kiirthatom legalább szívem-
ből, a' tölei kinteljes rettegést, úgy nézván azt, mint
égi utat a' dicsőség országába, oda hol ismét látjuk
egymást.

Áldott légy te első zsengeje a' halottaknak ur Jé-
zus Krisztus! ki így világítád fel szemeinket. Égi fé-
nyedtől világítva; dicső alakban tűn fel előttünk e' földi
élet. Elöl mégysz te, mint nemtők és vezérünk;
tisza fényben ragyogsz alá, mint előképünk reánk. Jól-
lehet nem látunk mi téged, de mélyen érezzük isteni
közelléted', 's felfogjuk szivünkben lelkesítő beszédedet.
Szívvel, lélekkel, szeretünk mi téged, gyermeki leg-
forróbb érzelemmel bizunk 's ragaszkodunk hozzád 's
követjük hiven égi vezérleted: nemesen küzdél te itt 's
örök dicsőség koszoruzá földi nehéz harcizdat. Óh te-
kints alá feltámadásod dicső-innepén e' buzgó 's ájtatos
gyülekezetre, hiveidre reánk, 's önts lelki erőt belénk,
hogy isteni nagy példád után küzdjünk mi is bátran,
és nemesen víva mindnyájan; 's megharczolva, mint
te; ama nemes harczot; elvégezve, mint te, futásunkat;
hitünket megtartva: győzelmi babért arathassunk egy-
kor, mint Te, szent Atyádnál. Ámen.

5. ÁLDOZÓ CSÖTÖRTÖKI

Alapige:

Apostolok cseleked. 1, 9—12.

E' szent napon ama nagy történet áldott emlékének szentelünk öröm- 's hálainnepet, miszerént Jézus halálból lett dicső feltámadása után 40 nappal, kivivé tanítványait Bethániáig, az olajfák' hegyére, 's kiterjesztvén áldó kezeit utólszor felettök, midőn megáldaná azokat, elszakadván tőlük, felviteték magos mennybe. Igen nevezetes 's nagy fontosságú történet ez. E' nélkül a' Jézusróli szent elbeszélés nem volna egyéb, mint megfeyjthetetlen ellenkezések rendetlen zürzavara, zárkőnélküli épület 's kezdet végnélkül. E' dicső 's nagy történet futólagos említésével végzi be szent Lukács Evangéliumát; ennek részletes fejtegetésével 's körülményes elbeszélésével kezdi meg ugyancsak ő apostoli cselekedetéről írott könyvét. E' tettéből az evangelistának két nevezetes dolgot következtethetni méltán. Első az, hogy nékie Jézus mennybemenetele, mint legfőbb 's fontosabb történet tűnik fel, melly egyszersmind Jézus földi-élte templomának dicső zárköve. Másik ez, hogy e' nagy napról származtatja az aposto-

lok' erő- 's bátorteljes munkásságát. Ugy van, Jézus mennybemenetelében találja ő az erő- kedv- 's rettenthetetlen bátorság áldó forrását, melly az apostolokat az evangelium győzhetetlen bajnokivá képezé 's szentelé. — Egyszerű és czikornyátlan, de mégis leghatalmasabb erővel vonszó rövid elbeszélésre. Legmeghatóbb pedig 's mindnyájunkra nézve legérdekesebb ama nevezetes záradék, mellyben néhány rövid szavakkal rajzolja, mint állának a' tanítványok mozdulatlan, felfüggesztett szemekkel nézve urok után, ki emelkedék mennybe. A' tanítványok e' néma-, de jelentésteljes képében, 's állásában találja ma is magát Jézus' minden igaz 's szíves követője. Ugy van, átteszi magát a' szent történet ama nevezetes időpontjára, az olajfák hegyére lélekben és gondolatban, 's felfüggesztett szemekkel tekint 's néz mennybe emelkedő Jézusára. Épen ennek elősegélése mostani szent igyekezetem. Legyetek azért szokott kedvező figyelemmel, míg egy két töredék vonásban felmutatom rövideden: miként és miért néz a' jó keresztyén ma is ura után mennybe?

1. Ma is utána néz a' jó keresztyén Jézusnak, mint régenten olajfák hegyén a' tanítványok; és ez igen természetes, 's ellenállhatatlan mintegy, mivel ő igen örömet szereti magát áttenni gondolatban a' szent történetekbe, örömet él mintegy azokban, 's élvezi tanúságos gyönyöreiket, magábanérthető 's nem szükség mutogatni, hogy mint megjegyzém, itt csak a' jó keresztyént lehet és kell érteni; azt ki benső szent öntudattal, világos meggyőzöttségéből, 's szívvél lélekkel keresztyén. Nem szólok hát én semmit a' hitlenekről, nem a' csak névvel keresztyénekről, kik ama dicső jelenésben, Jézus mennybemenetelében semmi neve-

zetest nem találnak, 's mivel szívök Jézushoz nem vonszá őket, igen egykedvűleg veszik 's közönbös dolognak tartják akár a' mélységbe szállott alá, akár mennybe emelkedett légyen Jézus. Óh! az emberiség e' csudarém szörnyetegeiről mélyen hallgatok én. Annak, ki hittel akar nézni Jézus után mennyekországába, érezni kell mindenek felett, micsoda jó és tökéletes ajándékok szállottak alá ő vele mi reánk. És a' ki ezt érezi 's háládatosan tiszteli, 's épen azért isteni előképét tüzi magának követendő mustra példányul, 's magát Jézus tanítványának igazán 's méltán nevezheti: mindenkor tulajdona lejénd annak 's szive egyik legfőbb óhajta a' szent történetekben élni mintegy. — Napot, hóldat, csillagokat teremtett Isten, szerintök rendezni 's osztani fel az esztendőt; de sokkal csudálatosabb, felségesebb 's lelkesítőbb egy jó keresztyének ama lelki teremtés, mely Jézus által létezett. Ez által nyer reá nézve fentebbi jelentést 's tekintetet bármi szakasza az évnek; sőt egygyes esetekben is a' földi tárgyak leg kecsstelibb képeit, szent ráhába foglalja azonnal. Felragyog és tűnik nékie is a' megifjult természet ezer virág tarkálta zöld bársonyában teremtő hatalma áldó Istenének, 's a' tavaszi általános közöröm égi kéjjel hatja át érező szívét is. Azonban keresztyéni innepi érzelem vezeti 's szentesíti örömeit, 's azon fentebbi kegyes sejdítés, hogy azért ékíti ekkor leg-gazdagabban a' földet az ég, hogy innepet készítsen, melly őt legközelebb érdekli. És mivel szüntelen urával Jézussal társalog, egy hiv szeretettel szorosan testvéritett kör, könnyen Bethániába teszi őt 's az oljafák hegyére léleken és gondolattal. Vagy egy hűn szeretett reményteljes gyermek' kora-hervadása, feltünteti bus

lelkének a' nainbéli érzékeny esetet. A' gyermeki szeretet ritka példánya, Urunk keresztyéni szívemelő végrendeletét költi emlékében. Ha végig tekint vidáman nevedő tisztán erkölcsös és vallásos gyermekein, kik mint olajfának ágai állanak asztalánál, azonnal Jézusra gondol, ama nagy Isten-emberre, ki megállva egykor az ártatlan gyermekek közt, kiterjeszté felettök megáldó kezeit mondván: *Illyeneké a' mennyeknek országa.* Minden családi innepély Jézus Kánabani résztvevő gondoskodását; minden házi 's családi szomorúság, barátja Lázár felett sirt könnyeit mutatja fel nékie. Szent és tiszteletes nékie az éj sötéte; mert megváltót adott az a' világnak; szent és tiszteletes a' szelid este; mert azon hajtá lefejt az isteni nagy szenvedő. Ama dicsőbb 's fenségesb nap után rendezi 's osztja ő fel az éveket és napokat, melly egykor Betlehemben az elesett emberiség lelki egén, tiszta fényben ragyogott fel. — Ez a' valódi Jézusi érzelem 's jézusi szeretet, és a' hol ez méltóképen tiszteltetik: igen természetes és könnyen megfogható, ha ott a' keresztyén még mindég néz utána mennybe emelkedett Jézusának.

Oh feledjétek el ti is — mennybemenetelének e' legszentebb innepén — feledjétek el egy pillanatra jelen körülményeiteket. Nézzetek túl minden addig eső hegyeken; Bethánia közelében az olajfák hegytetőjén képzeljétek egy kissé magatokat, lélekben és gondolatlaltal! Álljatok meg a' mennybe készülő Jézus mellett tanítványi hü körében; meghalljátok ott utólsó beszédét, meg fenséges ígéreteit; — tisztelni fogjátok azon fel-emelkedett komolyságot, mellyel lelke kedveltjeitől a' millyen innepélyesen, ép' olly feledhetetlenül vesz végbucsut 's mond utólsó Isten hozzád-ot. Elbámul-

tan csudáljátok azon szelid és engedékeny szeretetet, mellyel fogadja tanítványinak hozzája intézett testit és érzékit követelő kérdéseket: Uram! avvagy nem ez időben épited-e meg izráelnek az országot? Hallhatjátok őt, miként beszél Isten országáról a' körötte állóknak. Óh halljátok meg vég-szavait is, 's magosb lelki erőttől ihletve 's áthatva legyetek ti is tanui a' világ előtt. Nézzétek mi könnyen 's hirtelen emelkedik fel-felé! — sötét felhő környezi már — eltűnt — égi jó atyjához szárnyala fel. 'S mit? ugy tetszik nékem, mint-ha látnám, miként osztotok a' tanítványok' hirteleni 's zavarodással határos meglepetésükben; — mint állatok mintegy leszegezve, mint függesztitek vágó szemeiteket a' mennybe emelkedő Jézus után.

2. Jézus tanítványi felébredtek nem sokára zavarodással határos álmélgodásokból; *mert imé két férfiak megállának mellettök fehér ruhába öltözve 's mondának: Galileabeli férfiak! mit állatok itt nézván mennybe?* Nem elrettenniök 's csüggedniök tehát, de sőt inkább fel kellett nékiek ébredniök 's lelkesedniök ama csudateljes történetre. Nem állhattak meg az uton, nem vesztegelhettek munkátlantul; készülteket kellett tenniök, hogy szétmenjenek az egész világra és legyenek tanúi Jézusnak Jéruszálemben, egész Judeában, Samariában és a' földnek mind szélső határáig. Fel is ébredtek 's magokhoz jöttek nem sokára 's Jéruszálembé megtérének. Így tehát megszűntek külsőképen nézni tovább Jézus után mennybe, 's vélnéd talán, hogy szerető szívök is illy hamar és könnyen alávonattatott a' magosságból? Óh! nem, a' szeretet szent vágyódása égfelé függeszti lelki szemöket örökre. Tetszőleg vált el csupán tőlük Jézus; de lélekben és gondolat-

tal vele társalognak mind végig, — 's mi megváltozottaknak találjuk őket miután Jézus testiképen eltávozott tőlük? most tűnt fel először előttük igazi nagyságában 's isteni méltóságában, most lett méltó 's legszentebb tárgya benső tiszteletöknek. *Imádák ötet — mint evangéliumában feljegyezte szent Lukács — imádák és megtérének Jeruzsálembe nagy örömmel.* Nem látható többé rajtok semmi szomorúság, melly vigasztalást nem ismer; nem ama tompa és néma fájdalom, miszerént elébb csak azt sem kérdezhették: hova távozol tőlünk jó mester? — Fel a' magosságba emeli őket szerető szívök 's onnan patazik alá öröm, 's béke áldó forrása reájok. És ha, mi nagyot mernek, mind azt urokrain kegyes és vidám feltekintéssel teszik. Ha sikerül valami apostoli nagy hivatásukban, Istent dicsérik, 's magosb lelki örömmel tekintnek fel égi mesterökre. És ha egybesereglenek, megszegni a' szeretet szent vendégsége kenyerét Jézus emlékére, bételjesedve érzék szívökben, ama fenséges ígéretet: *Imé én veletek vagyok mind világ végéig.* Vésznek tornyosodnak majd felettük, küzdeniek és szenvedniek kell, ezer inség 's nyomor között; erősen és mozdulatlan állanak akkor is, mint Sion — éltük zajos hullámiban. Mennyben vagyunk kincsök és szívök, örömöst *kivánnak hát elköltözni és lenni a' krisztussal, melly mindennél jobb.* — Igen természetes, hogy ők, kik lelkének kedveltjei, áldó szeretetének bődög tárgyai; földi életének három évi válhatatlan társai valának: olly szívvel 's lélekkel függenek az elválón, 's olly égő vágygyal függesztik szeszemeiket utána a' magosságba. Így néz a' háládatos gyermek, egész életében, idvezült jó Atyjához az égre. Így tekint barátja után, a' tisztán szerető barát,

kit hivatása, 's sorsa Istene szerető szivétől elszakaszt, 's messze égalyba parancsol. Így vágyakodik, 's sóhajt a' hív házastárs, lelke kedveltjéhez, kit a' szoros kötelesség hatalmas parancsa, vészteljes munkára szólita.

'S a' keresztyén, egy jó keresztyén nem nézne-e égő szeretete forró vágyával utána dicsőült nagy mes-terének? egy jó keresztyén, ki ujjászületve érzi magát Jézus által, nem e' földi mulandó és változékony, de ama maradandó fentebbi életre; neveltetve evangéliuma által, nem e' föld de az ég bódog polgárává; gazdagítva az ég' romolhatatlan örök kincseivel; ellátva nem a' testi kény muló 's hiu örömmel, de magasb lelki békességgel. Óh! azon, ki őt ennyire megáldá, 's bódogítja, azon függ szive 's lelke egész valójával. Legbecesebb, 's drágább nékie az óra, mellyben Jézus után nézhet mennybe, forró vágyódással. — Hozzá is elérkeznek gyakran a' menny követei, kik őt felrettentik, intik, és emlékeztetik; elérkeznek, és pedig nem mindenkor az öröm tiszta fehér öltönyében, mint olajfák hegyén a' tanítványokhoz, — nem, de gyakran bánat és szomorúság komorbus 's gyászos fátyolában; és nem ritkán fájdalmasan rettentik fel, égi magos érzelmiből, szivrázólag adván tudtára, hogy még e' földhöz tartozik. De épen ekkor emelkedik Jézushoz lelke egész valójával, ekkor tekint kísért szemeknek tisztult világánál szakadatlan mennybe. Óh! hi zen csak ott fent csöndes és vidám örökké minden; Jézusnál talál ő is egyedül örök nyugalmat 's égi békét vérző és csüggeteg szivének. — Ugy van! magasb égi áldás nyugszik a' Jézus utáni nézésen, 's miben áll ez? ezt lássuk meg rövideden.

3. Saját idve 's békéje forog abban a' keresztyén-

nek, ha Jézus után tekint 's néz mennybe, mint régen-
 ten tanítványok az olajfák hegyén; mert látja ott az e-
 melkedő Jézusban, hitének 's reményének szemével,
 csalhatatlan előképét annak, miként fog egykor Jézus
 példájára ő is mennybe emelkedni. Semmire sincs na-
 gyobb szüksége az embernek, mint arra, hogy mennyei
 öröksége felől, erős és tántorithatatlan hite legyen. Hogy
 földi házunk hajlékai nem örökre építettek itten, arra
 naponként komolyan, 's intőleg emlékeztetik. Semmi
 sem bizonyosabb előtte, mint az, hogy bár nem tudni
 mikor, de egykor bizonyosan, itt kell hagynunk e'
 látható muló világot. Alig van érzet, melly többször
 fordulna meg elméjében, mint ez: jövevények és buj-
 dosók vagyunk itt e' földön. Azonban nem csupán ko-
 moly, de leverő egyszersmind 's rettenetes, minden
 lelki erőt 's munkásságot gátoló, élet-örömeit szélszag-
 gató reá nézve a' mulandóság emléke, mindaddig, mig
 élte végét sirok sötét éjéjére, 's örök mélységbei alá-
 szállásnak tekinti egyedül. Megkeseríti e' gondolat él-
 te legszebb örömeit; úgy tünelg fel közte, 's lelke ked-
 veltjei között, mint éjeli rémletes kísértet, — megtö-
 ri a' lélek munkásságát; úgy nézet minden magosabb
 merényt, mint czél 's haszon-nélküli kezdetet, 's az
 elválás borzasztó órájában félelem 's kétségbeesés ál-
 dozatja lesz. Ugyvan! nem tarthatja magát erősen
 ember élte zajgó tengerén; nem mentheti meg lelke
 békéjét, töredékény hajóján, mindaddig, mig remény-
 je horgonyát, fel amaz égi jobb hazába nem veti ki.
 Jobb és szebb hazát, tul a' siron és maradandót kell
 nékie keresni. Nem is hiányzik forró vágya ezután;
 örömet kíván és óhajt az ember, bizonyos és vídám
 lenni ama felemelő 's bódogító hitben, hogy ő a'

menny bődög polgára, 's Isten örök országának részese. Jól van keresztyének! nézzetek mennybe Jézus után: *E' Jézus, ki oda felviteték ti töletek mennyországba, akképen jö el, miként láttátok őt felmenni mennyekbe* — így hangzik olajfák hegyén, a' vigasztalásteljes ígélet. Ha igazán, és valósággal hiv tanítványi körébe tartoztok: áthatja ugy szíveteket ama felemelő szózat, 's elhatározó bizonyossággal támad fel lelketökben a' viszontlátás édes reménysége. És ha egykor az ölthatatlan szeretet, elpihent kedveseitek sirhalmához vezérel, remény szent óltárivá emelkednek békés hantjaik. — Csak a' port keressétek a' porban, a' lelkét pedig a' halhatatlant ott fent égi hazájában; mert vissza és felszárnnyalt Istenhez, kiadta volt azt. Igen, van egy jobb és szebb haza, örökre maradandó mennyben, hol ismét és örökre egyesítetnek mind azok, kiket az áldó szeretet itt e' földön egybevezérlett, 's lelkesített. Ha a' lélek legmélyebb gondolatja nem képes feltalálni magos reménytök erős köszikláját; ha szívetek legforróbb vágyódása, okosságtok' kétségeit el nem háríthatja: Nézzetek, óh nézzetek akkor az olajfák hegyére; biztos kezességet találtok ott amaz égi ígéletről. — 'S mért néztek csudálkozva, égbe emelkedő Jézusokra? Gondolhatátok-e más kimenetelét, egy olly tiszta 's isteni életnek, millyen vólt a' megdicsőített Krisztusé? Az, ki olly szorosán egyesült, 's egy volt az atyával, mint Jézus, legfőbb urunk 's mesterünk; ki már itt e' földön, minden erejét 's munkásságát égne szentelék; ki olly gazdagon ékíté magát égi koszorúval, 's legfőbb mértékben osztogatá az ég áldásait: nem, óh! az nem tartozik e' földhöz, nem e' földé az, megtörik rajta a' halál hatalma. Elválása atyjához átmenetel, a'

magosságbai felemelkedés; 's a' milyen bizonyos az, hogy ő nemünkől való volt, őt mesterünknek nevezük, 's mint testvérünket buzgóan szeretjük: olly bizonyos az is, hogy mennybemenetelével megkészíté mindnyájunknak az égbe vivő utat. Ezért néz 's tekint ma is a' hiv és jó keresztyén forró vágyódással Jézus után mennybe, mivel saját örök rendeltetését látja ama dicső előképben ragyogni fel.

Áldott Ur Jézus Krisztus! istenileg megdicsőített mesterünk, tökéletes példaadónk, fenséges előképünk! Imé illy tanúságot veszünk mi, mennybemeneteléd legszentebb innepén. Imádunk téged buzgón 's buzogva, 's magasb lelki örömmel térünk meg saját házainkhoz, ez imádság házából, miként régenten hív tanítványid, az olajfák hegyéről, Jeruzsálembe. Vallást tészünk rólad, az egész világ hallattára, rólad, ki ama böldegítő hittel 's élő reménnyel ajándékoztál meg, hogy ha mi is fenséges nyomdokodat követjük; megharcoljuk mint te ama nemes harcot; elvégezzük, mint te futásunkat: béviszel minket is egykor oda, hova elementél előre megkészítendő minékünk atyád házában a' helyet. — Óh! adjad, hogy hitünk, melly böldegít, meg ne csaljon; reményünk, melly lelkesít, meg ne szegyenüljön soha örökké. Amen.

6. P Ü N K Ö S T I.

Alapige:

Apostolok csel. 2, 1—13.

Alig van valami, mi a' beszélő Egyházi szolgát inkább felemelné 's lelkesitené, mint azon biztos öntudat, 's erős meggyőzetés, hogy szivből eredt 's lélekből ömlő szavai nyílt lelkekhez, érző és fogékony szívekhez intézzék, 's résztvevő kebel' meleg érzésivel fogadtatnak. Mint a' látható világban könnyü 's gyönyörteljes a' különben fáradalmas magvetés, ha jól készített 's termékeny földbe vethet a' magvető; 's mint ott a' szorgalmas földműves, tekintve a' hirteleni 's gazdag tenyészésre, 's bőv aratást reményelve biztosan, könnyen feled munkát 's fáradalmat; és mivel előre gazdagon jutalmazó következmény- és sikernek örül, békén türi a' nap terhét 's melegét: úgy azoknak, kik a' lelkek világában szent működésre hivatottak fel, buzgalmokat 's lelkesedésöket, egyedül ama bódogító remény élteti 's táplálja, hogy az általok hintett lelki 's mennyei mag, fogékony szívek termő földébe esik és hull. Óh! e' szent tudat megkönnyít minden nehézséget; végtelenül megédesít minden munkát 's fáradal-

mat; erőssé 's bátorleljessé tesz minden akadály- 's daczok ellenére; végre gyönyörteljes lelkesedést munkál 's eszközöl, melly semmi kiviteli-kétséget nem ismer. — Ha valamely mély fájdalom rázkódtatja meg a' kedélyeket, 's általános vigasztalás szükségeltetik; — ha a' közös öröm, minden szívet 's érező kebelt Isten iránti buzgó hálára lelkesít; — ha innep-szentelésre hív, 's szólít fel a' magasból innepélyes méltósággal alá zúgó harangszó, innep-szentelésre, melly mindenkit bensőleg érdekel, minden lelket csudatелjes módon ragad meg, 's foglal el, 's melly egyiránt mindenkiré, fentebb értelemben, nagy innep: óh akkor önként osztja a' hallgatóság, a' beszélő Egyházzsolgák magosb lelkesedésöket. És ezek, nem egyedül megtiszteltetve, de egyszersmind Isten különös kegyeltjeinek, 's égtől gazdagon áldattattnak érzik, 's tartják magokat azon fentebbi előjog érzetében, hogy egy így lelkesült gyülekezet elibe lépve fel, élő szavakba önthetik 's mondhatják el a' minden szív 's lelkek buzgó 's összes érzéseit.

És valyon léphet-e e' mai innepnap', illy magosb lelkesedéssel, 's biztos előérzettel, szószékbe az Egyházi szolgáló? Szólhatok-e én is ma, egy illy hangulatú gyülekezet tagjaihoz? — Természetfeletti csuda tüne-ményekkel vala párosulva a' pünkösti nagy történet, melly a' keresztyén egyház bölcsője lön. Zúgó szélvész zendülete és sebes lángfolyam képezék ama fentebbi lelki erőt, melly szálla az apostolok közül mindegyikre, 's általok olly nagy, olly dicső munkásságot gyakorolt. Azonban, miért ne mondanám ki az igazat? az ezen csudatörténet emlékére rendelt pünköst-innepe, Egyházunk innepei között, legkevesebb hatással, 's befo-

lyással bir, hat és munkát a' keresztyének szívére. — Benső legszentebb megindulással 's magasb lelki örömmel eltelten köszönti 's idvezli mindenki Urunk születése-innepét a' Karácson't; — a' legszentebb komolyság hatja át szívét 's fogja el benső valóját Nagy-Pénteken, vérzeni látván iszonyú kínjai közt, világ megváltóját Jézust, gyász keresztjén a' Golgothán; míg más részről eldöntő-diadal érzet tölti el keblét, Jézus ama szózatára: *Bizatok, én meggyőztem a' világot.* Vidám lelkesedéssel néz 's tekint mindenki, hitének szemeivel, Husvétban a' feltámadott Jézus megüresült sirhalmára, 's nem földi, de égi örömezzet tölti el keblét, az angyali szózatra: *Nincsen itt az Ur feltámadott.* Miként lát kiki megnyilatkozott egeket, Áldozó Csőtörtökön, 's miként tekint és néz szakadatlan, felfüggesztett szemekkel Jézus után mennybe: látánk közelebb Jézus mennybemenetele legszentebb innepén. És valyon hevitte-e ma kebleteket, e' pünköszt szent innepen, hasonló elragadó szent érzet? innepélyesíti-e egybegyűléseket apostoli buzgalom 's magasb lelkesedés? Ugy hiszem, nem sértem meg érzéteket, 's nem leszek igazságtalan, ha azt állítom, hogy Egyházunk minden innepi között, különösen a' pünköszt az, melly reátok nézve legkevésbé érdekes, 's megható; legkevésbé innepélyes 's lelkesítő; legkevésbé emel ki benneteket a' mindennapi élet' megszokott egykedvűségéből.

Honnan e' jelenet keresztyének? szíveteket nem vádoló; nem mert dicsekedve mondhatom, hogy ti — azon keveseket kivéve, kiknek sem pap, sem templom, sem vallás, hogy ne mondjam talán Isten sem kell — ezeket mondom kivéve, igen örömet szerctitek maga-

tokat áltenni a' szent történetekbe, azokban élni mintegy 's élvezni tanuságos gyönyöreiket. Vagy talán a' szent történet, mellynek áldott emlékének szentelünk ma öröm 's hála-innepet — jelentésnélküli, 's nem eléggé méltó, hogy, mint a' többiek, szent érzéssel innepeltessék meg? Távol tőlünk e' gondolat. Kiváltképeni 's mondhatnám egyedüli oka pünkösti innepélyes lágymelegségünknek az, hogy nincsen helyes, és tiszta fogalmunk ez innepről, 's rendeltetése nagy czéljáról. És épen e' nagy hiányt pótolni, 's a' pünköstről tiszta megfogást szerezni hallgatóim szívében mostani szent igyekezetem; 's míg ezt teszem, legyetek szokott kedvező figyelemmel.

A' felolvasatott szent igékben, mint meghallánk, amaz első pünköst van lerajzolva, mellyen a' szent Lélek rendkívüli ajándéki, csudateljes módon közölte az egybegyült tanítványokkal, Jeruzsálemben. Sok van ott csak homályosan érintve; sok titokteljes képekben rajzolva; sok kifejezések szövvényébe merítve, a' mellyek reánk nézve nehéz értelműek, 's épen azért valódi figyelmet igényel, helyes és tiszta fogalmat szerezhetni ama pünkösti nagy történetről. De tekintsük csak el nem fogult kebellet, ama legelső pünköstöt; vetkeztessük ki azt, lehetőleg nélkülözhető kép-ékeségeiből; válaszszuk el a' dolgot a' hatástól, mellyet az létesített: akkor helyes és tiszta fogalmat szerzendünk magunknak a' pünköstről, melly idves hatással birand lelkesedésünk magasítására.

1. A' pünkösd tehát Jézus istenileg lett megdicsőítettetésének innepe. *Mikoron pedig a' pünköstnek napja eljött volna* — így kezdődik a' pünkösti lecke — *valának mindnyájan egy akarattal együtt.* Ekkor te-

hát már, sőt Krisztus előtt is, innepeltek Pünköstöt. Igen is, a' páscha innepe utáni 50-ik nap hála innepe volt izrael népének, Isten fenséges törvényének, a' Sinai hegyen Mózes által lett kiadattatásának, szentelve emlékül; párosítva az évenként előforduló aratásérti öröm 's hála innepel, melly már ama meleg tartományokban bevégeztetett akkor. — És az nem csupán történetes öszszejövetel volt, hogy az apostolok magosb lelkesedésök, mellyet égbe emelkedett Jézusok ígére, épen e' nevezetes idő pöntra esett. Istenileg kellett megdicsőíttetni Jézusnak e' földön, szemmel láttott tanuk, 's evangelioma hirnökei által. Látni és érezni kellett a' világnak, hogy ő az a'yának öröktőlfogva való szerelmes fia, 's dolga Isten dolga. Hív követői szívében örök időkre alapítá ugyan már tiszteletét, halálból lett dicső feltámadása által. Hüllen elleneinek azonban, nem mutatá magát többé — bölcs okokból — hólta után. Ezeknek kellett most mélyen elszégyenülten megtudniok, 's elismerniök, hogy a' kő, mit az építők elvetettek, szeglet-kövé emelkedett. 'S mi célszerüleg vala az időpont kiválasztott? száma nélküli néptömeg özönlött, mindenfelől Jeruzsálembe, pünköstöt inneplendő. *Valának akkor Jeruzsálemben, kik ott lakozának, Istenfélő zsidó férfiak, minden nemzetségek közül; kik az ég alatt laknak; — valának idegenek az akkor ismeretes világ minden részeiből, ide édesgetve, azon villámsebesen terjedt hir-által; mi hirtelen átváltozott 's fellelkesült a' megfeszített Jézus' kicsin serege. Óh! ki nem látná itten, jó Istenünk igazságos vezérletét 's végzését? ki égi óltalmába veszi az üldözött ártallant, 's örök időkre igényel 's alapít tiszteletet, az egész világ előtt, annak, ki engedelmes*

volt mind halálig. Egy nagy innepen esett Jézus dühödten ellenei kezébe 's imé ismét nevezetes innepnap dicsőítetik meg, apostoliban istenileg. Jeruzsálem volt szemtanuja szégyenteljes halálának; Jeruzsálemnek kellett most viszonzlítani és tapasztalni, hogy *név adatott nekie melly felette van minden más neveknek.* A' föld minden tartományból egybegyült zsidók láták Jézust, mintegy gonosztévőt, vérzeni iszonyú kinjai közt, gyász keresztjén Golgothán: egybe kellett ismét gyülni ezeknek, a' föld minden hatáiról, hogy minden nyelveken zengedezve hangzjék nemsokára ama dicsőítő örömének, hogy a' Jézus Ur, az Atyának dicsőségére. Száma nélküli néptömeg karolja át az apostolokat, fellép a' lélek's bátorteljes Péter, 's beszéde sziveket ráz, 's sziveket nyér — és az nap' 3000 lelkeket nyér, 's szentel Istennek. Ezer mások, hatalmasan rázatnak meg bensőjökben, 's mint a' megdicsőített Jézus hírnökei, mély benyomást visznek keblökben, meszsze tartományokra Jeruzsálemből arról, mit láttak és hallottak, utat egyengető 's készítendő az apostoloknak, kik szétmenének majd nem sokára, az egész világra, tanítani népeket, 's megnyervén azokat Jézusnak, hívők szent társaságába avatni fel.

Istenileg megdicsőített Idvezítő! milly kedves 's becses lehet, mi drágának 's tiszteletre méltónak kell lenni a' pünkösti szent innepnek, melly Jézusi nevedet megdicsőítette, 's nagygyátette az egész világon mindenütt? Szélyeljártál Te földi élted egész idejében, 's jól tettél mindenekkel. Testi javak bövsége, 's magasb lelki áldások követék lépteidet mindenütt. Isteni tudományod, 's munkásságod tárta fel előttünk égi származásodat, 's isteni magos hivatásodat, felvilágosítani, meg-

váltani 's böldogítani e' világot; ah! de a' tévelygés megvakítá népedet. Szemeik valának, de nem láttanak; füleik, de nem hallának Téged. Eltaszítának körökből, elvégre, gyalázzattal terhelten, az élők világából is. Azonban, imé nem sokára viszontlára Téged a' világ; látta fellelkesült 's hős szívü tanuidban. Hála, örök hála nevednek jó Isten! áldunk és dicsérünk mi Téged a' pünköstért, melly égi honába emelkedett Jézusunkat, istenileg dicsőíté meg itt e' földön.

2-or. A' pünköst bölcsője a' keresztyén Anya sz. Egyháznak, 's megalapíttatása' öröminnepe. *Akkor nagy hirtelenséggel lön az égből, mint egy sebesen zúgó szélvész zendülése, melly eltélé az egész házat, a' mellyben ülnek vala, és látának kettős tüzes nyelveket, és üle mindenikre azok közül.* Képes leírása ez, egy természeti jelenetnek, melly azon világ részben, épen nem példa nélküli. 'S így tekintve is azt, semmit sem veszít ama csudatörténet, eredeti méltóságából 's szentségéből; Isten csuda míve marad az mindenkor. És hogy az épen most történik, midőn az apostolok fentebbi benyomásra olly hajlékonyok, 's olly érzékenyen vannak hangulva, a' kül 's látható zendülésben, 's villám-fényben, Isten örök intését tisztelni hódolva; most, midőn ezer idegenek özönlenek Jeruzsálembe, kik szemtanúi lesznek a' történetnek, 's eldöntő következményeinek: ez maga kérdem, nem nyilvános vezérelte 's végzése-e az örök Istennek? — Azonban bár mint fejtegetjük 's magyarázzuk e' szent történetet, külszinleg 's láthatólag, 's annak első munkálatát; bár a' más nyelveken szólást, a' legfőbb 's ájtatosabb elragadtatás kifejezésének vegyük, mint szent Pál Korinthusbeliekhez írott levelében rajzolja; 's hasonlitsuk

bár azt a' mestermívek özszeillő hangzatához, melly egy azon perczenetben ezer sziv őszhangzó hurjait penditi meg, 's mindenik nyelvén hallatszik beszélni, bár semmi nyilvános előterjesztéseket nem munkál; vagy bár végre [szószerént vegyük is e' kifejezést, a' különböző idegen nyelvekeni szólásról, mellyek az előtt a' tanítványok előtt ismeretlenek valának: a' következők egy 's ugyan az, és pedig tagadhatatlan 's eldöntő marad. *Megtelének t. i. mindnyájan szent Lélekkel, és kezdének szólani más nyelveken, a' mint a' szent Lélek ad vala szólaniok.*

Igenis, egészen más, fentebbi 's valóban isteni lélek kezdé őket vezérleni, 's egészen megváltozva találjuk őket. Azok, kik eddig hátravonultan, rejtekhelyeken, zárt-ajtóknál gyűltek egybe: most egyszerre, félelemtelen lépnek több ezerek eleibe, kik őket környezik, 's kezdének predikálni minden népek előtt, és nagy buzgósággal tesznek vala bizonyosságot az Ur Jézus fel-támadásáról. Igen, ők most szenteltettek fel mennyből, apostoli nagy hivatásukra, 's egy fensőbb isteni lélek lett bennök hatalmas és győzedelmes. Szóltott Isten külcudákban és ők felfogák 's megérték őt. Aláhajlott az Atya hozzájuk szent Fiával; ők pedig hajlékot építének, szivök legbensőbb rejtekében, hogy nálok magának lakhelyet készítsen. Nem vala többé képes semmi, meg-ingatni bátorságukat, 's akadályozni munkásságokat. Ezeket nyerének meg mindjárt az első nap' Jézus evangéliumának, 's az azt követő napokon is nem kevesebb sikerrel predikálnak. A' zsidó felsőség figyelmezni kezd; majd aggódik, fél, 's zavarba jön; felakarja őket tartani munkásságok közepette; mind hasztalan, bölcsen vólt minden kiszámítva, 's kedvezőleg elintézve. Pün-

közt napján, midőn Izráel innepet szentelt, az ó-törvénynek Mózes által lett kiadattatásának emlékül: épen ott kezdődik a' dolgok uj rendezése, 's így lett sokaktól megfoghatóvá, hogy *a' törvény Jézus által végeztetett be.* Valának szemtanui az egész világból minden felől az apostolok' magosb lelkesedésöknek, és a' hová ezek mentek zsidóország határain tul, mindenütt Egyházak alapítottak ott tiszteletére a' megfeszítettet, de dicsően feltámadott Jézusnak. Megalapítá ugyan már Anyaszentegyházát Urunk Jézus, szentséges életével 's példás halálával; letételet már az alapkö, gyógyszeresztjével, a Golgothán; de ez alapra csak amaz első pünköszt napján kezdtek építeni.

Nem volna-e hát becses előtettek a' pünköszt innepe? Óh! ha tesz valamit előtettek a' hívők társasága, ha bódogoknak valljátok magatokat, Jézus nevéről neveztetni; égi fényben tekinteni e' földi muló-életet; követni isteni fenséges nyomdokait; — ha éreztétek valaha, megáldólag tűnni fel, a' Jézusbani hit erejét, 's vigasztaló szavait, a' kísértés szempillantatában, vagy a' szenvedések sötét éjeliben; — ha édes örömméret tölti el kebleteket, midőn magatokat, Jézus ígérete szerént, az ég boldog polgárinak nézhetitek: óh ugy essetek térdre, áldjátok és imádjátok, gyermeki legforróbb hálával, Istent a' pünköszt innepéért, melly a' kereszttyén Anyaszentegyház megalapítottatásának emlékeül szenteltetett, áll fent és virágzik Egyházinkban.

3. A' pünköszt végezetre a' jó igyekezetet megszentelő 's hathatósan elősegelő isteni lélek' innepe. A' Léleké, melly az értelem világosítására és az akarat szentesítésére, gazdag segéd-eszközöket ígér és ajánl, 's a' vigasztalás áldó kut-forrásit tárta fel előttünk,

mellyek éltünk zajos tengerében, a' földi bajok 's nyomorok közt, enyhítő édes balsamszert, 's minden lan-
kadtság után ujja teremtő vidámságot kölcsönöznek ben-
sönkbe. Jaj de messze-távol tőlünk gyakran a' végzet
célja, melly felé sietünk; tövissel hintett olykor a' pá-
lya, 's felettébb meredek. A' munkát, mit kezdénk. ezer
akadályok hátrálják; elfogyatkozik erünk gyakran, any-
nyira, hogy reménytelen kétségeskedünk, kivihetni a'
jót, mit megkezdünk, ha fentebbi erőre, 's égi segély-
re nem számíthatnánk. Ezeket látva, 's tapasztalva,
nem lehet, hogy a' legmélyebb fájdalom' duló érzete
ne fogja el szenvedő keblünket. — De bódogok mi!
nem, nem állunk mi soha elhagyatva 's egyedül; nem
égi segély nélkül, ha jót akarunk, kezdünk és munká-
lunk. Isten' áldó befolyása-'s a' mindenható ég-urvéd-
paizsa alatt áll és tenyész földön minden jó: ezt hir-
deti, ezt prédikálja a' pünköszt, melly Isten lelkének is
öröminnepe.

Mint a' látható egész teremtettség, Isten hatalmas
keze által állott elő egykor: úgy a' lelki teremtés 's
nemünk erkölcsi ujjászületése is, az örök Isten míve
egyedül. Isten' áldó kezét 's hatalmas erejét láthatni
mindenütt Jézus apostoli' magas lelkesedésökben. Hogy
megteljesedének mindnyájan szent Lélekkel, ez pün-
kösti elbeszélésünknek, mint legérdekesebb, úgy min-
den kételkedésen túl helyhetett leczkéje. Ezt hirdeti,
ezt igazolja, amaz első pünköszt napján, megváltó ke-
resztjét átkarolt ezereknek megtérése, ez hitelt muló,
's mondhatnám villámsebesen terjedt áldó tudománya
Jézusnak, föld színén mindenütt. Ezt hirdeti ma, em-
berek 's angyalok dicsőítő nyelvén, 's zengzetén, min-
den keresztyén Egyház, a' mai világnak. Isten velünk,

kicsoda ellenünk! szívvel lélekkel vallják, az égi igazság fellelkesült 's hü tanui. Isten nélkül, miként merhették volna ők erőtlének, folytatni Jézus váltása nagy munkáját, 's nép-tanítók lenni az egész világon? Isten nélkül, miként nyerhetének vala csak néhány embereket is Jézus evangéliumának? Ezer gátoltatás 's akadályok; ezer bel-küzdelem 's kül-üldöztetés, kinzó vérpadok 's lángban uszó máglyák daczára, Isten nélkül, miként lobogtathatták volna, a' kereszt idv- 's béke-zászlóját? 's miként harcolhatták volna meg a' szüz igazság égi nemes harczát? Isten lelke munkál és hat nemünk magasb kiképeztetésére; a' világosság atyja eszközli értelmi felvilágosodásunkat, áldja meg igyekezetünket, 's létesíti vele kezdett munkáinkat: ez ama felemelő 's boldogító hit, mit mi Isten lelke öröm-, 's hála-innepének, a' Pünköstit köszönhetünk egyedül.

Isten! magasb lelki örömmel eltelten, gondolunk mi mult időkre, gondolunk kegyelmed és szereteted boldogító jeleire. Erőd és bölcseséged, tisztán ragyog fel míveidben; tanít remény- 's bizalommal tekintni a' jövőbe. Mindig kegyes és mindig bölcs atyánk valál mindenható! befedeztél gyermekidet paizsoddal körötted, ha elszánt akarattal hevült keblünk jóért és igazért, 's égbe irányzott reménnyel küzdénk hiven nemes csatát. — Föl hát barátim! égiekért hevült kebelled, hódoljunk az igazságnak, hódoljunk minden szépnek, jónak 's nemesnek. Súlyosodó vész-viharban, nincs távol az isteni kar. Szüz igazság, 's szelid béke, boldogítsák vándor-pályánk', mig majd égi jobb hazában, örök idv napja derülend reánk. Amen.

7. A D V E N T I.

Alapige:

János X, 10. Azért jöttem, hogy életök legyen és bővülködjenek.

Advent Innepet innepelünk mi ma, 's hála szent érzelmivel innepeljük azt. Igen! adventi öröm 's hála énekkel zengedeznek ma a' keresztyén Egyházak a' földön megjelent Jézusnak, 's mintegy vete-kedve tolonganak e' szent innepi nap', az ég urához, a' hivek tiszteleteli fohászaik, énekeik, imádságaik, az emberi nemhez mutatott határtalan szeretetet meghálá-landók; *mert abból tetszett meg* — a' mint modja Já-nos — *Istennek hozzánk való nagy szerelme, hogy amaz ő egyszülött fiját elbocsátotta e' világra: hogy éljünk és bővülködjünk ő általa.* Ur Jézus Krisztus! békesége, jóltevője 's bódogítója az emberi nemnek! hálás érzéssel elteltén emeljük mi is e' szent innepi napon hozzád sziveinket; hozzád, ki szelid tudományod-dal ezer áldást árasztál az emberekre. Látjuk már de-rengni csillagodat napkeleten, 's eljöttünk szent háza-dba, hogy előre tisztességet tegyünk néked. Áldozunk azért néked háláadás tiszta áldozatját, éneklünk és di-cséreretet mondunk nevednek.

De hogy adventi innepi örömünk annál tisztább, hálánk annál elhatározottabb 's buzgóbb lehessen: ves-sünk egy futólagos tekintetet, azon számanélküli ál-dásokra, mellyeket annak szelid tudománya árasztott az emberiségre, kinek földön lett megjelenésének em-lékére rendeltettek, előkészületül mintegy születése nagy innepe megülésére — ez adventi szent innep na-pok, 's ki közelebb így nyilatkozik szent leczkénkben: *azért jöttem, hogy életök legyen és bőrvölködjenek.* Mik légyenek amaz áldások, lássuk rövideden.

1. Értelmi felvilágosodás, — ez első 's legnyomóbb szüksége, a' gondolkodó embernek. Öntudattal 's meg-fontolva tenni valamit; arról, mit az ember lát, hall, ta-pasztal, a' mi körötte történik, gondolkodni; a' dolgok okai 's céljai után vizsgálódni; — a' multa vissza, a' jövőre kitekinteni, 's mindkettőt a' jelennel egybevetni: ez természeti munkássága, ez valódi elsősége embernek, 's ez teszi őt emberré. Az igazság után nyomozódni, és az igazságot megismerni; ez az ő lelkének élet és táplálék. De mennyire viheti ő az igazság nyomozását, a' nélkül, hogy örvényekre 's mélységekre ne találjon, mellyek őt elrettentsék 's visszaborzaszszak? meddig fogják őt a' tévelygések 's rémképek csábítani, vagy a' kétség 's bizonytalanság kinzani, ha az emberi gon-dolkodásmód tömkelegében semmi vezetőre 's utmutatóra nem talál?

Mi vagyok én? mi mind az, a' mi engem környül-veszen? honnét vagyok én, honnan származott ez a' mindenség, mi az én — 's ezeknek rendeltetésünk, mi lesz belőlem 's ezekből? Okosság, vagy történet, böl-cseség, vagy vak szerencse kormányozza-e a' dolgok folyamát, a' világ történeteit, 's intézi e sorsunkat?

Az igazság, erény, 's boldogság valódi, 's elérhető dolgok-é, vagy csak üres nevezet, 's hiu képzetek? Hol van az ut, mellyen az igazság ismeretére, az erény birtokára, 's a' boldogság magas élvezetére juthatni? Van Isten? van gondviselés? micsoda viszonyban áll az Isten hozzám, 's e' világhoz? miben és mennyire hat ki a' gondviselés reám, 's a' világra? mit lehet, 's kell e' tekintetben félnem, mit lehet reménylenem? Milly kérdések, 's milly nehéz ezeknek megfejtése, az olyan embernek, ki egyedül magára hagyatott; micsoda tévelygésekre nem vetemedhet ezeknek vizsgálása közben? És pedig milly fontos, 's eldöntő következményű megfejtésök. Mint a' vándor, kit járatlan vadonban, 's kietlen pusztaságban lép meg a' vészes éjszaka, várja a' szelid nap megjöttét, vagy egy hü 's biztos vezér megjelenését: úgy óhajtoz az ember is itt, tisztább fényű világosság 's utmutató után.

És imé! ez óhajtvá várt nagy nap felderültét innepeljük mi ma; — ama hü 's biztos vezért, küldé alá Isten hozzánk az égből. *Én vagyok — így szól a' Jézus az ut, igazság és élet; én vagyok a' világnak világosság, a' ki engem követ nem jár az sötétben.* Igenis Jézus isteni tudománya oszlatta el, a' kétségnek tévelygésnek, bizonytalanságnak, 's babonának sötét éjszakáját, melly hajdan egyaránt nyomta a' tudóst a tudatlannal. Ő hozta az elröjtett 's félreismert igazságot világosságra; 's azt mit kevesen, ezek is csak kétesen, 's homályosan láttak, ő tette általánosan ismeretessé, ő helyhette túl minden kételkedésen. Ő vezérlett minket az egy igaz Isten ismeretére, 's adott ezáltal az emberi gondolkozásnak erős és biztos alapot. Ő általa világítatva, ismertük meg, a' magunk 's minden dolgok

származását 's rendeltetésünket. Ő általa taníttatva tudjuk, hogy egy Isten, egy végetlen tökéletességű, bölcsességű 's jóságú atya van a' világnak 's embereknek; hogy mi ennek teremtményi 's gyermekei vagyunk; hogy mi s minden dolgok, atyai felvigyázása 's gondviselése alatt állunk; hogy mindeneket ő rendel, igazgat 's vezérel a' legjobb 's legbölcsőbb czélokra. — Most tűnnek már szemünk elől az eset, vakszerencse, 's szükségesképeniség minden rémjekkel. Nem zavarnak meg többé bennünket semmi akadályok, tetssző rendtelenségek, 's ellenkezések a' dolgok folyamában 's az emberi történetek zavarában. Most már tiszta világosság, rend, szépség 's; tökéletes öszhangzás uralkodik mindenütt és mindenekben; mert a' legfőbb bölcsesség 's jóság intéz és munkál mindeneket. A' tiszta, 's szüzigazság szentekszente nyitva áll előttünk; ismeretes és járt a' legtisztább erény úta, melly bennünket egyenesen a' boldogság honába vezet, 's kincseinek gazdag éledeletével kínál. Most már van egy biztos vezér-fonalunk az élet tömkelegében, mellyel felkészülten, kikerülhetünk minden örvényt, használhatunk minden világosság-sugárt, melly szeliden felénk dereng, 's közelíthetünk naponként ama tisztább fényű világosság eredeti kutfejéhez, 's így megy teljesedésbe e' tekintetben Jézusunk ama mondása: *azért jöttem hogy életet k légyen és bővölködjetek.*

2. A' sziv szelíd nyugalma; békés nyugalom gyengeségünk érzetében, 's felhevült indulatink zajgótengerében; szelíd nyugalom hibáink 's fogyatkozásaink vizsgálásakor; nyugalom a' dolgok vizszásnak tetsző folyama szemlélésében 's az emberi nyomorok közt, nyugalom ha látjuk, hogy minden a' mi földi, 's érzéki

bizonytalan és mulandó. Milly nagy 's milly nyomó szükség-ezek az embernek? ki segíthet ezeken? hol kereshet 's találhat az ember nyugalmát? mellyik iskolájában a' bölcseségnek; mellyik diplomában az örömegek? mellyik néma, 's ember-nélküli magányban; vagy a' kéjnek 's pompának mellyik fénylakában; micsoda sorsú, 's állapotú emberek közt kereshetni, 's találhatni meg a' szív szelid nyugalmát? milly szorongattatva tévelyeg ezután a' bölcs és tudatlan; a' felemelkedett és alacson sorsú; a' gazdag és szegény; az erdők magányában honoló remete, és a' zajos társaságok vidám kedvelője? milly reménytelve indulnak el, majd ez, majd amaz úton, a' szív szelid nyugalmát megtalálándók, 's milly megdöbbenve térnek majd vissza, megcsalatra látván hiú reményök' 's várakozásukat; 's mint hangoztatják végre is ama panaszos szavakat: *minden hiáavalóság, hiáavalóság és a' léleknek gyötrelme?*

De miért keressitek óh! emberek! miért keressitek a' nyugalmat ott hol az meg nem található? Jöjjetek ahhoz, 's keressétek annál, ki néktek e' tekintetben is életet 's bővölködést ígér. Jézusnál, ki az emberektől félreismeret, sziveiktől 's házaiktól elutasított nyugalmat, viszont aláhozta földre az égből. Halljátok! mit hirdet ő minden igaz lelkűeknek, kik nála nyugalmat keresnek.

Óh! te így szól ő, ki erőtlenségedet érzed, ne engedd magad annak érzetétől leveretni. Isten semmit sem kíván tőled erőd felett, segéded a' mindenható, kinek ereje az erőtelenekben mondhatatlan hatalmas. Ha vágyaidat 's kívánságaidat, a' világ, 's a' világi dolgok ki nem elégíthetik: tanuld meg akkor, hogy te nem egyedül e' világra teremtettél, hogy nagyobb tulajdonok, 's nemesebb tehetségek rejteznek te benned,

mint a' mellyek e' földi életre megkivántatnak. Irányozd kívánatid, 's vágyaidat Istenre, 's a' jövőre; szeresd, és kövesd az igazságot csüggedetlen; tiszteld az erényt; szeresd az Istent 's felebarátodat; harczolj az indulatok szelvszeivel: a' jutalom melly reád vár, méltó és fardozásidhoz mért léssen. A' ki itt én velem harczol és győzedelmeskedik, az uralkodni fog ott fent — így szól a' Jézus, — a' ki életét vagy bár miét, elveszti én érettem, megtalálja azt ott ismét.

Ha elkövetett hibáid, 's fogyatkozásid érzése nyugtalanit: jusson eszedbe akkor amaz örvendetes izenet, mellyet általam a' bünös embernemnek hirdettet. Jusson eszedbe 's örvendezz azon, hogy Isten, a' te urad és birád, egyszersmind édes atyád is; hogy ő kegyelmes, hoszútűrő és irgalmas, ki a' töredelmes, 's magát megjobbitani akaró bünösnek, vétkeit elfedezi, büntetését kegyesen elengedi; 's vele ítélet helyt kegyelmét érzeti. Téged erről biztosítani küldött alá engem égből e' földre, — eltöröltetett általam a' bün, kiengeszteltetett a' megbántott Isten, 's békére ment a' bünös ember-nemmel. — Ha a' dolgok vizásnak tetsző folyák, 's az élet számtalan nyomorai békételenitlenek: bizz az Isten gondviselésében, bölcsességében, 's jóságában, kinek utai 's gondolati annyival fentebbiek utaid 's gondolatid felett, mennyivel magasabb az ég földünknél. Bizd reá hát utaidat, hatalmas ő a' sötétből is világosságot hozni ki; hatalmas a' szomorúságot is örömmre deríteni, 's légy meggyőzötve, hogy amaz örök elintező végczélját, melly is a' tökéleteség, 's azzal egybekötött boldogság, benned el nem tévesztendi. Ha végre a' földi dolgok bizonytalan 's muló volta zavarja békés nyugalmadat: tanuld meg akkor a' földi 's érzéki dol-

gokat érdemök szerint becsülni, 's midőn látod, hogy *elmulik e' világ 's ennek dicsősége*; ne feledd el, hogy *a' ki Isten akaratját cselekeszi megmarad mind örökké*. Ne feledd el, hogy lelked végnélküli, 's halhatatlan, 's reád a' sírok álmain túl soha el nem muló, meg nem mocskolható 's hervadhatatlan örökség vár mennyben. Feledd hát e' muló 's változó világot, 's kiszakadva ebből, sőt felülemelkedve mintegy a' földön, mint Isten örök országának dicső polgára, szebb és jobb hazát keress, örökre maradandót. 'S ime így önt Jézus szelid béke, nyugalom 's megelégedés bódogító érzetet, a' nyugalom után epedő emberszívbe, 's teljesítve a' lélek minden szükségeit, így kölcsönöz e' tekintetben is életet és bővülködést hiveinek.

3. Vigasztalás a' földi bajok, 's nyomorok közt: milly nagy szüksége légyen az emberi nemnek érzük mindnyájan, sokat és gyakorta szenvedünk, 's szorongattatva keressük a' vigasztalást, 's megújulást. Érezzük, mert nincsen e' gyülekezetben, nincsen az emberek között senki, kinek élete szenvedés nélkül telt volna 's telnék le. És mint a' természetben, virágok királynéját, a' kevély rózsát, szuró tövisek környezik: úgy az élet legtisztább örömeit, a' test' lélek' barátság' szeretet' 's erény' szenvedései keserítik, egymást váltva folytonosan. Hol keressünk már ezek közt vigasztalást, hanemha te nálad, mennyből alászállott vigasztaló! áldott Idvezítőnk! nálad, ki sok szenvedéseid után hangoztatva keresztedről: elvégeztetett! mentél be a' dicsőségbe. Nálad, ki ismered az emberek szenvedéseit, ismered; mert magad is hordoztad, 's azáltal megnemesítéd azokat? Hozzád jövünk azért, 's egyedül nálad keressünk vigasztalást; mert te tanítál minket arra, hogy

a' földi bajok, 's szenvedések is, mennyei atyád rendeléséből származnak, bennünket jobbitók, 's egyszebb bódogabb jövőre készítők. Darabos az igaz, és sötétes a' szenvedések útja, de nyugodt szívvel járdaljuk azt, tudván, hogy tökéleteség 's boldogság honába vezet. Igen! áldás és jótét a' szenvedés is, mert gyermeki engedelemre, bizalomra 's kitartásra tanít, 's elébb utóbb áldás forrásává változik. A' ki most könnyek közt vet, örömmel hordja majd egybe kévéi sorait, 's ez élet szenvedései ingyen sem hasonlítandók a' dicsőséghez, melly majd egykor megjelentetik. Reád nézünk azért egyedül Jézus! előképünk és vezérünk. Tűrünk és szenvedünk, mint te is sokat türtél, szenvedtél; meg akarjuk, mint Te, harczolni a' nemes harczot, el akarjuk végezni futásunkat, hogy elvehessük majd a' győzelmi koszorút, melly pályánk végén tisztességgel, dicsőséggel 's örök bódogsággal jutalmaz. Igen; mert Te e' tekintetben is, életet igérsz 's teljes bővölködést.

4. Édes kinézés a' jövőre: milly nagy szüksége legyen az emberi léleknek, hoszasan mutogatni felesleges, sőt épen szükségtelen. Minél mulandóbb e' jelen élet, minél rövidebb, 's bizonytalanabb itt létünk ideje: annál nagyobb halással birhat, és munkál reánk a' jövő, annál érdekesebb 's nagyobb fontosságú reánk, tudni mit kell félnünk 's mit lehet attól reménylenünk. Hogy elébbutóbb, ma vagy hólnap, reánk nézve minden látható dolgok elenyésznek, 's sötét éjszaka terül el felettünk végig és átláthatatlan; hogy elébbutóbb, ma vagy hólnap, a' gazdagság, elsőség, köztiszteltetés, dicsőség, szépség, egészség, sőt maga az élet is elhagy bennünket; — hogy elébbutóbb ma, vagy hólnap a' rideg 's néma sir eltemet 's testünk porrá lészen: azt mindnyá-

jan fájdalmasan érezzük. Hogy elébbutóbb, ma vagy hólnap elmulik e' világ minden örömeivel, szépségével és dicsőségével, 's egy más ismeretlen hazába költözünk át: ezt is hasonlóan érezzük. Érezzük; mert erre emlékeztet bennünket minden fájdalom, elgyengülés, betegség. Érezzük; mert ezt juttatja eszünkbe naponként rokonink' barátink' ismerőink' elköltözése; ezt hangoztatja füleinkbe minden halotti gyászt jelentő harangszó; e' gondolat rázkódtatja meg benső valónkat, ha egy uj vagy gyepesedő sirhalomra tekintünk. 'S hol van az ember kit e' nehéz érzés 's bus jelenet meg ne indítsen, 's gyakorta mély gondolatokba ne merítsen? hol, óh! hol van az ember, kit az epesztő aggodalom 's kétség el ne rettentsen?

Meddig fog tartani a' halál sötét éjszakája? örökre tünnek-e el az élet örömei 's e' világ javai? Egészen por vagyok-e én? hát e' jelen rövid élet-e az én egész rendeltetésem, melly olyan mint az álom reggel, 's eltűnik hirtelen? Megszűnök-e én egészen lenni ha testem többé nem mozog 's a' vér ereimben nem forog? És ha az, a' mi most bennem gondolkodik és munkál, testem megoszlattatását túl éli: micsoda sors várakozik akkor reám, ki lejénd ott vezércsillagom? micsoda örömek 's szenvedések, büntetés vagy jutalmazás találnak ott? mi az egybefüggés a' jelen 's jövő között? Ah! ki fogja itt a' homályt 's kétséget eloszlatni? ki fog itt nékem teljes fényű világosságot deríteni?

Itt is egyedül Hozzád jövünk idvességünk Fejedelme Ur Jézus! hozzád ki e' részben is életet 's teljes bővölködést ígértél minékünk; tudván, hogy csak Te segíthetsz itt, ki legyőzted a' halált, 's csöndes nyughelyé változtatád a' sir göröngyeit. Te, kit azért küldött

alá Isten az égből, hogy a' keresztben meghalván, dicsően feltámasztassál. Te mondottad azt nekünk: *én vagyok a' feltámadás és az élet, a' ki én bennem hiszen, nem hal meg soha örökké, hanem a' halál által átmegy egy jobb életre.* Te tanítottál meg, hogy nem e' jelen élet a' mi egész rendeltetésünk; hogy ez csupán első 's legalantabb lépcsője létünknek; hogy mi nem vagyunk egészen hamvak és porok; hogy lelkünk isteni eredetű 's halhatatlan, melly tul emelkedik a' poron 's a' változásnak rajta semmi hatalma soha. Te ajánlékozálsz meg amaz édesden biztató hittel 's reménnyel, hogy a' halál sötét éjszakája nem tart soká; nem tart örökké, hanem megvilágosítandja azt egykor ama dicső nap reggele, a' mikor osztán örömünk teljes, bődögságunk tökéletes lejénd, 's semmi határt nem ismer. Nem kipótolhatlan hát veszteségünk, örömeink nem örökre enyésznek, remény-virágaink nem végképen hervadnak el. Nem, óh nem rettegünk hát többé a' haláltól, nem a' sir göröngyeitől; nem a' halál árnyékának sötét völgyétől; nem azon állapottól, mely reánk ez élet után vár. Nem, mert hiszszük, hogy ha Istenünkhöz, 's kötelességeinkhez hivek leszünk; ha ugy gondolkodunk és érezünk, mint Te; ha keresztyéni életet élünk csüggedetlen: úgy a' halál reánk nézve egy szebb 's bődögsőbb életre átköltözés lejénd. Hiszszük 's reménylve várjuk a' halottak feltámadását; hogy oda megyünk a' hol vagy Te, mi fejünk, urunk és vezérünk, 's részesei leszünk az örök dicsőségnek 's bődögságnak, mellynek nem lészen vége soha örökké, hol nem lészen többé semmi, mi az időben vólt, kezdet és vég; remény és változás.

Idvez légy örökké bődögsító mennyei követ, ki

porhalandónak illy felemelő hitet 's édes reményt adál!
 Idvez légy örökké tőlünk, 's mindenektől a' reánk olly
 gazdagon árasztott áldásokért. Jövel, óh mi elébb jövel
 hozzánk! tárt szívvvel 's karokkal várunk te reád, készít-
 jük utadat, egyengetjük ösvényidet, 's készítjük ma-
 gunkat, hogy szentül és méltólag innepelhessük majd
 születésed innepét a' karácsonat, 's az angyali karokkal
 egyezőleg szívből fakadva zengedezzük ama dicsőítő
 öröm-éneket. *Dicsőség Istennek a' magosságban, a'
 földön békeesség és az emberekhez jóakarata! Amen.*

---

8. KARÁCSONI.

Alapige: .

Lukács, 2, 8—14.

Valahányszor Urunk 's megváltónk' születése in-
pén, amaz örvendetes hirét halljuk földön lett megje-
lenésének: mindannyiszor fentebbi érzelem 's forró vá-
gyódás fogja el egész valónkat. Örömetst tennénk át
magunkat jelenből a' multa, idejére a' szent történet-
nek; multa, melly már őszrégiség név alatt ismeretes.
Századok jöttek 's mentek el azólta lassú haladással,
's végellen sok, érdekes és nagy fontosságú akkor
tudni, idvteljes hatású ma, folyt 's merült be velök
együtt ó tengerébe az enyészetnek; — 's a' többi, mit
számunkra a' történetek évkönyvei, kő vagy érczemlé-
kek tartának fel, — teljesen csak kevesek előtt ismere-
tes; kevesek előtt, kiknek hivatásuk felkölteni álmából
az enyésze'nek, multjait a' századoknak, 's azokból ér-
teni 's fogni fel a' jelent. De ha jő a' Karácson egykor,
kelet' távol vidékein zengett öröm- 's hála-énekével az
angyal seregnek; ha amaz a' millyen egyszerű, épen
olly tartalom-dúzs szavakat halljuk elhangzani minden

Keresztyén Egyházakban. *Ne féljeteK; mert imé hirdetek néktek nagy örömet, melly az egész népnek öröme léssen; mert született néktek ma a' megtartó, ki az U'r Krisztus a' Dávid városában.* És ha ez örvendetes hir-hallásra fellelkesülten, a' mennyei seregek sokaságával öszhangzólag szívvvel 's lélekkel hangoztatja a' hívők serege: *Dicsőség a' magosságos mennyekben Istennek, e' földön békesség és az emberekhez jóakarát:* óh akkor oda fordul egyedül, 's szükség, hogy oda legyen fordítva minden figyelem, 's tekintet. Óh akkor a' deli ifju, mint az aggastyán; a' felemelkedett, mint az alacson sorsú; a' gazdag és szegény; bölcs és tudatlan egyiránt áldják a' betlehemi nagy éjszakát, melly megváltót 's Idvezitőt ada a' világnak, 's áhatva annak világától, annyi mult századok hosszú során át, sietnek Betlehembe, öröm 's hála szent érzelmivel borulni le ki-ded bölcsőjéhez, a' világ-megváltó Jézusnak, 's szent vágyódás' repeső érzetével kívánván magokat áttenni jelenből az ő hajdanba, a' szent történet idejére.

És valyon óhajtható-e, hogy Jézus most születnék? Első tekintettel valóban úgy látszik, hogy nemünkkel, lehető legnagyobb jót 's áldást akkor, és az által közölne Istenünk, ha szent fiát Jézust, ma küldené világra érettünk. Azonban további vizsgálódás után őszinte kell bevallanunk, hogy ez épen nem óhajtható, de sőt inkább szükség, hogy buzgó hálát rebegve mondjunk dicsőséget Istennek a' magosságban, ki szent fiját rég elküldötte világra érettünk már. Mennyiben? lássuk és értsük meg rövideden.

1. *Jó akarat az embereknek:* így hangzik záradéka a' dicsőítő betlehemi éneknek, mellyel régenten a'

világ-megváltó Jézus földön lett megjelenését inneplé ömledezve az égi sereg. 'S valóban ha valaki, Jézus az, ki az emberek jóakarátját, köztetszését 's kedvét méltán kiérdemlé; kihez benső legtisztább örömmel vonnatik 's ragadtatik minden szív 's érzet. Jézus, ki atyjának kebelében volt bár, nem veté meg, hogy testvérünknek hivattassék. Benne ugyanis amaz egyszülött dicsősége, 's az emberi természet fenséges méltósága, olly dicső fényben ragyoga fel, hogy ugy tetszik, hogy csupán egy- fellekintés kivántatik, azonnal nékie hódol minden szív 's érzet, 's önként hajolnak meg előtte térdeink. Mi sokan vannak mégis, kik hideg egykedvűséggel, sőt elhatározott idegenkedéssel viseltetnek irányába ma? Mi sokan, kik előtt bolondság Jézus evangyelioma 's botránkozás? mi sokan, kik nevére kereszteltettek, szidalmazták őt? 's bevétettek bár szent társaságába, szívük messze távol ő tőle. Hallják hívogató szózatát: *Jöjjetek én hozzám mindnyájan, kik megfáradtatok és megvagytok terheltetve, én megnyugotlak titeket.* Inkább hajolnak mégis bármely más iga, mint Jézus igája alá, melly pedig olly könnyű 's gyönyörteljes. — Jól tudják ezek, hogy Jézusnál található szív 's lélek nyugalmat egyedül, 's mégis most a 'világ' hiu bölcseinél keresik azt, mivel pedig azok magok sem dicsekedhetnek; majd a 'nagy világban 's annak gyönyör 's kéj éledeletében békét kiáltanak, holott békességök nincsen. Közte a 'világ javainak 's örömeinek benső valójok untalan epedez lelki szomjukat óltandó élet viz után. Bővség közepette tünelg fel előttök rém alakban a 'lelki paizsos férfit, 's ha végre csakugyan sikerül, a 'szív konokságnak elnyomni e' nehéz érzetét is a 'szükségnek; ha legkisebb vágyó érzet sem mutatkozik többé

bennök, megváltót óhajtó; ha hasztalan minden ipar felhívni 's rettenteni mély álmukból: óh! akkor ugy tesszik Isten segíthet, 's csuda által egyedül.

Illy rendkívüli, 's ugy látszik hatását ellenállhatlanul megteendő eszköz volna, ha megváltó Jézusunk ma születnék. Hihetőleg, nem Izráel annyira megvetett népéből születnék már, 's el lenne háritva ez által egy nagy köve a' botránkozásnak, mit azok szoktak gördíteni, kik idvet és megváltót elfogadni Názáretből, mint nem képesek, ugy nem is akarnak. Nem e' rövid 's részleteiben gyakran olly hijánteljes tudomást birnánk akkor Jézusról; nem, de kezdete, mint vége életének tiszta nap áldó sugáriként ragyogna lelkünkben fel a' jelenben. Szemtanúi lehetnénk nagy munkájának, mit atya nevében végeznie kellett; hallhatnánk legédesb folyamát a' szavaknak, mellyek régenten legszentebb ajkiról sziv 's lélekkhatólag hangzának el, 's csak részletesen talán nem is elég hűn jutának tudtunkra. Lélek sűgálta szavai erejét nevelné a' méltóság és komolyság, az ömledező szeretet és nyájasság, mellyek legszentebb arczáról, mint éltető nap, sugároztak le; a' hang melly szívekhez szóla, 's lelkeket nyert azennal; a' tekintély melly előtt legmélyebb titkok redői foszladoztak szét. Óh! ha megjelenne ma Jézus közöttünk, 's balját szívére téve, melly semmi bünt 's gonoszt nem tuda soha, 's jobbát égre emelve hangoztatná: *Én és az Atya egy vagyunk, senki sem mehet ő hozzá hanem ha én általam*; ha kiterjesztené áldó kezeit, jeléül annak, hogy egybe akarja gyűjteni az embereket, mint a' tyúk szárnya alá fogadja apróit; vagyha mint egykor kisdédekét áldólag lépne fel; hirdetné az igazat, fénycsar-

nokaiban a' nagyoknak; felsegitné a' gazfedte szük kalibák nyomorú lakóit; ha levonná ravasz álarczát szineskedésnek 's képmutatásnak, és pedig úgy, hogy a' megrepedezett nádszálát el nem törné, 's a' pislogó mécsbelet el nem oltaná: óh mondjátok meg, nem nékie hódolna-e az egész ismeretes világ? nem nékie tárulna-e fel önként minden szív 's érzet? és az igazságnak, melly szabadokká tesz? nem világosodnék-e meg minden lélek, mellyet a' halál sötét éjszakája be-árnyékozza? nem ébredne-é minden élet, nem lágyulna-e el minden bűnös kebel? nem zendülne-e meg mindenek ajkain amaz óhajtóhangúlat, mint Jézus akará egykor, egyé lenni ő vele, égi atyjával, egyé egymás közt is eleven érzetében annak, *hogy nincsen senkiben másban idvesség; nem is adatott emberek között az ég alatt más név, melly által kellene nekünk megtartatnunk.* Ugy van! úgy látszik első tekintettel, ekkor 's egyedül ekkor élvezhetnénk egészben, ekkor menne teljesedésbe ama karácsoni örvendetes izenet: *jó akarat földön az embereknek!* — És:

Ekkor lenne általános *béke is e' földön*, melly mint másik böl dogító következménye nevezetik szent leczkénkben Jézus megjelentének itt e' földön. Vessünk bár egy futólagos tekintetet a' nagy tömegre, melly századok folyta alatt seregle körébe; hallgassuk azokat, kik bensőleg szeretnek róla neveztetni: látni fogjuk azonnal, milly nagy a' meghasonlás, milly konok és eltaszító nem ritkán az ellentét, melly köztök mutatkozik. Egyik szorosan zárt 's látható templomok falai közt keresi 's véli egyedül feltalálhatni az idvet, mit Jézus mennyből hozza alá. Másik ellenben a' legszabadabb lelki

társaságokban élvezi azt, minden külformák 's szertartások mellőztével. Szigorú 's lekötő hit 's erkölcsök feltételezik majd itt a' Jézusban hitet; míg amott szabad tetszés szerint veheti azt 's meritheti kiki szavaiból. Azonban szavainak értelmezésében és pedig a' legfontosabb tételekben, eltérő 's különböző vélemények mutatkoznak; a' tudós és tudatlan meszsze távol térnek itt el egymástól. Isten fíjának vallja az egyik, míg a' másik csupán ember fíjának ismeri el a' beszélőt. Ez kétségtelen hitelesség kifejezéseinek tartja beszédét, míg amaz, az akkori körülményekre alkalmazza azt egyedül, 's minél tovább terjed evangéliuma a' földterén: annál kiterjedtebb leendő e' véleménykülönbség is. Leéli majd egy nézet 's felekezet idejét, más lépend helyébe bizonyosan. Titkos kár-örömmel hivatkoznak a' keresztyénség ellenei is e' zavarra, melly bábel tornya építését idézi keblökben fel. És ha szinte nem csillog is többé fegyver és két élű kard, hirdetni a' keresztyén hit egységét, kijelelni Krisztus országa határait, 's szétvagdálni az öldhatatlan csomókat: úgy látszik ma sem idegenek egészben ettől a' kedélyek. Annyi bizonyos, hogy a' Jézus tisztelete melletti vak buzgalom, nem ritkán nemtelen üldözés vágygyá fajul 's aljasodik, melly kiáltó ellentétben áll az égi sereg ama karácsoni részlet-énekével: *békesség itt e' földön*; és minél inkább 's buzgóbban óhajtuk 's keressük amaz ígélet teljesedését: annál fájdalmasabban érezzük megcsalva reményünk 's várakozásunkat.

Mi történnék tehát, ha a' Jézus most születnék? mindenki gondolhatja. Fellépne az egész világ előtt, bátran hangoztatván: Ezt akarom én 's ezért jöttem e' vi-

lagra. Tettei igazolnák minden szavait, 's mint foszladoznék szét a' kétség, ha valyon tanitmányja Istentől eredt-e, vagy csak önmagától beszél? És ha maradna is még fent itt-ott valami kétség; azok kik azt gyámolnák, magából az eredeti kútfőből merithetnének, Jézustól vehetvén értesítést, tiszta és világos tudomást. Amaz ember szeretetteljes érezehez, mellyel ő gyengék irányában viseltetett; azon példás béketűréshez, mellyel fogadta gyakran a' legtisztább 's érzékenb kérdéseket tanítványitól 's másoktól; ama világos értelmesség 's biztos igazsághoz, melly mindég czélt üte 's félreértéseket távolita, csak egy figyelmes tekintet kívántatnék, a' teljes és kétség-kivüli igazságot feltalálni, 's lehetetlenné válnék félreismerése legszentebb czélzatinak. Hol a' fonák érzelem nem akarna építeni tovább az alapra, mit ő kezdett 's teve le, fellépne tanácsolva, intőleg 's jobbitva Jézus akkor. A' világ négy széleiről, száma nélküli néptömeg sereglene, őt idvezlendő, közelébe, mint régenten kereszt' jegyével ama' barátságatlan tengeren át Betlehembe. Nem lenne többé — hisszük — szükség együgyü 's tudatlan vám-szedőket 's halászokat választani tanítványokul, kik mint többen akarják 's állítják, előitélet elfogult rabjai lévén, tanitványait hün 's tiszta fényben nem valának képesek áthagyni az utókornak. Szinte 2000 évek folyta alatt ugyanis, szinte hitelt muló lépéseket tett tökéletesedésben az embernem, 's azok, kik leginkább felvilágosultak, gyülnének köribe felfogni evangeliumát, 's lehetőleg elterjeszteni azt földszinén mindenütt. Fejedelmek lépnének le trónjaikról, megalázni magokat egyedüli fejedelme előü az igazságnak. Megszégyenülten állának szembe minden hamis próféták; az uralomra vágyó

dölyfös papok, kik helyét akarták elfoglalni, nem állhatnak ki szájának lehelletét. Minden világi erő 's hatalom sem volna képes befészkelni magát országába, melly nem e' világból való, 's minden ellenküzds 's titkos mérészet hajótörést szenvedne, 's kióltatnék csirájában. Szóval bár hova, 's mire tekintünk, látni fogjuk azonnal, hogy nemünkkel a' legnagyobb jót 's áldást akkor és azáltal közölné Istenünk, ha szent fiját Urunk Jézust, ma küldené világra érettünk. — És mégis:

2. Őszinte kell bevallanunk, hogy ez mint magunkra, ugy az egész embernemre sem óhajtandó, sőt épen mérész hogy ne mondjam vétkes kívánság. Feltéve ugyanis bár, hogy a' csak most elsorolt áldások egész terjedtségben áradnának is ki az emberekre, kik és mi részben használhatnák közülünk azokat? A' váltság mit Jézus most hozandna, nem vethetne más alapot ma is, mint, hogy ő mint az ős hajdanban, tisztán 's vétek nélkül köszöntené e' földet 's hasonló lenne hozzánk, büntől válva mindenekben. E' lett dolgon nyugodnék ma is az idv élő fája, — ez lenne a' kőszirt, mellyen a' pokol kapui nem győzedelmeskednének soha. Azonban mint régenten alája lenne vetelve Jézus, az emberi kifejlődésnek ma is; asszonyi állattól kellenék születnie, 's résztvenni mulhatatlanul a' gyermek-év gyengeségeiben 's gyámoltalanságiban. Nevelkednie kellene az Isten és emberek előtti kedvességben, míg megkezdhetné nagy munkáját. Születése, 's ez időpont közt harmincz évek telnének le, 's harmincz évek emberélet számítanak, 's közte harmincz év folyamnak egy ember kor hal ki csalhatatlanul, 's milly kevesen érhetnék hát el dicső munkássága kezdetét? És ha talán elebb elhal-

nánk, mit éreznénk, kérdem, ha az evangelium ama fel-emelő vigasza nélkül szállanánk örökös álmra, sirunk sötét éjélebe le, hogy *elnyelettetett a' halál szinte a' diadulomig*, 's ha Jézus volt életünk, meghalnunk csak nyereség akkor. Azok pedig kik most gyermek éveiktől tanítatva bár ismerik őt, ellene lehetnek 's tehetnek mégis, azok ha szinte megérnék is isteni munkássága dicső korszakát, míg róla teljes és tiszta megfogást, tudomást és ismeretet nem szereznének, vele 's mellete lennének—e kérdem, azon hatásnál 's benyomásnál fogva, mit földöni látható megjelenése bennök munkálna? Miért élt ő sokakra olly nyomtalan 's hatás nélkül? 's miért vala kénytelen jajt kiáltani az idejebeliekre olly sokszor? azért, mert szemeik valának, de nem látának; füleik de nem hallának 's kétségkívül amazok is együtt bűnhődnének 's egyazon kárhoztatásba esnének ezekkel. Mert a' ki Istentől van, hallja az isteni szót, 's elég reá nézve, ha az egyszer hirdettetett mi közöttünk. *A' test és vér nem jelentette azt meg a' tanítványoknak, hogy Jézus legyen ama Krisztus, az élő Istennek fia;* 's nem történhetne ez máskép korunkban sem. Óh e' hit, a' menyeyi sőt isteni dolgokat felfogni képes érzelmen alapszik egyedül, 's hol illy érzelem mutatkozik, ott testi jelenlét többé épen nem szükséges.

Nem, mert térkorlátíhoz köttetnék az által Jézus munkássága köre ismét, 's nem lehetne jelen egyazon időben minden helyen. Ha szünet nélkül utaznék is városról városra; ha az éj, mellyen többé nem munkálhat, később borulna is be sokkal mint akkor, mi keskeny, 's szűk maradna a' kör mellyben munkálkodnék, egybevetve a' nagy térrel, mellyben evangeliuma hirdettetik

ma? 's mi sokan lennének megfosztatva személyes társalgása jótékonyságától, beérni kénytelenek azzal, mit másoktól róla hallanának? És vallyon lenne-e azon mások között, 's találatnék-e csak egyis, olly alkalmas, tisztán 's emberi találmányokkal meg nem ve-gyítve hirdetni evangeliumát, mint tanítványi valának? Miért nem beszélt, kérdem egyike is az írástudóknak, kik Jézusról irtanak, mint a' kedvelt tanítvány János, ha egyszerű 's mesterkélellen vonásokban tünteti fel a' képet, melly keblében urát 's szeretett mesterét élteti? miért nem rajzoló senki, mint ő, élethün a' szeretetteljes életet, melly Jézusban jelent meg? miért nem fejezte ki senki ugy, mint ő, amaz idő utáni legszentebb vágyódást, mellyben ha tisztán tartjuk, mint ő sziveinket, meglátandjuk őt ismét színről színre? Azt mondjuk talán: azért sikerült mindez Jánosnak; mert keblében nyugovék, mint legkedvesebb tanítvány, az idvezítőnek, 's szájából hallva élvezé az élet 's idv szavait. Így is igaz marad, hogy ahhoz semmi mély tudomány, 's kitűnő magasb lelki erő nem vala szükséges. És hogy az nem egyedül, 's kirekesztőleg a' velei személyes együtt lét 's társalgás következménye, ellenmondhatatlanul igazolja a' nagy apostol szent Pál példája, ki ez együtt lét 's társalgás örömeit nem élvezte soha, Jézus mennybementé után nyeretvén meg csak evangeliumának, mint apostoli közt legutóbbik. Azonban Istenben él ő mégis, mint a' többek Jézus által, és tudja hogy tőle sem mélység sem magasság; sem jelen sem jövő el nem választhatja soha; 's mint leghübb munkás mutatkozik Jézus szőlőjében, meszsze terjesztve 's tengereken túl áldó tudományát. Hátatelt kebelből eredve zendül meg ihletett ajkain a' szózat: *megjelent Istennek amaz*

idvezítő kegyelme Jézusban minden embereknek, melly megfanit, hogy megtag:dván a' hitetlenséget, mértékletesen, igazán és szentül éljünk e' jelen világban. 'S ezáltal egy tisztább reggel dicső koránja dereng föld-körünkre fel, tünik a' homályos éj, jötte előtt a' magosságból, 's feltáruul a' keresztyénség történeti év könyve világszerte 's a' világért.

A' világért! Értsük meg jól. Tegyük fel, hogy nem született volna Jézus, midőn az idő teljessége eljött, mi lett volna akkor kérdem a' világból? Tegyük fel, hogy a' népek várakozása, melly nékie utat egyengete, betöltetlen maradt volna: alkalmasok lehetnének-e többé megjelenése elfogadására? gondoljuk meg, hogy a' proféták utógyengéd hangjai, mellyek reá mutatának, elhangzottak volna a' nélkül, hogy ígéreteik 's jóslataik teljesezésbe mentek volna; ha fognának-e azok ismét felzendülni? A' nép, mellyből 's melly közzé jött, a' világ minden részeibe szétszórva; Jézus megjelente után néhány évtizedek alatt rombadőlt Sionon Jehova pompás temploma. Addig tartá nagy munkával össze Izráel gyermekeit a' mózesi törvény és vallás; addig kötötte a' szövetséghez, mit atyjaikkal kötött Jehova az örökkévaló. És talán addig helyt talált közöttük Jézus szava 's tudománya is. De hol találhata azt, csak egy év-századdal később? Talán a' tartományokban, hol a' pogányság, mint neveléses tévelygés, istenité a' világot, vagy a' kétségbe esett babona ember-vérrel kívánná engesztelni az ismeretlen hatalom felgerjedt haragját. Mint amott ugy itt sem talált volna apostolokat, kik örömmel 's bátor hittel terjesztették vala, pogány népek félelmes körében, amaz égi béke hirt. És ha mi

most fentebbi miveltséggel dicsekedhetünk, honnan van az? nem a' tiszta keresztyénségből sugárzik-e az le reánk egyedül? De légyen az bármelly kitünő, felette hibáznék, ki annál fogva kedvezőbb hatást 's fogadtatást, melegebb részvétet ígérne 's reménylene Jézusunk nagy munkájának. Mellőzve azonban ezt, mi érzelmet tanusítna az, ki kívánhatná, hogy ezen keresztyénség szülte miveltség erejénél fogva kevesebb fáradsággal me- nekülhetne, minden ferdeségtől 's tévelygéstől, mit pedig Jézus szavai után ön magának kell kivivnia. Hát azon millió néptömeg, kik előttünk keresztyének előtt éltek, kirekesztve lennének-e a' miveltség áldásiból? 's csak egyedül kívánnánk-e választott népe lenni Istennek? Hogy nekünk igazság áldó napja derüljön fel, az egésztest kivülünk sötét és vastag homálynak kell-e fedeznie; 's ne jönné azokhoz soha idvezítő? Szabadjon kérdenem, illy érzelmekkel elteltén fogadhatnánk-e illőleg világ megváltó Jézusunkat ma?

És pedig hasonló érzelem, hasonló pusztá önzésből 's lealázó dőltyősségből eredt ámitás vala az, melly a' világ' megváltó Jézust, kinek áldott születésén, angyali sereg ömledezett, keresztre feszíté. Ha égi leg- tisztább fény világítá meg az éjt, melly megváltót ada a' világnak, — jött majd nappal, mellyen a' fényjét vesz- tett nap, sötét ború alá rejté arczáját az iszonyteljes látványra. Igaz az, hogy a' halál, mit Jézusunk gyász keresztyénjén kiszenvede, nem kisebb hatá- su mint szüle- tése az idv nyelésre. Szintugy eltölti Golgothán, Isten magos kegyelme érzete lelkünket, mint Betlehemben az egyszerű jászol 's kiseded bölcsönél. Egyik úgy mint másik, kiegészítője a' váltság örök tanácsának. De

talán kisebb lesz a' büntett, melyy tövis koronát tűze egykor megváltó Jézusunk legszentebb hálán'ékira, fegyvert és éles tört merite a' gyengéden sz'relő édes Anya Mária szívébe, melyy ma a' születeltiezi anyai szeretet legelső érzetével hajlik meg előttünk? B'zony nemünk örök gyalázatjára fekete színbe mártalott ecsettel lejénd az festve történeteink évkönyvében mindenkoron. Hányszor nem merült már fel, 's zavará karácson innepi legtisztább öröminket, a' gondolat, hogy azon legtisztább virágzat 's tenyészet, melyyét az emberi természet az isteni valóvali egybeköttetésnél fogva kifejett, istentelen kezekkel tépetett szét 's lábakkal tiportatott? 's nem úgy hangzanék-e kérdem, ha ma születnék Jézus, egy olly világra, mellyen a' bün ereje 's hatalma általa megtörve nem volna még: a' *Feszítsd meg, feszítsd meg őt?* Nem többszörösen kellené-e rettegnünk, nyilván oda mutatván a' körülmények, hogy ez a' mai ugynevezett keresztyén világban is igenkönnyen megtörténnék? És vallyon kívánhatnánk-e egy olly büntett' sulyát nehezíteni a' jelenre, mellynek régmúltja is, elég fájdalmason nyom 's sulyt bennünket? Ön magunk akarnánk így, olly veszélyt idézni fel, hogy nemünk jelenben olly büntettel bélyegezze magát, mellyen a' meszsze-távol nemzedéki sem nyughatának meg soha; mellyrenézve mi legalább azzal vigasztalhatjuk magunkat, hogy az nem időnkben, de régen történt legyen már. Nem, ha igaz az, hogy Isten örök tanácsát mi nem mérhetjük 's változtathatjuk; mert utai mindenkor magossabbak 's mélyebbek, mint a' mi utaink: úgy mi amaz erőbeni hitben és bizodalomban, melyyét az evangeliom szentesítő 's idvteljes hatásának köszönhetünk, nem fogjuk magunkat vétkesen kísérte-

ni, 's önként mondunk fel ez okból a' gondolattal 's óhajattal: Valyha Jézus ma születnék.

Imé felfejtve előttem, ha bár töredék vonásokban is, a' fentebb kitzüött tárgy; kiemelve ama nagy igazság, hogy bár első tekintettel méltán úgy látszik, hogy legfőbb jót 's áldást abban és azáltal közölne Isten velünk, ha szent fiját Jézust ma küldené váltságul világra érettünk: a' további komoly vizsgálódás mindazáltal ez őszinte nyilatkozatra vezet: hogy az épen nem óhajtható, mint magunkra, úgy az egész embernemre 's világra sem.

Felmondva hát mi végkép' amaz egészben merész hogy ne mondjam vétkes óhajattal, buzgó hálákkal eltelten mondjunk e' szent innepi nap dicsőséget Istennek a' magosságban, azon határtalan 's meg nem hálálható nagy szerelméért, miszerint az előre megjövendőlt teljes időben szent fiját érettünk elbocsátá, felvilágosítani, megváltani 's bódogítani e' világot 's az embereket. Hangoztassuk magasb innepi örömtől lelkesülten: áldott légy örökké betlehemi nagy éjtszaka, mely elszülvén ama szentet és Isten-embert, megváltót 's idvezítőt adál e' világnak. Légy üdvöz tőlünk 's mindenektől Dávid városában született Messiás, Jézus, Istennek szent fija! 's tekints alá kérünk dicsőséged' fénylakából, e' buzgó 's ájtatos gyülekezetre, mely mint egykor Betlehem mezején az ömledezett angyal-sereg, születési örömeiket zengedez ma Tenéked. Néked, ki alájöttél mennyből földre az emberért, ki szenvedtél mondhatlan kinokkal 's meghaltál a' kereszten elvesztő büneiért; hogy megismertesd az egész földdel, kitől eltévedt, az

Istent, 's szelid békére lágyitva a' halandói dűrva ke-
 belt, szeretet szent törvényivel lánczold össze az egész
 embernemet; eltörölve végkép a' bünt 's annak össze-
 rogyasztó hatalmát; legyőzve a' halált 's remény szent
 óltárivá változtatva - a' temetők gyászos hantjait, jóaka-
 ratot 's örök fenmaradást biztosíts hiveidnek. Áld és di-
 csér Téged minden sziv, lélek, nyelv és nép. — Imé
 mi is születésed legszentebb innepén ama szivből faka-
 dó éneket zengedezve az angyali karokkal: *Dicsőség*
Istennek a' magosságban és e' földön békesség és az
emberekhez jó akarat: áldozunk tenéked, 's fénylő
 királyi széked előtt borulunk a' porba, az angyalokkal
 egy sorba. Óh! engedd Istenünk! hogy a' mennyen fe-
 lül dicséretünk Te hozzád menjen. Amen.

---

9. KARÁCSONI.

(Folytatás.)

Alapige:

Ugyancsak Lukács 2, 8—14.

Ismét azon i-meretes ígék hangzának el jelen inepi egyházi-beszédem alapjaul, mellyeknek vezérletök után terjedelmesen fejtegetém tegnap, hogy valamint magunkra, ugy az egész emberiségre 's világra nézve is épen nem óhajtandó, de egészben merész — részben vétkes kívánat, hogy Jézus ma születnék. Lehetnek azonban, 's talán vannak e' gyülekezetben, 's nem kis számmal, kik a' hallottak ellenére is, állhatatosan pártolják 's karolják ama véleményt 's meggyőzést, hogy legfőbb áldást 's jótéteményt abban és az által közölne jó Istenünk az embernemmel, ha szent fiát Jézust, kinek születési örömének angyalok seregei zengtenek egykor, ma küldené világra érettünk. Szabad legyen ezek irányában, 's ezekért feltenni ez innepélyes órán, 's megfejtteni ama kérdést: mi akadályozza vallyon, hogy e' tekintetben a' mult jelenné varázsolassék? 's miért nem születethetnék minden kará-

csokban érettünk az, ki egyszer mindenkorra, mint világ 's emberek megváltója született Bellehembben?

1. Valóban úgy vala az egykor! Tegyétek át 's vissza magatokat a' gyermekkor éveire. Állítsátok elő lélekben és gondolattal ama legelső karácson innepet, mit e' földön, kevés öntudattal bár még akkor, innep-
létek Talán ennek szokatlanul tisztább gyertyafénye; az adományok 's ajándékok, mikkel gazdagon halmoza 's boldogita a' szülei gyöngéd szeretet; az édes öröme-
érezet, melly sziveteket eltölté ekkor, tesz ki a' legelső világosabb visszaemlékezést, melly számotokra a' ré-
gibb időkből felmaradt? Mint érzétek, kérdem akkor magatokat? nem úgy tetszett-e nektek, mintha a' menny dicső angyalai, alá szálltak volna ti hozzátok? nem ta-
lált-e egészben viszhangra szivetek 's lelketek meny-
nyében a' dicsőítő karácson innepi magosságos idvez-
let: *Ne féljétek; mert imé hirdetek néktek nagy örö-
möt, melly az egész népnek öröme lesz; született néktek a' megváltó, ki az Ur Krisztus, a' Dávid vá-
rosában?* És ha ekkor az atya vagy édes anya innepé-
lyes hangulattal mondá néktek: szeretett gyermekek! mindezeket Krisztus ajándékozá 's adományozá néktek; az, ki földön született egykor 's gyermek vala, mint ti, és még mindig megjelen, bőkezű adományival, minden jó gyermekeknek: nem hittetek-e szavaiknak, ha szin-
te nem láttátok is őt, 's nem valátok-e hitben mondhata-
talan boldogok? nem az önkéntes hála egyetlen 's leg-
tisztább érzete, mellyel néki, 's a' jó szüléknek töm-
jénezétek, fogta-e el egész benső valótokat? e' leg-
tisztább érzettől lelkesülten 's segítette jöttetek 's emelkedtetek talán legelőször tisztább sejdítésére an-

nak, ki legfőbb 's legjobb atyjok mindazoknak, kik mennyen 's földön gyermekeinek nevezetnek? 's tiétek vala ugy-e a' mennyeknek országa? És ha majd elmult a' karácson innepe, 's eltűntek vele a' gazdag adományok 's ajándékok, szent vágyódás repeső érzetével óhajtatok viszontjöttét, 's vele a' Jézust is. Minél inkább közelgett a' legszentebb este, annál fentebb dobogott 's érezett kebletek, amaz örömteljes nyugtalanságban, mignem ismét megérkeze körötökbe. Ő vala gyűlpontja mind'án gondolatitoknak; tőle várátok 's reménylététek egyedül kicsin vágyaitok teljesültét. Fogadást tevétök nem egyszer titkon, hogy kegyesek és jók lenni igyekeztek, mint kegyes és jó vala Ő. Egyik karácsontól másikig számítátok az éveket, mint cselekesznek ma azok, kik körünkben nevednek; és a' kiknek ti, ha szerető sziveitekhez közel állanak, némi örömet 's gyönyör-élvezetet szerzétek jöttével a' szent estvének; örömet és gyönyört, mit talán rég tartogatátok számokra már. Ezáltal egyszersmind saját gyermekeitekre teszitek át mindannyiszor magatokat, 's távolról sem kívánjátok megzavarni szent hiedelmöket az ártatlan kicsinyeknek.

És vallyon miért nem? Azért, mert bensőleg mélyen érzitek ti, hogy örök igazság rejlik abban számotokra; igazság, melly szükség, hogy bennünket földi létünk egész idején át kísérjen. Letenni és elhagyni azt érettebb korban, mi gyermeki volt, épen nem nagy munka, nem nagy mesterség, 's attól függ az csupán, hogy azt, mi a' gyermeki érzelemben szent és tiszta volt, hiven megőrizve vigyük át az ifjuság, férfikor 's öregség késő napjaira, az által benső emberünket, mint valamely márvány darabból 's öntvényből formálók, 's

hova tovább égi valóvá képezők. És ha szinte nincsen is már többé hozzánk a' megváltó oly közel, mint vala egykor, midőn először nevezték előttünk Jézusi nagy nevét, 's nyerték meg néki 's tiszteletére lelkünket: közel van ma is, mit nálunk hagyott, lelke által, melly szerint velünk és körülünkben lesz mind világ végezetéig. — Ez isteni lelket engedjétek e' szent innepi nap uralkodni 's munkálni ti bennetek, mint azt igéjéből vettétek; 's merítsétek magatokat egész öntudattal dicső megjelenése teljes érzetébe: ott 's jelen léssen ő veletek. Tisztelettel közelítsétek a' betlehemi alacson jászolhoz, 's gondoljátok meg, hogy az, ki abban fekszik, *mikoron istennek formájában volna, nem állítá ragadományának lenni az ő istenneli egyenlőségét; hanem magát megüresíté 's szolgálai formát vévén magára, hasonlatossá lett az emberekhez; és emberi ábrázatban találtatott, mint ember.* Gondoljátok a' nemes életre, mellyet e' csekély kezdetből fejt ki, 's létesít emberi természetben az isteni, 's az isteniben az emberi. Vessétek egybe ezzel, mit a' világ különben nagyot, fenségést, és dicsőt mutathat: látni fogjátok, hogy mind az, mi előtte az embervilágban kitűnő 's nemes volt, benne egyesül 's találatik mocsok nélkül; az pedig mi utánna azzá lett: tőle kölcsönöz felszentelést 's előmentet. Nézzétek a' hatást 's munkálatot, melly ama legszentebb kutforrásból minden részre kihatót, miként nő 's terjedez hova-tovább; mint tör utat, minden, még a' legnagyobb gáton 's akadályon is keresztül; mint készít eldöntő magos győzelmet a' világosság- 's igazságnak; mint győz le tettetést és hazugságot, 's irtogat ki mindent, mi az embert megbecsteleníti 's lealázza. Vessétek egybe majd ezzel sa-

ját éltetőket, 's kérdezzétek meg magatokat, mennyiben egyezik amazzal ez? És ha ekkor kiki nyílt szívvvel 's őszinte lélekkel lépve elő, érezi hibáit 's gyengéit, 's látja azokat feltűnni másokban is; ha csüggedez majd 's elgondolja, hogy mi váltság nélkül bűn rabjaivá lettünk volna, 's elvesztünk volna bűneinkben, — kezd eszmélni, hogy nékie is született a' Krisztus, és hogy az Isten fija egyszersmind embernek fija is volt: uj és fentebbi lélek szállja meg akkor őt, 's foglal el szükségeskép mindnyájunkat. A' karácsoni tiszta 's legszentebb innepi örömezeretben fényörömmel áraszt el bennünket urunk tisztább világossága ma. Messze távolból törnek, 's hatnak a' jelenbe dicső sugárai; tisztább fényü világosságot derítnek szívünkben is, és felgyújtják abban a' hála áldozatját. Ama szent oltárra tesszük mi le azt, mellyet az örök szeretet állíta minden ember-kebelben fel, 's bensőbbben és nagyobb örvendezéssel, mint egykor az angyalok és arkangyalok, — kik a' világ-megváltó Jézusban, soha sem hozzájuk hasonlót idvezlének — hangoztatjuk: *Dicsőség a' magosságban Istennek!*

2. De mire a' harcz, szakadás és örök viszály, melly még mindig rongálja 's dulja a' Megváltó alkotta közönség, a' Keresztyén-anyaszentegyház kebelét; dülta 's rongálta azt, miolta, mintegy nagy egész terült az el földszinén mindenütt? Valóban nem kellene ennek így lenni. Ha ti megkérditek ma e' szent innepi nap ama' kicsinyeket, mint képzelik ők tulajdonképen azt, ki nékiek urszületése innepén fényes ajándékokat hoz mindenkor? és ezen kicsinyek kissé tovább fejlődtek már, 's képesek azt, mi elébb csak homályos, de azért

semmivel kevésbé mély sejdítés volt előttök tisztább megfogásban mondani el: egyik úgy mint másik, kisebb 's nagyobb mértékben, eltérnek egymástól megfogásaik kifejezésében 's rajzaikban. Örveznek mindazáltal, a' nyert ajándéknak egyenlően, 's nem keserítik azt meg hasztalan viszály által, nem, de élvezik saját hasznukra 's kényök szerint. És ha talán vissza kívánnának élni azzal, semmivel inkább vissza nem terelhetitek, mintha annak adójára emlékeztetitek őket komolyan. — Épen így jöttével az úrszületése innepének, erősben, mint valaha, kellene felgerjedni az egész keresztyén-ségben a' hitbeni egység boldogító öntudatának, melly túl emel minden vélemény különbségen 's szakadáson. Mind azon különböző pártfelekezeteknek, mellyekre szakadozott időjártaival Isten országa, a' keresztyén anyaszentegyház, kezét kellene ekkor nyújtani lélekben egymásnak, 's megszegyenülten tűnnie el a' született Jézus jászla- 's bölcsejénél a' hitbeli gyűlölség 's üldözés vágnak keresztyének között végképen és mindenütt. Ha mi Jézussal tartunk, ki részt véve nemünk gyengéiben 's emberré lett mi érettünk; 's egy azok közzül, kik nevéről nevezik magokat, eltér tőlünk vélemény- 's gondolkodás-módban, miszerint képzei mind kettőt az istenit és emberit egyesülve benne; és mi hibáztatjuk erős meggyőzetetésből őt; — légyen, hogy ő egyikre vagy másikra igen sokat, vagy keveset ad, és mi nem terelhetjük jó útra szelidség lelkével őt, ő pedig nem csak el nem veti Jézust, de sőt inkább kész vele félelemmel 's rettegéssel munkálni idvességét 's keresni lelke örök békéjét, miként gyűlölnénk mi őt 's fordulhatnánk tőle megvetőleg el, 's útálattal? Hiszen a' Megváltó képét hordozza ő, azért, kit tisztelünk

's vallunk mi is egyedül. Ő, a' dicsőségnek fényesége, 's Isten személyének kimetszett bélyege, lép előttünk ama testvérében fel, 's mi rokonoknak ismerjük vele magunkat általa. Benne is némü tekintetben közel van hozzánk az Idvezítő, és ezen közellét biztos érzetében, kiáltjuk mi vele 's ő mi általunk: *Dicsőség a' magosságban Istennek, és e' földön békeség!?*

3. És ha még közelebb, 's épen körötökben akaratók szemlélni őt, szívből óhajtván lefizetni irányában, tartozott hálátok legszentebb adaját: erre sem hijánzik a' mód és alkalom. A' pillanat, melly őt világra hozta; földön lett megjelenése következtében, alája vetette őt az idő változásnak. Meg kellene kóstolnia a' halált, ha ma születnék is körünkben. És hogy övéiben élve maradjon mind világ végezetéig mi közöttünk, azért hangoztatá régen: *valamit mivellek egygyel az én kicsinyeim között, én velem mivelitek azt; azt akarván ez által nyíltan jelenteni, hogy többet tegyen ez, mintha bár földrázólag hangoztatjuk is a' szavakat: Uram! Uram!, a' nélkül, hogy menyei atyja' akaratját teljesítnénk. Igen, azért jött ő alacson szegénységben, nem külfény- 's ragyogással, hogy éreznénk bensőképen születése öröm-innepén, kit tiszteljük 's kinek hódoljunk ő benne? 's valóban gondoltak is már erre némelleyk ön magoktól. Lehetnek 's talán vannak nem kis számmal, kik amaz öröm-érzetet, mit gyermekeiknek készítenek, az által kívánták megnemesíteni, hogy olly nemü adományokat adának kezeikbe, miket azok másoknak nyujtsanak ismét, azoknak, kik egyébként üres marokkal 's talán örömtelen idvezelték volna a' szent estét. És ha ez igaz szívből történt, 's ez által lelkökben ke-*

vélység, úgy mint hiúság helyt nem foga, mintha ők valami csudálatosan nagy dolgot miveltek volna az által, hogy e' szent innepi nap, egy éhezőt jóltartának, egy meztelent megruháznak, mit, meglehet, egész éven át tenni feledének: ki nem helyeselné valóban nemes tettöket? De épen azért, ha találtatnék közöttünk valaki, ki a' közös öröm e' jeles napjaiban, ön hibája 's vélke nélkül, epeztö-gond 's bánat miatt lehajolva emeli könnyteli szemeit égfele, 's fél talán 's átal segedelmet kérni másoktól: ne, óh! ne feledjétek akkor éroztetni vele, hogy a' világmegváltó Jézus, nem azért jött csupán, hogy ő a' benne vetett hitben reményt és vigasztalást találjon, de egyszersmind azért is, hogy érozzé azt, hogy Jézus ama' fentebbi munkás szeretetre híva el, 's lelkesíté bennünket, mellyről ismerik meg mindenek, hogy tanítványi vagyunk. Az, mit mi jelenben nékie adhatunk, csak múltó, 's enyészö világi jó, de ha egyszer tiszta szív, 's készségeles akarat téteti azt általunk, légyen az bár külsőleg csekély 's szembe is alig tűnő adomány, fensőbb és soha nem enyészhető áldás dicsöiti azt, mert ellenmondhatatlanul tanúsítja az, hogy idvezeltetik Jézus, 's méltókép tiszteltetik közöttünk. És ha ez olly teljes érzésből fakad, millyennel Isten kegyelmét Jézus megjelenéseért dicsöitjük: óh akkor sok egyéb másokban is hála szent oltárát gyúlaszt az fel azért, 's szivvel és lélekkel hangoztatandja az egész keresztyén világ ama dicsöitö úrszületési örömeinek: *Dicsöség Istennek a' magasságban, e' földön békeség, és az embereknek jó akarat!*

Ki nem látná itten, hogy ha e' jeles innep napokban, mindenkit illy magos érzelem lelkesít: nem hallani többé amaz óhajtatot: valjha Jézus ma születnék 's je-

lenne meg köreinkben! Nem; mert velünk és köztünk léssen ő akkor 's mindenkoron, és ha egykor Isten dicsősége hangzott alá égről e' földre, sokszorosan adja vissza e' föld az égnek ama' dicsőítő örömeinek, a' tiszta szeretet áldó munkáiban, mellyek létesítésére rothadatlan és soha nem enyészhető magokat hinte világ-megváltó Jézusunk, kinek értünk lett születése e' legszentebb innepén, az Atyával és Szent Lelkével legyen áldás, dicséret és dicsőség, tőlünk és mindenektől, ma és mindörökké Ámen.

---

10. HARANGTÉTELKOR*

Alapige:

Zsoltár, 28, 6. 7. 9.

Mi célból jöttünk légyen most fel e' szent helyre? hosszason mutogatni úgy tartom felesleges sőt épen szükségtelen. Közönségesen 's mindenek előtt tudva van ez; öröm- 's hála innepet szentel ma Egyházunk; öröm- 's hálátelt kebellet jött ma fel mindenki ide az urnak hegyére a' Jákób Istenének házába. Igen! öröm, magosb lelki öröm tölte el minden érező kebelt, midőn ma 21 évek multán először halla alázugni, kettős ércz harangot szent egyházunk tornyából. Eljőve minden, ki csak jöhetett, hogy felgyujtsa itt a' hála szent óltárát, 's kiöntse Isten örök trónja előtt lelke imádó érzéseit, kegyelme ajándékiért, mikkel a' szomorú emlékü tűzvész után, melly e' szent Egyháznak, tornyunknak 's haranginknak sem kedvezett — nem, de romba 's hamuba döntötte azt — Egyházunkat halmozá. Reám legalább sziv, 's lélek rázólag hata, midőn ma innepélyes kongással zugott alá Egyházunk emelt tornyából amaz

---

* Mondatott Gyulaházán October 13. 1844.

uj harang. Igen, nekem úgy tetszett, én úgy hallottam mintha az, párosítva ércz hangját kisebb de idősb testvérével, szeráfnyelven hangoztatta volna: Emberek! rebegjen imádó fohászokkal töredékeny ajkítok Istenhez, ki nagy és fenséges. Hozzá, ki világoknak ura, megfoghatatlan, egy és örök. Rebegjen 's valódi lelkesedés ihlette kebellet siessetek szentegyházba, tűzben és lélekben dicsőíteni Istent. Ugy hallottam, mintha harangjaink innepélyes muzsikáját, kiválva egy ének kísérte volna, ének, melly régenten így zugott a' zsoldáros hárfájáról: *Aldott az ur, mert meghallgatta könyörgésünk szavát. Az ur a' mi erősségünk, benne bizott szívünk és megsegítettünk; örü' szívünk és énekünkkel dicsérjük őt. Tartsd meg Uram népedet, és áld meg örökségedet; birjad őket és örökre felmagasztald.* És én szent lelkesedéssel buzdultam 's jöttem fel e' szent helyre, ide hol szentség, ide hol Istenség lakozik; és imé itt állok veletek öröm-innepet szentelendő; itt állok e' szent helyen, itt a' létel magosságán, itt, hol olly közel érezi magát porhalandó Istenéhez, felhivandó 's kérendő benneteket, hogy (ama nagy szónok ismeretes szavaiként) „kiszakadva mintegy a' világból, feledve a' földet 's annak bajait, sőt a' földiek felibe emelkedve, fent az égben a' szentségnél, kivel társalkodunk, légyen szívünk 's lelkünk egész valója. Szent ájtatossággal lán-goljon előtte dicsőítő lelkünk; égve mint szeráf 's lobogva mint angyal, sirjunk neki háládatos könyüket a' közelebb vett jóért 's segítségért; buzgón 's buzogva esdekeljünk további áldásiért. Jertek el egyszersmind, szenteljük meg ez öröm-innepet, hozzá illő alkalmoszerű rövid egyházi beszéddel, értekezhetvén egy pár töredék vonásban, a' harangok eredetéről 's arról, mi a'

czél, 's minek kell lenni a' harang öntetésben 's mi által éretik az el teljesen?

1. Mi a' harang anyagi tekintetben? fejtgetnem nem szükség. Ismeri és tudja azt mindenki. Nem tartom m. a. helyénkívül lenni felhozni itt egy valódi tudós — Alét — nézeteit, ki a' harang minden egyes alkotó részeit lelki vagy szellemi értelemben következőleg rajzolja: az ércz alkot példázolja a' papnak értelmi műveltségét; az ütő ugyanannak nyelvét; az ütőnek ütése az evangelium szellemébeni feddözést, miszerint a' pap hallgatóit a' bűn 's véték utától visszatartani, és hogy tisztán erkölcsösök 's vallásosan erényesek legyenek, lelkesíteni törekszik. Az a' része a' harangnak, mellyhez ütője köttetett, a' nyelv zabolán tartását; koronája, Idvezitőnk gyász keresztét; az a' rész ismét, melly fákhhoz kapcsolatik, a' próféták látásait. A' vas, melly a' harangot a' koronához csatolja, a' papot, ki kereszt előtt áll; végre a' harang kötelek hármas része, a' szentírás történeli — erkölcsi és példázoló tartalmát.

A' mi már a' harangok eredetét illeti: jegyezzük meg rövideden ezeket: Az ó-szövetség idejében, nem harangokkal, de mint tudjuk ezüst kürtök' 's trombiták' harsogásával adtak jelt a' közönséges istenitiszteletre. Igaz ugyan hogy már Mózes idejében *Bésalél, ki betöltetett Isten lelkével, bölcseséggel, értelemmel, tudománnyal és minden mesterséggel, hogy gondoljon mindent, mit arany — ezüst — 's réz anyagokból mesterség előállíthat*, készített Isten' nyilvános parancsából arany csengetyüket, mellyek Áron fő pap kék selem-szövet öltönyének alsó prémjét, pomagránát gombokkal váltogatva ékiték; hogy annak csengését hallja Izráel, midőn Áron bemegy a' szent helybe Jehovája

eleibe. Innen azonban következtetni, hogy már az ószövetség idejében lettek legyen harangok, istenitiszteletre hivatatók — épen nem lehet, legfeljebb is csupán a' csengetyűk eredete sugározván onnan le. Leáldozza majd az ó-szövetség napja, 's égi fényben derült az új áldó koránya, a' *régiék* mint az irás mondja, *el-multak 's mindenek megújultak*. Itt is azonban a' keresztyénség 3 első századiban valamint semmi más küljellel: ugy harangokkal sem éltek közönséges istenitiszteletre való egybegyűléskor. Nem, mert hiszen vér betűkkel van az feljegyezve, nemünk örök gyalázatjára a' történetek évkönyveiben, hogy az első keresztyének a' vallásos barbar üldöztetések ezer menyköveit rettegve, sötét éjfeleken át, hogy senkitől észre ne vétessenek, erdő-kietlenekben, embernem lakta vadonokban, meszsze hegyek' magány-barlangiban, halálcsendű kripták mohos üregében imádák Istent a' nagyot és fenségest, ki szent igéjében 's imálandó fiában Jézusban magát kijelenté, mint egyedül dicsőítendő felséget. Ki hinné már, hogy illy életveszélyes körülményekben, harangok zugásával adtak vala jelt egybegyűlésekre, életökre leselkedő zsidó 's pogány néptömeg közt? Évek múltán majd számanélküli eszközöket használnak jelt adni egybegyűlésekkor, harang helyét pótlókat. Ki nem tudná nevezetesen, hogy keresztyén eldödeink Egyiptomban, ezüst kürtök 's harsogó trombiták zugását használnak — zsidók szokásaként — e' végett? Ki nem tudná, hogy valának Kolostorok, mellyekben ugy mondott költő-kalapácsok; mások ismét mellyekben szivemelő alleluja zengedezés szólita fel imádásra. Valának tartományok keleten, mellyekben faeszközök pótolák a' harang hijányt. Egész 865-ig ismeretlen vala a' harang

Kelet' Egyháziban. Ekkor ajándékozott Ursus Patrisiacus Velenczési herczeg, Mihály czászárnak néhány harangokat, mellyeket az Sophia szentegyháza tornyaiba rakata. — Nyugot' Egyháziba ki vitte legyen be a' harangok használatát, szoroson meghatározni lehetetlen. Vannak kik Sabinianus római pápának, ki mint szent Gergely pápa utódja 604-ben ült a' szent székbén; mások ismét Paulinus nevü püspöknek tulajdonítják azt, ki Olaszországban, Campaniának Nola nevü városában lakott 400 körül, 's azt állítják, hogy ez vala első, ki a' harangot feltalálta, 's közönséges istenitiszteleire jeladásra használta. Milly lassan 's nehezen terjedt légyen el azonban a' keresztyének között a' nagy harangok használata, nyilvános tanuja az, hogy midön Clotharius Siena városát ostrommal megszállá, az ottani szentegyház nagy harangját huzatá meg a' püspök istenitiszteleire 610-ben, 's mint ismeretlen 's még eddig nem hallott csudától elrémülten futásnak eredtek Clotharius katonái, 's felszabadult ostromalól a' város. A' 8-ik száz vala az végre, mellyben közönségessé lett Nyugot' Egyháziban a' harang használata mindenütt. Meg kell azonban jegyezni, hogy az Izraeliták, Törökök és a' Görögök, kik nekik hódolnak, harangokat máig sem, hanem csak fából vagy rézből készült zörgő eszközöket használnak, jelt adni a' templombai menetelre. Légyen elég ennyi a' harangok eredetéről 's

2. Lássuk már egy pár szóval azt is, mi a' cél, minek kell lenni a' harang öntetésben 's mi által éretik az el teljesen?

Közvetetlen cél 's rendeltetés miért a' harangok Egyházink emelt tornyaiban tartatnak — mint mindenki tudja — az, hogy légyen azoknak magosból alázugó

hangja mindenkitől felvehető jeladás egybegyülni közönséges istenitiszteletre. Közvetett cél 's rendeltetés pedig az, hogy midőn azoknak érczhangja innepélyes kongással alázug a' magasból, szivrázólag hassa meg az érezni tudó kebelt 's lelkünk egész benső valóját, hogy feledve a' földet 's annak muló javait, siessünk szentegyházba tűzben és lélekben dicsőíteni Istent, ki nagy és igen dicsőséges ura a' mindenségnek 's atyánk nekünk is embereknek. Siessünk szentegyházba, oda, hol a' szív olly közel érzimagát Istenhez, 's mennybeli szent látását kitörő érzésének a' buzgóságnak szárnyain fellengi, felmagasra az égig, az Istenségig emelkedvén. Óh! mi szép, mi szív 's lélek emelő, bensőleg megható látás, midőn a' megkondult harangszó mozgásba hozza 's szentegyházba vezérli a' hívő gyülekezet minden egyes tagjait, bemutatni magokat Isten előtt 's áldozatot vinni oltárira? — És ha ez mindkettő eszköz-tetik harangok ércz kongásival, valamely Egyház tagjai közt, ha nem enyész el azok hangja hasztalan a' magasban; nem, de Isten-háza iránti buzgó szerelmet eszköz és munkál a' szivekben: akkor és kizárólag csak ugy éretik el a' cél, mire harangjaink tornyainkban diszlenek.

Hallja azért és értse meg ezt mindenki: Felettébb csalatkozik, veszélyesen tévelyeg, hogy ne mondjam vétkezik minden Egyház, melly egyedül 's kizárólag hiu külső fény 's más Egyházak feletti elsőbbség vágyból terheli tornyát harangokkal; mellözi pedig azt mi fő dolog, tudniillik Isten buzgó imádását és a' szentegyház szorgalmas gyakorlását. Bizony bizony mondom nektek, bármi kitünő nagyságú 's báj zengzetü harangokkal büszkélkedjék tornyotok, ha sziveitek általok nem in-

dulnak 's üresek templomaitok, hidjétek el nekem, azon puszta zengő érczek, soha Istent nem dicsőitendik, hanem ha ti, általok serkentetve imádásra buzdultok. — Van, — nem lehet tagadni — van a' harangok innepélyes kongásiban, — van valami fenséges, sziv 's lélekható; van valami, melly nem vonja, de ragadja a' porhalandót imádni Istenét, csak füle legyen hallani 's szive érezni. Nekem legalább úgy tetszik, valahányszor istenitiszteletre hivatató innepélyes harangszó kondúl meg, mintha mindannyiszor e' szivható intés hangzanék alá a' magasból: Emberek! boruljatok le imádni Istent a' mindenhatót, ki teremtett tart, és igazgatmindeneket. Siessetek szentegyházba 's emeljétek szivetekből egy imádó sóhajt, szeméitekből egy hála-könnyet jó Atyátokhoz, ki mennyben, de földön is van. Siessetek szentegyházba 's hidjétek el, hogy sohasem szebb az ember, mint midőn itt e' szent házban érző szívének teljét buzgó hálában önti ki az örökkévaló színe előtt; a' vallás és a' szent könyv erősítik rebegő nyelve erőtelen szözetát, 's a' királyi éneklőnek magasan fentlengő zsolnári szerafi szárnyakon repítik fel lelkét, fel a' magaságos 's dicsőséges Isten örök trónusáig. Emberek! adjatok hála az Urnak mert érdemli; mert minden gazdagságát velünk közli. — Siessetek szentegyházba ti, kik az ég urát lélekben és igazságban kívánjátok imádni, 's érezétek buzgó lelkek az imádkozás erejét, melly kiragad a' földiség alacson sátorából! siessetek szentegyházba; hol a' lélek, ha buzgósága szárnyain Istenhez emelkedik 's eleibe érvén reménykedik, érzi hogy az örök élet már e' földön az övé lett. Siessetek szentegyházba! hol ha összesereglenek a' Fenséges' imádói; úgy tetszik, mintha vigadva ott volnának, hol a' menny' lakói kirá-

lyi székének előtte letelepednek. Siessetek szentegyházba ti bánatos szívűek! érezni fogjátok itt, hogy bár a' szivet bánat járja 's a' szemet keserűség árja: akkor is az Isten előtti zokogás és a' magánosan felszállott sóhajlás, valódi 's édes megújulás.

Imé K. H.! illy érthetőleg, illy szív- 's lélek-hatólag beszél a' harang innepélyes kongásával, Egyházunk emelt tornyából is. Szól, hogy ércz hangzását füleink mellett nyom nélkül elzúgni ne engedjük; ne, de mindannyiszor szent lelkesedéssel 's istenítő érzésekkel eltelten jöjjünk el 's buzduljunk fel itt e' szentegyházban tűzben és lélekbendicsőíteni Istent, ki nagy és igen dicséretes. Szól, hogy zengzete, mint bájos hárfahang az éjfélből puszták alvóinak álmain rezegejen végig édesen és andalítón lelkünk hurjain, 's használatát ne halogassuk akkorra, midőn már utólszor kondul el felettünk halotti gyász-jelentő harangszó — és pedig csak felettünk, mit nem hall már többé, ki néma halál jég karjára szenderülten, sírok sötét éjéjére száll, 's melly földi bucsunk hattyudalát sirja le a' magasból. Óh akkor nem halljuk többé gyász-hangját; sorsunk el lesz már vetve akkor, 's tul a' sírok álmain hasztalan epedünk harang, vagy más kegyességre serkentő eszköz után. Mint él-tünk itt e' földön, ugy fogunk aludni sirunk éjéjében, hova az utolsó harangszó kísér el mindnyájunkat. Mig tehát időnk van, addig vegyük eszünkbe mik békességünkre valók; addig használjuk erkölcsi jobbulásra a' kegyesség eszközei közt a' harangot is, hogy kedves legyen Isten előtt jelen öröm- 's hála-innepünk, 's elérve a' cél, mire harangjaink rendeltetvék.

A' mi még hátra van, áldás kívánásé légyen. Áldja Isten a' Keresztyén Anyaszentegyházat 's ennek ve-

teményes kertjeit az iskolákat; áldja a' föld minden népeit, különösen édes magyar hazánkat, nemzetünket, 's ennek dicsően országló kegyelmes királyát V-ik Ferdinánd ö Felségét. Áldja jelesen ez Egyházat, ennek világi 's egyházi előjáróit, kik olly példás lelkesedéssel, a' köznép olly kevés terheltetésével hajták végre, e' reájok nézve aránylag nagy munkát. Áldás, Isten áldása nyugodjék mindazokon, kik e' szent munkát tanácscsal, igyekezettel 's önkéntes ajánlattal előmozdítani sziveskedtek. Áldás nyugodjék e' szentegyház fáradzott érdemtelen gondnokain 's az egész helybeli nemes Egyház tanácson; jutalmaztassék meg hü buzgalomuk lelki 's testi javakkal, szeretett háznépök kedves tagjainak édes bódogságával. Áldás nyugodjék a' tisztos öregeken, e' szentegyház ékességein; áldás az atyákon, anyákon, fiakon és leányokon, e' szentegyház kifaragott drága 's erős oszlopain; áldás a' csecszopókon is. *Légyen békesség kerítésünkben, és csendesség tornyunkban, azért a' szent helyért, melly itt vagyon és a' mi urunk Istenünknek házáért.*

És te Isten! ki megsegítél szent igyekezetünkben 's célra juttattál, tekints alá reánk kegyelmes arczczal az öröklét fényéből, 's fogadd el uj áldozatunkat. Csekély ugyan, de dicsőséged előmozdítását czélozza az: pótolja ki hiányát égi ihlettel telt kebleink buzgó imádása. Légyen ez uj harang szentelve néked Istenek Istenének, szentelve nevednek 's tiszteletednek; szentelve idvességünk eszközének, mellyre elhívtál szent Fiad a' Jézus által. Amen.

11. ESZTENDŐT BEREKESZTŐ.

Alapige:

Jerém. siralmi 3, 40.

Innepélyre hivatató harangszó zugott alá Egyházunk' tornyából, 's érczhangja meghatóbban mint máskor, olly szív- 's lélek rázólag hangzott alá. Nekem legalább ugy tetszett, de ugy tetszhetett méltán mindenkinek közületek, mintha innepélyes kongásával a' haldokló év sirta volna alá hatyúdalát a' magasból. Itt állok most e' szent helyen, 's szent lelkesedéssel eltelten állok itt, hogy tolmácsa legyek e' gyülekezet magas hálájának 's ömlengő érzésinek. Ah! de miként tolmácsoljam 's öntsem ki szavakban az érzékeny szív ellágyult érzéseit? Hiszen én magam is szokatlan, különös és zavart érzésekkel eltelten jöttem most fel ez imádság házába 's állottam e' szent helyre. Szokatlan érzésekkel, miket a' megható nagy gondolat támaszta lelkemben fel, hogy ez tőlem az utolsó békeszó, ez az utolsó elmélkedés ez évben szeretett hallgatóim hiv körében. És vallyon nem hasonló szokatlan, nehéz, és sok tekintetben szomorító érzések tölték-e el egészen kebleiteket is, midőn ma ez áhitalosság legszentebb hajlékába feljöttetek, ama nagy

gondolatba elmélyedten: ez a' vég esteli áldozat, melyben utólszor gyújtjuk fel ez évben sziveinkben, a' hála szent óltárát, 's öntjük ki lelkeink imádó érzéseit, örök trónja előtt a' kegyelmek atyjának, gazdag áldásiért, mikkel e' mindjárt elenyésző esztendőben bennünket olly bőven elárasztott. Valóban mint kezdete, ugy vége is megható egy évnek, 's méltó, hogy meginnepeltessék különösen. Zajgó árvizként ömlenek ekkor a' szivre a' különböző 's inkább komoly mint öröm-zajos érzések. Ez az oka, miérthogy olly különösen 's érzékenyen hat mindenkire az esti innepélyre hivatató harangszó. Ezért van az, hogy kondultára eljön azonnal 's nagy örömmel jön be minden, ki csak jöhet a' szentek gyülekezetibe 's Isten templomába, kiöntendő itt szive zavart érzéseit. És imé! illy czélből jöttünk fel mi is utolsó estéjén e' haldokló esztendőnek, ide az urnak hegyére, a' Jákob Istenének házába, hogy mint megszentelve volt ennek kezdete, megszentelve légyen végzete is hozzáil'ő egyházi beszéddel. 'S mi által tehetnénk ezt inkább, mintha követve ama valódi bölcs, a' Számósi Pythagoras' igen dicséretes példáját, ki mint rólla feljegyeztetett, soha addig csöndes és pihentető álomra nem bocsátá 'ankadt tagjait, mig mind maga szorosán 's részrehajlatlan meg nem vizsgálta, mind tanítványival meg nem vizsgálhatta az napi tetteiket; 's azt hogy micsoda lépcsőjén állanak az erkölcsi tökéletességnek — a' proféta szavaiként, a' sok napokat magába foglaló év utolsó estéjén, *tudakozzunk' a' mi utaink felől, keressük az urat és megtérünk ő hozzá* vagy más szókkal, ha komolyan 's részrehajlatlanul megvizsgáljuk életünket. És ha ez helyesen, 's kellőleg történik, ugy ez utolsó estéje az esztendőnek, ha szinte bár közelebb viszen is az ben-

nünket a' sirhoz, az azt követő utolsó ítélethez 's örök-
kévalóságához, legvidámabb 's örömtelibb estéje lejéud
az életünknek mindenkoron.

1. *Tudakozzuk* hát, a' próféta szavaiként, *utain-
kat, keressük az urat, és térjünk meg ő hozzá.* Ta-
lálatnak — nem lehet tagadni — találatnak még min-
dig a' keresztyének között, kik felteszik magoknak a'
magánosság csendes óráiban a' kérdéseket: teljesitet-
tem-e híven Isten-, embertársain- 's magam iránti
tiszteimet? Istenbe vetettem-e egyedül bizodalmomat?
Imádtam-e őt magánosan és e' szentegyházban úgy,
mint igéje tanítja, lélekben és igazságban? kedves fog-
lalkozásom volt-e az ájtatos imádság, melly szív szük-
sége az embernek 's istenneli benső társalkodás? —
Szereltem-e felebarátimat, úgy mint magamat? nem
okoztam-e nekik sérelmet és bántalmakat? munkál-
tam-e tőlem telhetőleg jobblétöket? — Gondoskod-
tam-e híven 's kellő szorgalommal magamról, 's lelkem
valódi javáról? kerültem-e a' mértékletlenséget és vét-
kes haragot; a' vesztegetést úgy, mint a' fösvényisé-
get? munkáltam-e félelemmel 's rettegéssel lelkem
örök üdvét 's békéjét? — És a' kik e' kérdésekre rész-
rehajlatlanul megfelelnek, ki tagadná, hogy ezáltal már
igen sokat nyertek. Azonban nem ebben határozatlik
az egész: alaposnak 's értelmesnek kell lenni önvizs-
gálásunknak; ki kell annak terjeszkedni egyes esetek-
re, 's tekintettel lenni Isten- 's emberekkeli viszonyink-
ra. Nem lehet, nem szabad hát ott megállapodnunk, de
fel kell tennünk folytatólag szükségeskép e' kérdése-
ket: van-e olly helyes megfogásom, olly tiszta 's ala-
pos ismeretem Istenről, atyai gondviseléséről 's igaz-
gató jóságáról, hogy benne vessem akkor is egyedül

bizodalmomat, ha valami jó kivitelében legszivesb igyekezetemet 's törekvésemet előmenet és siker nem követi? vagy csak akkor bizom egyedül ő benne, ha jól folynak dolgaim 's tenyészik boldogságom? Nem tulajdonítom-e olykor dolgaim szerencsés kimenetelét önmagamnak, erőmnek, szorgalmomnak 's okos belátásomnak egyedül? Nem vetem-e inkább bizodalmomat az emberek változó kegyébe 's ajánlatiba, mint Isten kegyelmes 's változhatatlan ígéreteibe? Nem fakadt-e lelkem békétlen zugolódásra a' csapások 's szenvedések közepette; nem kétkedtem-e Isten gondviselésében; nem zugolódtam-e kormányzása ellen oktanul? Nem tartottam-e egyedüli 's földolognak keresztyénre nézve a' köz 's magán istenitisztelet' rendezését 's megtartását; keveset vagy épen semmit ügyelve a' kegyesség munkái gyakorlására; a' keresztyéni tiszték 's Isten legszentebb akaratja teljesítésére? Óhajtom-e valóban vallásos ismereteimet idő 's körülményekhez képest nevelni 's öregbíteni; vagy talán beérve azon kevés tudományyal, mit e' tárgyban gyermek éveimben szereztem, önelműleg vetem meg a' segéd-eszközöket, miket Isten vallásos ismereteim időszerinti öregbítésére 's javítására rendele?

Továbbá: mint teljesítettem embertársaim iránti tiszteimet? Azt, mit méltányosság 's igazság szorosan megkívánt, tettem-e velök egyedül? vagy talán jót is közöltem velök, hasznos és kedves szolgálatot is tettem olykor nekik; mire semmi kultörvény nem kényszerite, 's miért visszafizetést 's jutalmat nem várhatték? Nem terelhetek-e szememre nemtelen önzést 's károsítást, ravasz rászédést, jó hirnév kisebbitést, 's közönyösséget embertársaim irányukban, ha méltatlan-

nul gyaláztattak 's támadtattak meg? Nem terelhetek-e szememre bosszú vágyat, irigység kigyó nyelvét, engesztelhetetlenséget 's könyörületlen- és fás szívet azok iránt? Vallyon igazságos, nagylelkű, szolgálatra kész, szeretetteljes, emberséges és becsületes ember voltam-e ellenben hozzájok mindenkoron? Örömet találtam-e abban, ha valaha javukra 's érdemlett dicséretökre szavam emelhettem? — Együtt örültem-e velök, ha örültek 's jószerencse kísérte lépteiket; együtt sir-tam-e velök sirókkal, ha komor bánat 's veszteség ne-héz érzete fogta el szíveiket, 's a' mostoha sors egyik csapásra mást halmoza felettök?

Miként teljesítém végre tiszteimet elkülönzve ma-gam iránt? Ha atya 's anya voltam, hűn 's gondosan teljesítettem-e a' tiszteket, mikre a' legszentebb nevezetek köteleztek; számolhatok-e bátran 's nyugodt lé-lekkel azoknak üdvökről, kiknek boldogítását reám biza-ta az ég; nem veszett-e el gondatlan hanyagságom miatt a' gyermekek közül, kiket nekem adott Isten, va-lamellyik? Megtartottam-e, mint házastárs, híven Isten óltáránál letett szent eskümet, szeretetteljesen karol-ván át, kit szív- 's lélekrokonság juttatának birtokomba — hitvesemet? Gondot fordítottam-e kellően gyerme-keink célirányos-, erkölcsi-, vallásos és polgári ne-veltetésökre? Világoltam-e követendő jó példával min-denütt és mindenha kedveseim hű körében 's mások előtt? Nem voltam-e hanyag és hűtelen; zsémbes és barátságatlan; szeretellen és szigorú azok iránt? Ha gyermek voltam, fi vagy leány, tiszteltem-e híven, mint az irás parancsolja, atyámat 's anyámat; engedelmes-kedtem-e készen parancsaiknak; buzgó és szorgalmas voltam-e azoknak tanulásában 's gyakorlásában, mely-

lyek egykor mint hazapolgárt 's polgárnőt, házi atyát 's anyát illetnek? vagy talán hitván csekélységekkel 's hasztalan könyvek 's iratok olvasásával töltém el 's vesztegetém időmet? Ha cseléd voltam, engedelmes, hiv és szorgalmas voltam-e a' szolgálatban 's a' reám bizottak teljesítésében? — 'S lettünk légyen bármi állásponton 's hivatalban: illő buzgóságot, szorgalmat 's hiveséget tanusítánk-e állásunkban 's hivatalos körünkben; vagy talán épen restesen 's hanyagul viseltük magunkat? Szerettük-e hiven, szerettük-ő lélekből, melly mindnyájunkat szült, tart, áld és boldogít — az imádott hazát? munkáltuk-e teljes erőnkől annak jobb-létét, tenyésztését 's felvirágzását? készek valánk-e e' legdrágább kincsünkért — mellyen kívül nincs, nem lehet idv 's élet többé számunkra — életünket 's vérünket áldozni szükség esetében bármikor és hol? Ha vallástanítók valánk, oda fordítottuk-e minden figyelmünk 's igyekezetünket, hogy szeretett hiveink 's hallgatóink szívökbe tiszta erkölcsiséget 's keresztyéni erényeket ébreszthessünk; vagy talán beértük azzal, ha hitők tisztaságáról egyszerűen gondoskodtunk? És vallyon, a' mit tanítánk szószékben, igyekeztünk-e szenttelen fényvel világot, életbeléptetni kinnt?

És ha így megvizsgáltuk tetteinket, tudakoztuk utainkat, vessünk már egy futólagos tekintetet a' nézetekre 's végcélokra is, mellyek tetteinkben vezérlé-
nek; mert csak azok által nyernek egyedül tetteink benső becslet 's igazi érdemet; akkor érdemlik ki a' keresztyéni-erkölcsös vagy isteni-tett nevezetet, ha nemes és szent vala a' végcél, mire tetteink' irányozánk; 's mellyek a' fentebbi végcélók 's nézetek, mellyekre kell irányozni tetteinket 's életpályánkat? Őszinte 's va-

lódi legbensőbb igyekezet, 's törekedés tisztelni istent lélekből; követni hűn 's gyermeki készséggel megismert akaróját; — benső igaz 's jótételekben munkás szeretet embertársainkhoz, érett megfontolással 's okos elővigyázattal párosítva. Nem alacson 's hiu dicsvágy vezérelje hát, 's kormányozza tetteinket; nem, de igen okos és illedelmet tanusító becsület-szeretet; nem pusztá önzés 's nemtelen haszonlesés, de igen bizonyos kinézések egy vagy más ártatlan 's szabados haszon eszközzésre; — nem csupán lágy szívű érzékenység, miszerént jótétünkől érzéki gyönyört merítsünk; de igaz keresztyéni benső szánakozó érzelem és könnyület, igen, ama felemelő nagy gondolat, hogy jótétevé halhatatlanul a' halandó 's a' por dicsőségben 's méltóságban istennel osztozik. Így 's e' nézetek szerént kell megpróbálni magunkat 's vizsgálni tetteinket. Illy ön-vizsgálatot ajánl a' próféta is szent leczkénben; ez az egyedül, melly istenhez, kit keresünk, vonsz, és térít bennünket. — Légyen ez végre komoly és részrehajlatlan. Isten igéje 's fenséges törvénye legyen az egyedüli sinórmérték, mellyhez irányozzuk tetteinket; nem pedig egyes emberek élet's cselekedet módjuk, bár mennyire emelkedtek legyen is ki azok, a' mindennapisig alacson köréből, 's erényeknek czimezze is bár azokat a' világ; mert hiszen a' napban is mutatkoznak sötét foltok, 's a' legtisztább emberi erény is fogyatkozásteljes 's messze áll a' fő tökélytől. Ne engedjük magunkat megcsaladni a' bennünk rejtőző nemes tulajdonok 's képességek által; miket mások kiemelnek 's magasztalnak; ne képzeljük többeknek magunkat, mint valósággal vagyunk; ne titkoljuk 's palástoljuk titkos bűneinket — ne, mert az lelki

kevelységre vezet 's lenézet velünk másokat. — Egyszóval légyen az önvizsgálat alapos, értelmes, komoly és részrehajlatlan. Így 's csak így tudakozzuk helyesen utainkat, így keressük igazán az urat 's így térünk ő hozzát, így lejed

2. Önvizsgálódásunk idvteljes hatásu; mennyiben? értsük meg egy pár szóval. Azt mondja a' próféta egy más helyen: *Álljatok az utakon és lássátok meg, tudakozzatok a' régi ösvényekről, mellyik légyen az igaz út és azon járjatok, hogy nyugalma légyen lelketeknek.* Imé tehát lélek nyugalom idvteljes következménye az alapos, értelmes, komoly és részrehajlatlan önvizsgálódásnak, annak melly bennünket igaz és életut-
ra terel 's istenhez vezérel. És ez igen megfogható: Mig ugyanis csáb-utakon tévedez az ember; mig a' testi kéj 's tiltott gerjedelmek vétkes vágyától engedi magát vezetetni egyedül, nincs, nem lehet addig békéje 's nyugalma lelkének; mint az utasnak, ki mit sem aggódva az igaz út után, könnyelműleg 's gondolatlan halad tovább, pillanatként veszélybe rohanó 's eltévelyedhető, mig végre le is tér csakugyan a' jó útról 's vészes pályán tévedez bizonytalan. Ugy tetszik bár első tekintettel, hogy az illy gondtalan emberek valóban elégültek, nyugodt 's vidám kedélyűek — a' dolog azonban egészen másképen áll. Külső kedvtelések, 's benső nyugodt érzelem, egészen különböznek 's messze állnak egymástól. Alig jönnek majd magokhoz ezek, nyugtalan aggódás fogja el azonnal, őt nem ritkán közte a' külörvendésnek 's vidámságnak, benső titkos aggodalom 's mardosó lelkiismeret kinozzák ezeket. Nem így az, ki kellőleg próbálja magát 's tudakozza utait. Föltárja az előtt — nyugtalanágát elosz-

latva — Isten igéje a' jó és igaz utat, mellyen járva örök idvet 's békét talál lelkének. A' könnyelmű és gondtalan egyik kedvtelésből 's szenvedélyből másikba tévedez; kielégítve majd azt is, kedvetlen ürességet érez még mindig lelkében; új érzéki gyönyört keres ismét, 's nincs béke 's nyugalom szívében soha. Az okos önvizsgáló ellenben, próbálva magát, 's utait tudakozva: igaznak vallja a' szentkönyvbéli bölcs ama mondatát: a' vallás és isteni félelem utja gyönyörteljes, és annak lépcsői teljeseek békeséggel. Igaznak Jézusunk amaz intését: vegyétek fel az én igámat, könnyű az és gyönyörteljes az; folytassatok mind végig tanjaimhoz alkalmazott erényes életet: nyugalmat találtok úgy lelkeiteknek. — Öszhangzólag bizonyít ezzel egészben a' tapasztalás. Akkor vagytok-e kérdem nyugodtak 's elégtültek, ha kislelküleg kételkedtek Isten bölcs igazgatásában; vagyha hitteljes bizodalommal nyugosztok meg gondviselő jóságában? Akkor vagytok-e nyugodtak 's elégtültek, ha azt teszitek, mi után romlott szívetek sóvárg, 's a' mi testi 's érzéki vágyaitoknak hizelg 's édeskedik, vagyha Isten szent akaratja 's szent fija isteni tudománya vezérlik lépteiteket? Akkor vagytok-e nyugodtak 's vidám kedélyűek, ha biztos és jó végét látjátok utaitoknak; vagy ha veszély fenyeget, hogy elvesztitek a' jó és igazi utat? 'S ki ném tudná már, hogy, mint a' tapasztalás tanítja — az igazság 's erény úta jó és örömteljes véget ígér, a' vétek ösvénye pedig veszedelemre viszen bizonyosan? Akkor vagytok-e kérdem nyugodtak 's vidám kedélyűek, ha állástukban 's pályakörötökben hivek, szorgalmasok, buzgólkodók vagytok; vagy ha hanyagul 's roszelelküleg végzitek, mi reátok bízott, a' tisztet? Ha szinte nem minden-

kor párosul is az igazság 's erény úta kül 's világi haszonnal 's előnyökkel; ha szinte legszivesb igyekezünk 's kiszámított törekedésünk jutalom nélkül marad, vagy talán félreismerés 's hálátlanság kísérik is azt: csendes és nyugodt maradt lelkünk akkor is, 's egészben kármentesít lelkiisméretünk jó tanubizonyosága 's istenítő helybehagyása; mert ha szívünk minket nem kárhoztat; békességünk vagyon Istennel. A' csapások és szenvedések duló tábora sem képes megingatni lelkünk örök békéjét, ha bensőleg meg vagyunk győztetve, hogy nem mint bűnök büntetési, de mint gyakorló atyai próbák bocsáttatnak azok reánk, erény és idvesség utára térítők. Így kísér el végre bennünket e' magasb lélek nyugalom, mit a' Jézusban hit gerjeszt, az evangéliom biztatása 's Isten áldó kegyelme erősít 's állandósít — így kísér el végre beteg 's halálos ágyainkhoz; oda hol midőn a' gondtalan 's vétkes bizakodó, ki önvizsgálatra 's jobbulásra életében nem is gondolt soha, megfosztatva végképen hiu gyönyör élvezetétől, kín és nyugtalanság nyomoru áldozatja lessz; az igaz keresztyén akkor, és ott is nyugalmat, örök idvet 's békét talál lelkének. Megvizsgáltam így szől utólszor — gyakorta utaimat, 's lemenve majd a' tévutakról Istenhez tértem, 's követve az élet' igazság' és erény útát: lelki békét 's örök nyugalmat találtam. E' hitteljes nyugalommal válok most el ez élettől 's mennyországot viszek keblemben magammal Istenhez.

K. Gy. Egy egész esztendő't végezőnk ma ismét! Ki nem tudná mi sok 's nagy fontosságu változások mentek ebben keresztül mi felettünk; részint kedvesek és gyönyörködtelők, mellyek édes kinézésre 's biztató reményre lelkesíték szívünket a' jövőre; részint

gyászosok, kín- 's fájdalom-teljesek — mellyek sötét borut vontak éltünk derületére, 's a' jobb és szebb jövő reménye' messze távol ingó csillagát is sötét ködök megé rejtették? Lehetnek 's talán vannak mi közöttünk, kiket reménytelen csapások gyászos és vészteljes állásba hozának; lehetnek 's talán vannak kiket életölő kín, fájdalom 's betegség rongálának; 's mások, kiket méltatlan rágalom 's titkos üldözés kesergetének; mások ismét, kik teljes mértékben érezték vállokra neheznedni ama paizsos férfiut, a' szegénységet. Lehetnek 's talán vannak a' mi gyülekezetünkben nem kis számmal, kiket e' mindjárt elenyészendő ó esztendő mély bánatra szállita, 's csak veszteség keserü emlékével szomorít jelenben is. Azokat értem, kik nem látják ma magok körül, nem találják az élők földén is sehol e' haldokló év utolsó estvéjén, egyikét vagy másikat azoknak, kikkel ennek kezdetét együtt örvendő innepelték. Lehetnek 's vannak, kiket a' temetőbe hívnak ma fájdalmas érzéseik, a' megindult szív megeredt könnyüvel siratni az elhunyt jó atyát, ki évek hosszú során építészerecséjük 's jóllétök alkotmányát; siratni az édes anyát, ki égő szeretet' legszentebb hevével karolá, 's dajkálta őket mindenkoron; siratni a' kebleikről korán lehevasztott szép virágszált, a' szép reményre nevedett kedves magzatokat, talán az egyetlent, kiben a' szülei szerető szív olly édesden gyönyörködde. Siratni a' lélekből kedvelt hiv házastársat, kivel éltünk évek hosszú során földi éden 's mennyország volt; siratni a' mindenha tisztán és hűn szeretett testvért, atyafit és jó barátot, kik ez év kezdetén voltak még 's többé nincsenek már, 's havas szelek játszadoznak könnyáztatta sírhalmukon. Idvezült kedveseink! kiket e' haldokló év-

ben, kegyetlen örök álommal altatá el az ég! szelid béke lengje sirormotokat, 's áldás alatt hamvadjanak portetemitek. És mi kik itt vagyunk élő kedveseik között, sérült szívvel hullassuk még egyszer elköltözött kedveseinkért a' szeretet' meleg könnyeit; legyünk meggyőződve, hogy oly földre hullanak azok e' szentegyházban, melly tőlök megnedvesedve vigasztalást 's enyhülés' balzsamát terem és ad vissza a' sérült szíveknek; legyünk meggyőződve, 's hidjuk el szentül, hogy a' sirok álmain tul, az égiek fénylakában ismét látjuk egymást.

Lehetnek ellenben 's talán vannak e' mi gyülekezetünkben, kiket e' mindjárt elenyésző esztendőben nem-vélt öröm' jóra fordult pillanati 's kedvező szerencse bódogítának. Igen feltűnt nékiek bük sötét fellegeből az öröm' nevető szivárványa. Legjobb egészségnek örvendeztek talán némelyek, 's legtisztább szülei örömeiket élvezének, látván, miként régenten a' szent hárfá zengette — látván állani asztalok körül épségben 's egészségben, mint olajfának ágait, tisztán erkölcsös 's vallásos gyermekeiket. Hosszas és nehéz nyavalyák 's betegség' életölő kinjaitól menekültek mások. Vannak, kik egy hiv házastárrsal bódog édent 's földi mennyet örököltek 's vittek házaikba, 's oly álláspontra emelkedtek fel, honnan mint Nébó hegyéről egykor Mózes az ígéret földét, beláthatják a' földi Kannahánt, melly jövő szerencséjük- 's jobb létüket teljesen biztosítja, ha Isten áldása 's bódogító kegyelme kísérendi az új pályán. Vannak 's lehetnek végre, kik fáradalmas munkáikért hű bért 's jutalmat aratának ez évben már, vagy erős reményt 's biztosítást nyerének lehető mielőbbi előmozdítás felől.

Azonban bár mi történt legyen is velünk e' hal-
 dokló év folyta alatt, jó vagy rossz; rossz vagy jó;
 öröm és szenvedés; szenvedés és öröm lett legyen
 sorsunk napjaiban: jó oldalról tekintsük egyedül 's itél-
 jük azokat mindenkoron; 's ama legbölcsebb és legjobb
 atyára gondoljunk, ki mennyben de földön is van; ar-
 ra, ki egyedüli okfeje, kormányzója jó úgy, mint rossz
 sorsunknak. Nem lesz így okunk elbizni magunkat ked-
 vező szerencsénk közepette; sem elcsüggedni a' csa-
 pások 's veszteségek érzetében. Midőn ma utainkat tu-
 dakozzuk, tudakozzuk egyszersmind a' történeteket is,
 mik bennünket e' hanyatló évben érdekeltek, 's tuda-
 kozzuk okosan és alaposan. Igen, tudakozzátok ti is
 mindnyájan; biztosítlak úgy, hogy erős meggyőződést
 szerzendetek magatoknak, hogy kedves úgy, mint ked-
 vellen történeteitek, mint megannyi hathatós eszközök
 Isten kezében, igaz javatukat 's örök idvetöket munká-
 lók. 'S böldegok ti, ha e' legszentebb célra használá-
 tok azokat! Böldegok, ha a' csapások és szenvedések,
 Isten iránti engedelmet, keresztyén alázatosságot, 's
 égi magasb érzelmeket munkálának ti bennetek; — böl-
 degok, ha a' kedvező szerencse, 's böldeglét buzgó
 hála szent tüzét gyujtatának szivetek oltárán, 's midőn
 egyrészt tömjénezni buzditának, a' minden jók adójá-
 nak, a' tőle nyert áldásokért; másrészt igaz szánako-
 zást 's könyörületet gerjesztének kebletökben; 's erős
 elhatározódást felemelni az elestet, jól tartani az éhe-
 zőt, ruházni a' mezitelent; meglátogatni az elhagyatott
 özvegyet 's ügyefogyott árvát, kit még az ág is húz.
 Böldegok ti, ha a' kiszenvedett kín 's betegség mér-
 tékletességre, munkásságra, 's több keresztyén éré-
 nyekre vezérlett; — ha a' méltatlan rágalom 's üldöz-

telés okos elővigyázókká tett, 's elkövetett hibáitok helyrehozására serkentett. Bódogok, ha az ujonnan kötött szerencsés viszonyok 's bódog házasság istenbeni erős bizalomra lelkesítenek. Elérve így Isten célja tibennetek; nyugodt szívvél 's biztos reménnyel nézhetek a jövőre, ha szinte most sötét, végig és átláthatatlan éjszaka terül is el a' felett. Ugy örvendjete azért, hogy valahányszor nem vélt öröm könnyek ragyognak fel szemeitekbe, változzék szívetek mindannyiszor hála' szent oltárává, mellyen szent és kegyes élet gyümölcseivel áldozatok istenteknek. Megszentel így Isten benneteket, megáldja a' tiéteket 's bódogítja általatok az imádott hont.

De alkonyára siet immár a' lefele áldozó nap, legyen vége hát ez elmélkedésnek is. Rekessze be ezt ama szívből jövő 's lélekből buzgó hála, melly szükség, hogy így zengjen ma le minden ajkáról: *Áldott légyen! áldott légyen istennek neve örökkön örökké! Ő az, ki megváltoztatja az időket, és az időknak részeit!* Hála! örök hála nevednek világok ura, egy és örök! ez utolsó órákban is tölünk 's mindenektől az áldásokért 's örömekért, mellyekkel e' hanyatló esztendőben bódogítál! Hála a' kedvetlen napokért 's kínos éjszakákért is, mellyek erkölcsi jobbulást 's idvességet munkálának szíveinkben! Hála néked, hogy egy egész éven keresztül megtartád életünket, 's nem enyésztetél el bennünket e' mindjárt elenyésző esztendővel! Hála, ezt érzi ma szívrünk, 's ajkaink ennek teljeségéből rebegnek most néked — istenek istenének — buzgó hálát.

Egyszersmind könyörgés, szívből eredt buzgó 's ájtatos könyörgés rekessze be ez esztendő utolsó es-

téjét. Igenis, könyörögjön most minden, ki csak könyörögni tud, mert hiszen nem is keresztyén, hogy ne mondjam nem is ember az, ki egy illy estén, egy sok napokat magában foglaló esztendő utolsó estéjén nem könyörög, 's méltán mondhatni róla, hogy sem szive, sem lelke sem istene nincs, ki ilyenkor szent fohász nélkül tud álomra szenderülni. Imádkozzék hát minden, ki imádkozni tud, hogy törölje 's engedje el Isten ez évi minden hibáinkat 's vétkeinket, végetlen kegyelméből, szent fijaért a' Jézusért, ki érettünk is szenvedett 's meghalt gyász keresztyén; engedje el, hogy ne legyenek azok kísérőink 's vádlóink ama nagy napon, az ítélet nagy napján. Imádkozzék, hogy majd midőn éjfél kong az óra ez év halálára, temetve legyen vele ó emberünk 's meghalva vétkeink. — És mielőtt majd csendes álomra szenderülnétek az éj megjöttével, imádkozzatok még egyszer háládatos könnyeket sirva istenhez, az elvett jókért, buzgón 's buzogva esdekelve az elveendőkért. Imádkozzatok irgalomért istenhez, jó atyánkhöz, 's ez imádság rekessze be e' haldokló esztendőt: *maradj meg uram! maradj meg velünk, mert immár beesteledett 's napunk lehanyatlott! maradj meg velünk 's jöttével majd az éjfelének tégy által az új évre mindnyájunkat életben és egészségben Amen.*

KARÁCSON MÁSODIKÁN.

Alapige:

Lukács 2, 15—20.

Ha a' természeti széphez vonzó szeretet általános és uralkodó gerjedelem lehetne egykor az emberek közt: kétség-kivül minden további mesterkéltszépítés mellőztével is hasonlíthatatlan kellem, gyönyör és kedvesség terülne el és szét a' bellehemi pásztorokróli szent elbeszélésen. — Látni és érezni fogjuk ezt, ha az egész szent elbeszélést — melly a' 8-ik versben kezdődik — magán óráinkban kellő figyelemmel olvassuk át. Vegyük csak ugyanis az egészet mint új 's még nem ismert történetet; tegyük át magunkat lélekben és gondolattal Bellehem mezejére a' pásztorokhoz: bizony mondom néktek, valóban szép 's gyönyörteljes lejtend a' pásztorokali találkozás a' szabadban. Éji néma csend terül el a' nyugvó föld felett; csend, néma és hallgató. Ott vannak együtt a' virogató békés pásztorok, tisztét téve hiven mindenik. Ott állanak, kétség-kivül tisztességes jó gondolatokkal foglalkozók, mit egymás előtt tán baráti nyíltszívvel fel is tárának — midőn egyszerre legtisztább fényözön, Isten' dicsősége környezi azokat, angyal megjelenését előhirdető, 's megjelentén majd az angyalnak, legszentebb félelem fogja el mindnyájokat; de az ég'

béke-követe csak hamar eloszlatja azt, nyájasan és biztatólag mondván: *ne féljete; mert imé hirdetek nektek nagy örömet, melly az egész népnek öröme léssen, mert született ma nektek a' megtartó, ki az Ur Krisztus a' Dávid városában. E' pedig néktek a' jele: találtok egy kis gyermeket bepólálva feküdni a' jászolban.* Mindenki elgondolhatja mi hatást munkálhata e' jelenet a' pásztorokra? És hogy annál inkább, annál erősebben meggyőzöttessenek a' történet igazságáról, mennyei seregek sokasága jelen meg az angyallal, amaz a' milyen rövid, ép olly fenséges 's jelentésteljes dicsőítő éneket hangoztató: *Dicsőség magosságos mennyekben az Istennek; e' földön békeesség 's az emberekhez jóakarát.*

Vajmi szép 's elragadó látvány, midőn csak hamar e' szent történet után égető óhajtattal, 's legszivesb részvét meleg érzetével sietnek a' pásztorok, a' csak most született Isten-ember által mennyből földre aláhozott égi idvhez; — sietnek a' kised helyhez, mit az angyal jelelt ki nekik; 's melly talán saját lakhelyek, a' Betlehem közelében létezett istállók egyike volt. Mi szép 's gyönyörtes előterjesztést munkál a' szent író ama rövid rajzolatban: *megtalálák Máriát, Józsefet és a' kis gyermeket, ki a' jászolban fekszik vala.* Látunk itt egy kicsiny társaságot, legtisztább 's fedhetetlen jellemű embereket; öröm és csudálat egymást váltva folyják át érező keblöket, 's felgyújtják majd sziveikben az Isten iránti buzgó hála szent tüzét; mindeniknek szemei a' született Isten fira fordítvák; Jézusra, kiben világ-megváltóját 's az emberi-nem legnagyobb jóltévéjét tisztelék hódolva. Valóban dicső és szép jelenet; megihlető gyönyör 's kellem árad el felette, de tanuságos is egyzersmind. — A' Jézus születéséni legszivesb 's öröm-

teljes részvét, mellyben Mária a' szent anya a' többekkel osztozik; a' legszentebb készség, miszerint a' született gyermeket — feledve születése alacsony 's homályfede szegény helyzetét, megígért Messiásnak örömmel 's kész szívvvel fogadják; — Máriának minden előforduló esetekre kiterjedő gondos figyelme; a' történeteknek magában tartása 's szívében forgatása; — végre a' pásztorok igen dicséretes buzgalmok, mindinkább terjeszteni azt, mit láttak és hallottak, merre jártak mindenütt: mindezek mondom méltán kiérdemelnék becses figyelmeztetéseket. Szabad legyen azonban most, azt hozván magával e' jelen innep rendeltetése nagy célja is, szabad legyen mind ezek mellőztével főleg Jézus áldott emlékével foglalatoskodtatni benneteket, 's felmutatni egy pár töredék vonásban a' hasznos tanúságot, mi Jézus' gyermek' 's ifju éveiben elrejtve foglaltatik. 'S mig ezt teszem, legyetek szokott kedvező figyelemmel.

1. Jézus' gyermek 's ifju évei legcélzszerűbb előkészület idő valának isteni magos hivatására; szükség, hogy az lett 's legyen jövőnkre a' miénk is. Ki ne ismerné el, hogy a' könyv, melly Jézusunk gyermek 's ifju elsőbb éveit, — a' módot és mértéket: miszerint naponként nevedett és öröködött lélekben, 's megteljesedett bölcseséggel 's fentebbi ismeretekkel, mellyeknek tizenkét éves korában csudatjeljes bizonyosságát adá, élethűn 's egész valóságában mutatná fel, mindenkire tanúságos gyönyört 's áldó hatást árasztana egyaránt. Illy könyv azonban, melly ezeket tiszta fényben tüntetné fel, nem iratott 's nem hagyatott számunkra fel. Lehet mindazáltal e' tárgyban némellyeket egész bizonyossággal, másokat ismét hihetően állítani. Bizonyos és nem szenved kétséget, hogy Jézus is természeti uton,

mint minden más emberek, nevedett a' bölcseségben és ismeretekben, mint szent Lukács nyilván mondja. — Bizonyos 's nem szenved kétséget, hogy a' legszentebb anya Mária, ki születendő gyermekéről eleve magaságos megfogást, 's ígéretet vett az angyaltól, semmit el nem múlata, mi a' nevedést elősegíthet. — Bizonyos végre 's nem szenved kétséget, hogy a' Jézus korán 's már gyermek éveiben a' legnagyobb figyelemmel olvasta 's tanulta az ó-szövetségi szent könyveket, nem lehetvén másként megfogni, mint teheté a' csak tizenkét éves gyermek a' legfontosabb vallás kérdéseket a' zsidó doctorok 's írástudók eleibe, s' miként fejtheté meg viszont, mit azok nékie feladának, hitelt muló bölcseséggel? szembetűnő jeleit adván itt jeles tehetségeinek 's mély vallásos érzetének. Mély titok bár és csudák vevék körül beléptét e' világi-életbe, 's kiléptét is ebből: a' mi e' két pont közt fekszik, az egészen az emberiségé. Élte első évei az Egyiptomba szökésről nevezetesek, hová Józsefet a' római gyengéd gondoskodás készíteté, hogy őt Héródás öreg Király erőszakoskodásai elől megmentse. Egyébiránt ifjuságát vagyontalan, de kegyes szülei házában Názarethben minden rendkívüles eset nélkül tölté. Az anyja, — mint a' fentebbiekből méltán következtethetni, szabadságot engedte kifejlődésére 's nyílt elméjét már korán kezdé a' szentírással táplálgatni. És ha szinte többek állítása szerint az atya József saját mestersége kis körében ada is nekie foglalkozást, földmivelést elősegítő műszerek, például ekék, talyigák, 's több ilyenek készítésére használván őt: igen hihető mindazáltal, hogy ő legkevesb időt is tétlenül el nem bocsátott, de sőt — zsidók szokásaként — az egy szombatot kivül, minden egyéb idejét, nap-

jait, 's óráit a' szent könyv figyelmes olvasására 's tanulására szentelé. Igen hihető, hogy elméjét 's értelmét kitünőleg felvilágosodott emberekkel társalgás által mivelte; 's gazdagítá hasznos ismeretekkel. Egyszóval Jézus elsőbb évei előkészület-idő valának a' lélekben és bölcseségbeni nevelkedésre, 's az évekbeni előhaladásra. Mint minden ifjunak, ki férfivá akar nevedni: úgy Jézusnak is elő kellett magát készíteni, hogy teljes fényben léphessen elő majd a' jövő ember, Isten' magas céljainak, 's örök végzetének leghivebb eszközlője 's bevégzője. Mindent, mi az életben emberi: érezni és szenvedni kellett Jézusnak is. És vallyon Urunk' alacson származásában 's közönséges neveltetésében, nem az vala-e az isteni célok egyike, hogy annál több időt 's alkalmat vehessen tudományos önkiképzésére, nem lévén kénytelen előítéletekkel 's ugynevezett tudós apróságokkal terhelni céltalan elméjét? Igen! Jézus' gyermek' 's ifju évei a' szó legteljesh 's magasztosabb értelmében, előkészület-idő valának rendeltetése magas köréhez. Mint isteni legnagyobb tanító 's főleg néptanító vala ő egykor fellépendő. Helyén volt hát és szükség, hogy gyermek-éveitől kezdve minden osztályu, kedélyü 's hajlamu egyénekkal találkozá az életben, alá tudjon ereszkedni az egyszerű köznéphez 's viszont magához emelje 's édesítse azt, biztos utat készítendő így szíveikhez, mi nélkül a' legtudományosb miveltségü tanító is vagy épen semmire, vagy legalább igen kevésre megy. — Mint emberiség legnagyobb jóltévő tanítója vala ő fellépendő. Mi vala hát illőbb 's szükségesebb, mint hogy mindenkitől könnyen felfogható 's értelmes, nem pedig tetsző tudományos nyelven fejezte legyen ki idvezítő tudományát 's értelmét? 'S miként emelkedett

légyen felül e' tekintetben minden más néptanítókon: csálhatatlan tanui lélek- és életteljes követhetellen beszédei.

Légyen, óh légyen, miként Jézusé volt — ifjuságunk legszebb korszaka is jövő hivatásunk 's életne-münkre előkészület-idővé szentelve. És bár nagy ré-szint, nem a' néptanítói magas kör, de egészen más jövő elhivattatásunk: utánozhatjuk mindazáltal ama leg-főbb tanítót 's Isten-embert, ha igen bölcsen 's okos elővigyázattal, Jézusi buzgalommal 's igyekezettel ollya-kat tanulunk ifjuságunk korszakában egyedül, miket később éveinkben leginkább 's czélszerűleg használha-tunk fel. És ha mi már az ifjukur virágzó éveit túlhalad-va többé ezt magunk irányában nem tehetjük: tegyük és tétessük legalább gyermekeinkkel.

Szülék, Atyák és Anyák! az Urnak örökségi a' fiak, miként a' szent hárfá zengette, és az asszonyi ál-lat' méhének gyümölcse jutalom. Párosítsátok hát gyer-mekeitek nevelésében a'szülei jószágot élet bölcseség-gel. Óvjátok hiven azokat, ne hogy hasztalan dolgok tanulásában vesztessék gyermek éveiket, de ollya-kat tanuljanak inkább 's egyedül, mit egykor czélsze-rűleg használhatnak magok 's embertársaik böldogításuk-ra. Ne követeljetek tőlök gyermek éveikben soha töb-bet, mint jogszerűleg követelni lehet; — tőrjétek bé-kén, ha mindent 's egyszerre át nem látva fel nem fog-hatnak. Ne, óh! Istenre kérek 's kényszerítlek bennete-ket, ne erőltessétek azokat soha olly élet-nem' választására, mire azoknak mint kedvök, ugy vonzalmuk 's hajlamuk sincs; másként legkeserűbb szemrehányás ki-nozhat egykor benneteket. És ti virágzó idejü ifjak és szüzek! szülék örömei, hazánk' biztató remény zöldei!

követve Megváltónk, a' nagy Isten-ember dicső példáját: minden igyekezettel azon legyetek, hogy ifjuságotok legszebb korszakában, ne légyen idő, nap, sőt óra soha, mellyben valami hasznost és jót ne tennétek 's tanuljátok.

2. Jézus gyermek- 's ifjú kora legfenségesb alap-tét volt kitünő erkölcsi jelleme létesítésére; szükség, hogy erre legyen irányozva 's szentelve egyedül ifjuságunk legszebb korszaka is. Ha csak fenszinleg szítja is át valaki Jézus élettörténetét, egy vagy más evangéliástól élethün rajzolva — látni és érezni fogja azonnal, mi kitünő emberszeretet, általános jótét mindenek irányában, szende alázatosság, béke, szeretet 's türelem dicsőíték őt mindenütt és mindenha. Látni és érezni fogja, miként Jézus, ama nagy istenember, legnagyobb jelét adá a' mértékletes józanságnak, világ és testiség megtagadásának, az elszánt akaratnak 's mindvégig állhatatos kitartásnak. Látni és érezni fogja, hogy az emberi munkás szeretet' legszentébb érzetében, Isten buzgó imadásában 's benne vetett határtalan bizalomban, még a' szenvedések lélekdöböntő éjelében is istentőli függésében, kész hódolásban, akaratjáni szent megnyugovásban, hozzá hasonló mint nem volt, úgy nem is leszen földön senki és soha. Igen! a' legtisztább erény 's erkölcsi jóság legtökéletesebb jelképét Jézusban látá 's tisztelé az elő-világ. És ezen fenséges 's isteni erkölcsjellem alapja Betlehem és Názáreth egyszerű fedelei alatt, 's nagyrészt szegény és névtelen szüléi házi szük körében vettetett meg. — Korán tanulta Jézus ismerni az élet szenvedéseit 's nyomorait; korán érezte a' szükség 's szegénység' nyomó terhét; korán vala kénytelen tünni 's szenvedni az ellen-

ség titkos leseit 's üldözését. De épen így 's ezáltal tétetett mozdulatlan köszirtra, a' csak most említett isteni erények' legszentebb alapja. Illy szigorral töltött ifjuság edzé meg erejét 's tette őt alkalmassá, hogy később éveiben álmatlan éjeken át, napokig küzdve éhséggel 's szomjúsággal, békén túrvén hidreget, me-
leget, nem csüggedve soha, végze terhes es fárasztó utakat. Koránt tanulta ismerni, 's ismervén méltólag tisztelni társalgási körökben az embert, ki sokaktól fel sem vétetve bár, többektől lenézetve 's megvettetve tán, leghasznosabb 's érdemesebb tagja volt a' társaságnak. Belépve majd 's polgárilag foglalkozva gyám-
atyja hivatása 's mestersége kis körébe, megtanulta becsülni 's illőleg méltányolni a' munkás szorgalmat, ne-
mes foglalkozást, 's a' talán kellőleg soha nem jutalmazott legtisztább polgári erényt. Innen keletkezett legszentebb keblében a' gyengéd méltánylat, tisztelet,
határtalan 's legtisztább szeretet, mellyel később éveiben a' köznép irányában viseltetett; innen a' legneme-
sebb részvét 's szánakozás dicsőítő szép érzése, mivel azokat boldogítja, kiket nem-érdemelt szegénység 's nyomor sulytola. Jézus is mint gyermek, testvér, atyafi
és barát állott az élet szinpadán. Innen legtisztább sze-
retete, szelidsége, kitünő baráti szent érzelme anyja, gyámatyja, gyakran hibázó tanítványi, a' legjobb ér-
zelmű testvérek Mária, Mártha és Lázár iránt; innen főleg a' lélekből szeretett édes anyához Máriához csu-
dateljes 's követelhetlen aggodalom 's gondoskodás él-
te legfélelmesb, a' halál' borzasztó szent órájában; mi-
dön ő maga nem segíthetvén, nem vigasztalhatván töb-
bé már a' kesergő 's leveretett édes anyát, fiat ad an-
nak a' kedvelt tanítványban Jánosban, hangoztatván

gyász keresztyén: *asszonyi állat, imhol a' te fiad!* Átlátta Jézus csakhamar, mi könnyen mellőzik 's számba sem veszik a' kevély irástudók 's magyarázó tanítók a' szegény 's alacson sorsúakat; látta miként epekednek azok legszorgosb munkáik közepette is naphoszszant fentebbi tanítás 's vigasz után haszontalan. Ezért fogta fel különösen ezek ügyét olly szeretetteljesen 's atyai-lag; ezért önté el sziveiket bármelly alkalomkor 's kiválasztottképen hegyen tartott, hasonlíthatatlanul fenséges egyházibeszédében — vigasztalás szelid balzsamával; ez az oka, miérthogy jótételejes csudáit is ily-lyek közt nyilvánítá leginkább.

Említhetnék még több kitünő magos erényeit idévezítő Jézusunknak, miknek alapja gyermek 's ifju éveiben tétetett le; de, ugy hiszem, az eddig említettek mostanra elegendők. — Illy fenséges alaptételnek kellett 's kell lenni erkölcsi jellemünkre ifjuságunk legszebb idejének is. Visszatekintve azonban, nagyrészt gyermek 's ifju éveinkre, látni fogjuk azonnal, mi alapot tétettek azokban szüleink, barátink 's tanítóink általunk, 's tettünk későbbben mi magunk is. Ki nem tudná 's vallaná meg, hogy többeket közülünk gyöngéden 's elkényeztetve nevelének, időelött nyalánkságokhoz, egészségtelen eledelhez 's italhoz szoktatva; 's mi csuda, ha nem vagyunk képesek mi ma tenni, szenvedni 's kitűrni azt, mit egykor sanyaruságedzette 's mindenhez törődött eldödeink könnyedén tevének 's szenvedének? Hányónkba nem csepegtettek már gyengéd éveinkben ellenszenvet, sőt lenézést a' 'szükség' és szegénység', — kevés becset, vagy épen fel sem vevést alacson sorsu, de munkás, derék és becsületes embertársink irányában? Nem lobbanták-e lángra idő

előtt keblünkben a' gazdagság, világi jók' 's testi gyönyör' égető vágyát? Nem teljesíték-e be minden vágyainkat, 's talán helytelen, hogy nemondjam vétkes kívánatinkat? Nem tettek-e ezáltal olly önelmű akaratossokká, hogy szinte türelmetlenek, harag 's boszszúteltek vagyunk, ha nem minden egyszerre 's saját tettségünk szerint megy? 'S mi csuda, ha szükség, inesség 's szegénység idején szerencsétleneknek érezzük magunkat; ha nem ritkán, türethető jó körülményink közt is elégtelen csüggedezünk; 's ha végre, tiltott eszközöket is használunk fel, hogy víg órákat 's napokat éldehessünk?

De ne többet. Szülék, atyák és anyák! titeket hivlak fel ismét, tegyétek hűn, tegyétek lelkiismeretesen, mit veletek tenni elmulattak; és pedig annálinkább tegyétek, mivel halljátok a' szeretetteljes intő szót, olvassátok az erre tanító legjelesb iratokat. Tegyétek annálinkább, mennyivel kedvezőbbek állásitok, mint vala Józsefé 's Máriáé. Mondjátok meg gyermekeiteknek idejekorán, hogy csak az egészséges 's munkaedzett ember lehet boldog 's hasznos tagja egykor az emberi társaságnak, 's erre mértékletes élet, természetes, egyszerű étel 's ital által juthatni csak. — Tanítsátok meg idejekorán, hogy mindenki kedves Isten előtt, ki szorgalmas, vallásos és erkölcsös; és hogy az ilyeneket megkülönböztetve kell becsülni nekünk is. Irdjátok le nekik a' hasznos foglalkozást, istenítő jótétel magos tulajdonit 's fenséges jutalmait, a' kölcsönös és szeretetteljes szolgáltrai készséget, mint egyedüli czélt, mire Isten e' világra előszólítá. Mondjátok meg nekik, hogy rendeltetésünk e' nagy céljához ugy közelithetünk csak, ha hasznos és szükséges dolgok tanu-

lása, hiveség, ernyedetlen szorgalom 's szilárd kitartás által előkészítjük magunkat. Különösen pedig okos, helyes és tiszta megfogást öntetek beléjük a' földi dolgok becséről, az élet' való boldogságáról, és az igaz becsületről. És mivel mindezeknek helyes és tiszta vallásos ismeret az alapja, melly áldóhatást gyakorol a' szivre, 's bármely körülmények közti magunk viseletére: tegyetek meg mindent, mi hatalmatokban áll, hogy minél tisztább vallásos ismeretet öntetek 's plántáljatok sziveikbe; megkedveltetvén illy czélből jó eleve velök a' vallásttárgyaló legjobb könyveket. Ne feledjétek el azonban ti magatok is tenni hiven azt, mire azokat tanítjátok. Legyetek tisztán erkölcsösök, 's erkölcsösön vallásosok; világoljatok, mint József és Mária, követendő jó példával gyermekeitek előtt. Hidjétek el nékem, az illy józanelvű nevelés 's tanítás gazdag gyümölcsökkel jutalmazandja gyermekeitek körüli fáradsalmaitokat, 's minden tekintetben több hasznát vendik azok is, mint azon felüleges ismereteknek, melyekkel szokták, fájdalom! sok szülék gyötreni 's gyötretni gyermekeik elmetehetségét, a' mellyek szivökre úgy, mint értelmökre semmi, vagy legalább igen kevés hasznot hajtanak.

És ti kedves növendék gyermekek! virágzó idejű ifjak és szüzek! kik magatok is tudjátok 's értitek már, mi lehet és lesz később éveitekre hasznos és idves hatásu: arra törekedjétek minden szorgalommal. Tanuljátok idejekorán megszokni a' mértékletes 's munkás életmódot; szorgalom, buzgóság, jó lelkiismeret, becsületesség, alázatosság, emberszeretet, tisztaság, szüzesség, önmegettartóztatás, tiszta erkölcsiség 's vallásosság legyenek mindenhai dicsekedésteik. E' legtisztább

erények hű gyakorlása dicsőítő érzésekkel 's gazdag gyümölcsökkel jutalmazand egykor.

Fel hát kedves ifjak! ezeket tanuljátok 's ezekben gyakoroljátok magatokat csüggedetlen; virágzó ifju szép korotok légyen a' tiszta erénynek, vallásosságnak 's erkölcsiségnek szentelve, tudván, hogy az erény követeése az élet bármelly szakait égi örömmel s istenítő magas érzésekkel önti el; tudván, hogy dicsőség és áldás a' vallásos kegyesség válhatatlan kísérői, 's erény után bódolg megelegetés jutalmaz.

Vajmi gazdagon jutalmazva érezném magamat, ha egyszere beszédem érdekesebbé 's fontosabbá tehette vala Jézus' gyermek 's ifju éveit elöttek! Legtisztább örömezet töltené el keblemet, ha látnám, hogy világ-megváltó Jézusunk, mint gyermek 's ifju tekintve is, kedvesebb és méltóbb tárgya leve mint volt elébb tiszteletteljes szeretetünknek 's buzgó imádásunknak. Mi leverelve érezném ellenben magamat, ha rövid előterjesztésem, semmi egyebet, mint a' gyermek Jézusoni hideg 's gyümölcstelen csudálatot gerjeszt vala csupán übennetek; 's ha találatnék csak egy is e' gyülekezetben, ki így gondolkodnék szivében: jézusi kegyességü szent és hozzá hasonló gyermekeké mi nem nevelhetjük a' miéinket, kik bünben fogantattak és születtek; midőn ellenben Jézus bünnélküli, ártatlan 's a' mellett több mint ember, Isten és ember volt egy személyben, 's benne az isteni természet szórosan egyesülve az emberivel, könnyü leheté szent és ártatlan gyermekké, majd tökéletes jó emberré képezetni 's nevedni. Ne, óh! ne szépiték gyermek nevelésbeni hanyagságtokat illy színleges 's tévelygő gondolatl. Igaz, hogy a' megváltó bünnélkül fogantatott 's

született: de igaz másrésről az is, hogy mit velünk született vagy eredendő bűnnek nevezünk, korántsem olly nagy valóságban, mint képzeletben, 's mint azt nem ritkán elibünk írják 's rajzolja. Igaz az is, hogy az okos, buzgó 's célirányos keresztyén nevelés 's tanítás szinte hitelt mulólag sokat tehet a' gyermekek-nél, irtva a' roszrai hajlamokat, nevelve 's erősítve a' jórai nemes vonzalmat. Igaz továbbá, hogy Jézus több mint ember, Istennek egyszülött fija, 's valóságos Isten-ember volt. De ki nem tudná, hogy mint szent könyvünk tanítja, megalázta magát, azaz megüresíté isteni magas tulajdoni' használatától, 's mit gyermek 's ifju éveiben 's azontul is nagyot és dicsőt munkála, azt mint ember önerejétől, használva lelki 's testi tehetségeit, mivelte; megkisértetett — mint mi — Jézus is, tanítja szent könyvünk: de nem engedte magát legyőzetni a' gonosztól. A' szenvedések által kellett istenileg megdicsőíttetni Jézusnak is. Benne látta az elővilág, mit vihetne ki emberben az isteni kegyelem 's a' megfeszített buzgó szorgalom 's munkás igyekezet. Bóldog, ki erről meggyőzve az idvezítő hasonlatára törekszik naponként csüggedellen.

Fenséges képe az erkölcsi tökéletességnek, Názárethi bölcs, örök hála nevednek tőlünk 's mindenektől, mind azon jókért, miket a' bűnös emberi-nemre isteni tudományod 's dicső példád által árasztál! örök hála nevednek, ki nekünk isten áldó kegyelmét 's a' bóldog örökkévalóságot kiérdemléd 's biztosítád! Legtisztább örömrünk, dicsekedésünk 's vigasztalásunk az, hogy te is, mint mi emberré lettél. Ebből tudjuk bizonyosan, hogy könyörülsz te rajtunk, ha ottan erőtlenedünk 's a' vétkekkeli nehéz küzdelemben legyőze-

tünk. Szeretetteljesen tekintessz te alá dicsőséged fénylakából 's égi magas trónusodból, ha legszentebb célzatú törekvésünket elestéből látod dicsően emelkedni fel ismét; kitöltöd isteni tudományodban lelkedet szívünkbe, hogy megálljunk, mint Sion rendületlen 's többé ne ingadozzunk. Emelj, óh! emelj minket naponként közelebb magadhoz. Adj, óh! adj nekünk mindnyájunknak kedvet 's elszánt akaratot, isteni hasonlatodra törekedni; add, hogy mint te, oly gyengéden szorítsuk keblünkhöz a' szenvedőt; gyámoljuk hiven az erőtelen; együtt örüljünk az örülőkkel, együtt sirjunk a' sirókkal; látogassuk meg az elhagyatott özvegyet és árvát, kit az ág is húz. Adjad, hogy ki nekünk szenteli 's áldozza szeretetteljes szívét, mi is viszont fedhetetlen tárt kebellemel 's örök hűséggel hajoljunk meg az előtt. Add, hogy testvér-szeretettel serkentsük az ingadozót, 's résztvevő kebel' legszentebb türelmével fedezzük embertársaink hibáit 's gyengéit. Ne, óh! ne légyen tekintetünk senkinek rettenetes soha, hajoljon meg lelkünk a' szorongatott esdésire. Így 's csak így fog minket szenvedésekbeni isteni-erőd, végeztével e' földi rövid pályának, örök boldogságra 's idvességre vezérelni 's juttatni majd egykor egeidben. Amen.

TARTALOM:

	Lap
1. Újévi. Alapíge: 1 Korinth. 7, 29—31.	1
2. Virágvasárnapi. Alapíge: János 12, 12—24.	19
3. Nagy Pénteki. Alapíge: János 19, 25—30.	33
4. Húsvéti. Alapíge: 1 Péter 1, 3—9.	44
5. Áldozó Csőtörtőki. Alapíge: Cselek. 1, 9—12.	56
6. Pünkösti. Alapíge: Cselek. 2, 1—13.	66
7. Adventi. Alapíge: János 10, 10.	77
8. Karácsoni. Alapíge: Lukács 2, 8—14.	88
9. Karácsoni. (folytatás) Alapíge: Lukács 2, 8—14.	103
10. Harangtételkor. Alapíge. Zsolt. 28, 6, 7, 9.	112
11. Esztendőt berekesztő. Alapíge: Siralm. 3, 40.	121
12. Karácson második napján. Alapíge: Luk. 2. 15—20.	136
